

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

—◆—
ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ

—●—
1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1932 — 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1933

ΩΣ ΚΑΙ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΟΥ Κ. Θ. ΜΕΛΑ

—◆◆◆◆◆—
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1934

BK
180

Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to the high contrast and graininess of the scan. It appears to contain several lines of cursive script.

250

250
10
250

250

333

Prima de guerra
pensionada
de expropiados
de guerra
de guerra
de guerra

6789

Αριθ. ερω. 131731

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ

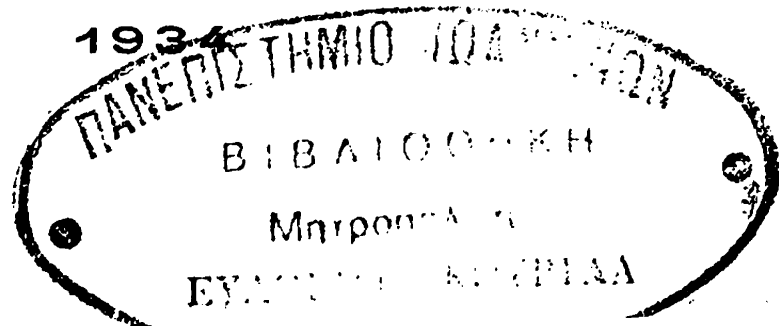
1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1932 – 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1933

ΩΣ ΚΑΙ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΟΥ Κ. Θ. ΜΕΛΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ

1 Ὀκτωβρίου 1932 - 30 Σεπτεμβρίου 1933.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατὰ τὸ παρελθὸν οἰκονομικὸν ἔτος μεγάλοι πρόοδοι ἐσημειώθησαν εἰς τὸ πρόγραμμά μας ἐν Μακεδονίᾳ. Μερικαὶ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ ἐργασία τοῦ Γεωργικοῦ Τμήματος, αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο ὀρθαὶ ἀλλ' ἦτο δύσκολον νὰ προοδεύσωσιν κατ' ἀρχάς, ἔδωσαν ἀξιοσημεῖωτα ἀποτελέσματα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Τὸ προσωπικὸν τοῦ Γεωργικοῦ Τμήματος ἐβελτιώθη κατὰ πολὺ. Κατ' ἀρχὰς ὅλοι οἱ γεωπόνοι ἦσαν ἀπόφοιτοι Μέσων Σχολῶν καθότι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ εὕρωμεν γεωπόνους Ἀνωτάτων σχολῶν οἵτινες θὰ ἐδέχοντο νὰ ἐργασθῶσιν εἰς τὰ χωρία. Βαθμηδὸν ὅμως ἐπειδὴ μερικοὶ ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ γεωπόνων ἀπέτυχον εἰς τὴν ἐργασίαν των καὶ ἔπρεπε νὰ παυθῶσιν, τοὺς ἀντεκαταστήσαμεν μὲ γεωπόνους ἀνωτέρας μορφώσεως, οὕτως ὥστε οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν νῦν γεωπόνων μας εἶναι ἀπόφοιτοι Ἀνωτάτων Σχολῶν. Τὰ ἀποτελέσματα ἔγιναν πάραυτα αἰσθητὰ τόσον εἰς τὴν ποιότητα τῆς γενομένης ἐργασίας ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποίαν οἱ γεωπόνοι οὗτοι ἐξῆσκον εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν χωρικῶν. Εἷς ἐκ τῶν γεωπόνων ἀπελύθη τελευταίως κατόπιν ἀλλεπαλλήλων προσπαθειῶν νὰ καλλιτερεύσωμεν τὴν ἐργασίαν του καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι εἶμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ πραγματοποιήσωμεν οἰκονομίας τινὰς εἰς τὸν προϋπολογισμόν μας ἀπεφασίσαμεν νὰ σταματήσωμεν τὴν ἐργασίαν μας εἰς τὴν ἐν λόγῳ περιφέρειαν. Τὸ Τμήμα Οἰκιακῆς Οἰκονομίας ἐλειτούργησε σύμφωνα μὲ τὴν τακτικὴν περὶ τῆς ὁποίας ὠμιλήσαμεν εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Τὰ δύο Κέντρα Οἰκιακῆς Οἰκονομίας τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν προηγουμένην μας ἐκθεσιν ηὐξήθησαν εἰς τέσσαρα. Τὸ πρόγραμμα Ἐξυγιάνσεως Χωρίων ἐσημείωσε προόδους κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, περιελάμβανε δὲ καὶ καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων μὲ ἱκανοποιητὰ ἀποτελέσματα. Τὸ Τμήμα Ψυχαγωγίας ἐκτὸς τῶν ἀνωγνωστηρίων,

κινηματογραφικῶν ἐπιδείξεων καὶ ἀθλητισμοῦ, προσέθεσεν εἰς τὸ πρόγραμμά του μίαν ἢ δύο νέας φάσεις περὶ τῶν ὁποίων θὰ ἀναφέρωμεν ἑαυτέρω. Μὲ τὴν κατάργησιν μιᾶς περιφέρειας ὅπως ἄνωτέρω εἶπομεν τὸ πρόγραμμά μας ἐφαρμόζεται σήμερον εἰς τὰς κάτωθι περιφέρειας τῆς Μακεδονίας.

Περιφέρεια Βερροίας	Περιφέρεια Κατερίνης
» Ἐδέσσης	» Σερρῶν
» Πορροῦτων	» Παγγαίου
» Κιλκίς	» Δράμας

ΓΕΩΡΓΙΑ

Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἀναγνώστῶν τῆς παρούσης ἐκθέσεως γνωρίζουσιν ἤδη ἄρκετὰ περὶ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ προγράμματός μας καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ Γεωργικοῦ μας Τμήματός. Περὶ τοῦ τελευταίου εἶναι ἄρκετὸν νὰ ἀναφέρωμεν παρεμπιπτόντως ὅτι ἕκαστος γεωπόνος ἐργάζεται εἰς ἕξ χωρία εἰς τὴν περιφέρειάν του. Εἰς τὰ χωρία ταῦτα ἐφαρμόζει χειμερινὸν πρόγραμμα ἐργασίας ἀπὸ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 1ης Ἀπριλίου, κατὰ δὲ τὴν ἀνοιξιν, θέρος καὶ φθινόπωρον παρακολουθεῖ τὰς διαφόρους γεωργικὰς ἐργασίας. Τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἕκαστος γεωπόνος ἐπισκεπτόμενος τὰ χωρία ποικίλει ἀναλόγως τῆς περιφέρειας. Μερικοὶ ἐκ τῶν γεωπόνων ἐργάζονται καὶ εἰς τὰ ἕξ χωρία κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἐβδομάδος ἀφιερώνοντες μίαν ἡμέραν, τῆς ἑσπέρας συμπεριλαμβανομένης, εἰς ἕκαστον χωρίον. Ἄλλοι διαθέτουσιν δύο ἡμέρας συνεχῶς δι' ἓν χωρίον οὕτω καλύπτοντες τὴν ὅλην περιφέρειαν εἰς διάστημα δύο ἐβδομάδων. Ἐκτὸς τοῦ προγράμματος τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν γεωργικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τοῦ περιλαμβανόμενου μαθήματα πρὸς τὰ παιδιά, νυκτερινὰ μαθήματα εἰς ἐνήλικας καὶ θερινὴν ἐπίβλεψιν, ἕκαστος γεωπόνος θεωρεῖται ὡς ἓνας ἡγέτης τῆς κοινότητος εἰς τὴν ὁποίαν ἐργάζεται, ὡς τοιοῦτος δὲ πρέπει νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὸν Ἐπιθεωρητὴν Ἐξυγιάνσεως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μικρῶν ἐξυγιάντικῶν ἔργων, ὅπως καὶ τὸν Ἐπιθεωρητὴν Ψυχᾶγωγίας, βοηθῶν εἰς ὠρισμένας φάσεις τοῦ Ψυχᾶγωγικοῦ προγράμματος. Τοιοῦτοτρόπως προσπαθοῦμεν νὰ ἀναπτύξωμεν ἓνα πλήρη ἡγέτην εἰς τὴν κοινότητα δι' ὅλας τὰς φάσεις τοῦ προγράμματός μας, δοθέντος ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ ἀποκτήσῃ μία κοινότης πολλοὺς ἡγέτας διὰ τὰς διαφόρους ἐργασίας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς.

Τὸ ἐν Μακεδονίᾳ ἐφαρμοζόμενον πρόγραμμά μας περιλαμβάνει πολλὰς μεθόδους κατὰ πρῶτον ἐν Μακεδονίᾳ ἐφαρμοζόμενας. Μία ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ ἐπίτευξις προόδου δι' ἐπαφῆς μὲ ἕκαστον γεωργὸν εἰς τὸ κτῆμά του, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τακτικὴν τῆς.

διαδόσεως βελτιώσεων μέσω αποδεκτικῶν κτημάτων, πειραματικῶν ἀγρῶν ἢ ὀδηγιῶν ἀποστελλομένων ἐκ τινος κεντρικοῦ γραφείου. Ἡ μέθοδος τὴν ὁποίαν ἐξελέξαμεν εἶναι βραδεῖα καὶ κοπιαστικὴ καὶ ἀπαιτεῖ ἓνα μέγα ποσὸν ὑπομονῆς ἐκ μέρους τοῦ γεωπόνου. Οὗτος πρέπει νὰ κερδίσῃ τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην ἑνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν συντηρητικῶν αὐτῶν γεωργῶν πρὶν ἢ ὁ γεωγὸς ἀποφασίσῃ νὰ ἀφιερῶσθαι τὸν καιρὸν, τὴν ἐργασίαν ἢ τὸν ἀγρὸν του διὰ μίαν νέαν βελτίωσιν ἢ καλλιέργειαν. Ὅταν ὅμως κερδίσωμεν μίαν τοιαύτην συνεργασίαν καὶ ἡ ἀξία μιᾶς νέας ιδέας ἀποδειχθῇ, ἡ διάδοσις τῶν βελτιώσεων εἰς γείτονας γεωργοὺς γίνεται ταχέως. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπετεύχθη μεγάλη πρόοδος ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποδοχὴν νέων ιδεῶν ὑπὸ ἐφήβων οἵτινες ἔχουσι μαθητικὰς καλλιέργειας καὶ ὑπὸ ἀνηλίκων γεωργῶν γνωστῶν ὡς «συνεργαζόμενοι γεωργοί». Μέχρι πρὸ μικροῦ τοιοῦτοι συνεργάται ἦσαν ὀλίγοι τὰ δὲ ἀποτελέσματα δὲν ἦσαν τελείως ἐικανοποιητικὰ. Συχνὰ τὸ Ἀμερικανικὸν Ἴδρυμα ἦτο ὑποχρεωμένον νὰ καταβάλλῃ τοῦλάχιστον μέρος τῶν ἐξόδων διὰ τὴν ἀγορὰν νέων σπόρων, ἢ βελτιωμένων γενεῶν ζώων, ἢ χημικῶν λιπασμάτων. Ἡ ὑπομονὴ μας ὅμως ἀντεμείφθη ἐν τέλει. Πολλαὶ βελτιώσεις υἱοθετήθησαν καὶ διαδόθησαν εἰς πολλοὺς χωρὶς νὰ εἶναι ἡ ἀμεσὸς ἀπόρροια τῆς διδασκαλίας μας καὶ χιλιάδες δραχμῶν ἐξοδεύθησαν ὑπὸ πτωχῶν γεωργῶν διὰ τὴν ἀγορὰν βίκου, καλῶν ποικιλιῶν πατάτας, ὀρνίθων, χοίρων κτλ., διὰ νὰ ἀναφέρωμεν μερικὰς μόνον ἐκ τῶν περιπτώσεων. Διὰ νὰ δώσωμεν μίαν καλλιτέραν εἰκόνα τῆς προόδου ταύτης παραθέτομεν τοὺς κάτωθι ἀριθμοὺς, ἀναφερομένους εἰς βελτιώσεις ἐφαρμοσθείσας κατὰ τὰ παρελθόντα δύο ἔτη.

	Ἀρ. ἐφαρμοσάντων γεωργῶν	
Ἐφαρμοσθεῖσαι βελτιώσεις	1932	1933
Κατασκευὴ βελτιωμένων ὀρνιθῶνων.....	24	29
Ἀγορὰ βελτιωμένων γενεῶν χοίρων.....	31	46
Διαλογὴ στάχυων εἰς τὸν ἀγρὸν διὰ σποροπαραγωγὴν.....	90	506
Εἰσαγωγὴ βίκου.....	0	182
Εἰσαγωγὴ ὀρύζης.....	2	23

Διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ σημείου τούτου ἄς ἐξετάσωμεν τὴν περίπτωσιν δύο ἢ τριῶν γεωργῶν. Εἰς γεωργὸς εἰς τὴν περιφέρειαν Πορροῖων ἐπέισθη ὑπὸ τοῦ γεωπόνου τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν καλλιέργειαν ὀρύζης. Ὁ Κοσ Οἰκονόμου ἀνεκάλυψεν ὅτι πρὸ χρόνων οἱ Τοῦρκοι ἐκαλλιέργου ὀρυζαν πολὺ ἐπιτυχῶς εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην, καὶ ὅτι ὅλα τὰ στοιχεῖα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπῆρχον

ἀκόμη. Κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ προκύψασαν ἀνταλλαγήν ἢ ἐπιχειρήσεις αὕτη ἐγκατελείφθη τελείως. Κατὰ τὸ 1932 δύο γεωργοὶ εἰς τι χωρίον συγκατένευσαν νὰ θυσιάσωσι μικρὰν ἔκτασιν γῆς διὰ τὴν καλλιέργειαν ταύτην. Αἱ προσπάθειαι τῶν ἐστέρθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ τὸ νέον διεδόθη ἀμέσως. Μεταξὺ τῶν πολλῶν οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ καλλιεργήσωσιν ὄρουζαν κατὰ τὸ 1933 καὶ ἦτο ὁ Κος Κοζάρης ἐκ τοῦ χωρίου Ἀγία Παρασκευὴ Ὁ Κος Κοζάρης ἐκαλλιέργησεν 7 στρέμματα ὄρύζης, ἀκολουθῶν μετὰ προσοχῆς τὰς ὁδηγίας τοῦ Κου Οἰκονόμου. Ἡ ἀπόδοσις ἦτο καλή. Ἡ ἐσοδεία του ἦτο ἐν ὅλῳ 1750 ὀκάδες ὄρύζης ἦτοι περίπου 250 ὀκ. κατὰ στρέμμα. Ἡ ὄρυζα ἐπωλήθη, κατὰ μέσον ὄρον, πρὸς 10 δραχ. κατ' ὀκᾶν ἀποφέρουσα οὕτω δραχ. 17500 χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν ποσότητα ἀχύρου ἣτις ἔμεινεν εἰς τὸν χωρικόν. Ἐὰν ἀντὶ ὄρύζης ἐκαλλιέργη ἀραβόσιτον ἢ σῖτον δὲν θὰ τοῦ ἀπέφερον περισσότερον τῶν 500 δραχ. κατὰ στρέμμα, ἦτοι ἐν ὅλῳ δραχ. 3500. Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ χρησιμοποιηθεῖσα ἔκτασις δὲν ἦτο κατάλληλος δι' ἄλλην τινὰ καλλιέργειαν καὶ ὅτι αὕτη δὲν εἶχε καλλιεργηθῆ ἐπ' ἀρκετὸν καιρόν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ ἐκ τῆς ὄρύζης εἰσόδημα ἦτο καθαρὸν κέρδος.

Εἰς ἄλλην περιφέρειαν ἣτις ἔπρεπε νὰ παράγῃ μετὰξαν πέντε συνεργαζόμενοι γεωργοὶ ἐπείσθησαν νὰ δοκιμάσωσιν εἰς μικρὰν κλίμακα καλλιέργειαν μεταξοσκώληκος. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὑπῆρχεν ἀρκετὸς ἀριθμὸς μωρεωδένδρων καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τὰ συντείνοντα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης. Οἱ πέντε οὗτοι γεωργοὶ ἠκολουθησαν τὰς ὁδηγίας τοῦ γεωπόνου καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἦτο ἡ πρώτη των δοκιμῆ, ἐκέρδισαν περίπου 10.000 δραχ. περισσοτέρας τοῦ ὅτι συνήθως ἐκέρδιζον ἐκ τῆς γεωργίας των. Ἴδου μία μελέτη τοῦ πῶς ἐχρησιμοποιήθη τὸ ἐπιπλέον τοῦτο εἰσόδημα.

α') Τρεῖς οἰκογένειαι ἠγόρασαν καινουργῆ ὑποδήματα δι' ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας των ἦτοι διὰ 15 ἐν ὅλῳ ἄτομα.

β') Καὶ αἱ πέντε οἰκογένειαι ἠγόρασαν καινουργῆ φορέματα (ἐγχώρια μάλλινα) διὰ τὸ ἥμισυ ἐκ τῶν μελῶν των ἦτοι διὰ 14 ἄτομα.

γ') Μία οἰκογένεια ἐχρησιμοποίησε μέρος τῶν χρημάτων εἰς ἡμερομίσθια διὰ τὴν συγκομιδὴν τοῦ βάμβακος των εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν.

δ') Μερικοὶ ἀνέφερον ὅτι ἐχρησιμοποίησαν τὰ χρήματα διὰ τὴν ἀγορὰν καλλιτέρας τροφῆς, κυρίως σακχάρους, ἐλαιῶν ἐλαιολάδου κτλ.

ε') Ὅλαι αἱ οἰκογένειαι ἠγόρασαν μερικὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα ὅπως σκαλίδας, κλαδευτήρια κτλ.

Ἐν ἐπὶ πλέον παράδειγμα εἶναι ἀρκετόν. Γεωργός τις ὀνόματι Κοσμίδης, ἐκ τοῦ χωρίου Λουτροχωῶρι συγκατένευσε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν υἱὸν του τὴν καλλιέργειαν πέντε στρεμμάτων βάμβακος ὡς μαθητικὴν καλλιέργειαν. Ὁ σπόρος παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Βάμβακος καὶ ἡ καλλιέργεια ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν τοῦ γεωπόνου τῆς Ὀργανώσεως. Τὸ παιδὶ εἰργάσθη πολὺ καὶ εἶχε μίαν καλὴν ἐσοδείαν. Ἐλαβε 700 ὀκάδες πρώτης τάξεως βάμβακα ἐκτὸς τῆς ποσότητος τῆς δευτερευούσης ποιότητος. Ὁ πρώτης τάξεως βάμβαξ ἐπωλήθη πρὸ δραχ. 14 κατ' ὀκάν, ἤτοι ἐν ὄλῳ δραχ. 9800. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἡ οἰκογένεια ἐξόδευσε, οὕτως :

α')	Ἐπλήρωσε ἐν Τράπεζαν διὰ χρέη.....	Δρχ.	4.000
β')	Ἠγόρασε ρουχισμὸν διὰ τὴν οἰκογένειαν....	»	2.000
γ')	Ἐπλήρωσε διὰ ραπτομηχανὴν Σίγγερ.....	»	1.500
δ')	Ἠγόρασε 1 δοχεῖον πετρελαίου, 1 δοχεῖον ἐλαιολάδου, καὶ ἄλλα οἰκιακὰ εἶδη.....	»	1.000
ε')	Ἐδοσεν εἰς τὸν γεωπὸν τῆς Ὀργανώσεως δι' ἀγορὰν ζεύγους χοίρων.....	»	500
	Σύνολον.....	»	<hr/> 9.000

Μιὰ ἀξιοσημεῖωτος πρόοδος εἰς τὸ Γεωργικὸν μας πρόγραμμα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐσημειώθη μὲ τὸ ὅτι ἐδόθη περισσοτέρα ἔμφασις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς μακροχρονίου προγράμματος τείνοντος εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐξυπηρέτησιν τῆς ὅλης περιφερείας ἀντὶ τῆς ἐξυπηρητήσεως τῶν ἀτομικῶν ἀναγκῶν τῶν γεωργῶν ὅπως π.χ. ψεκασμὸς δένδρου προσβεβλημένου ὑπὸ ἀσθενείας, θεραπείας ἀσθενούντος κτηνοτροφικοῦ, ἐμβολιασμὸς μερικῶν ὀρνίθων κτλ. Ὡς παράδειγμα δίδομεν κατωτέρω τὸ πρόγραμμα βελτιώσεων τοῦ Κου Στεφανίδου διὰ τὴν περιφέρειαν Κιλκίς.

Α'. Διάδοσις, φύτευσις καὶ καλλιέργεια μικροῦ ἀμπελῶνος καὶ λαχανοκήπου ὑφ' ὅλων τῶν γεωργῶν εἰς ἕκαστον χωρίον διὰ τὰς οἰκιακὰς τῶν ἀνάγκας.

Β'. Εἰσαγωγή καὶ διάδοσις κτηνοτροφικῶν φυτῶν π.χ. βῆκος μπιζέλια κτλ. εἰς ἕκαστον χωρίον διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς ἀμειψισπορᾶς καὶ τὴν παροχὴν συμπληρωματικῆς τροφῆς εἰς τὰ ζῶα.

Γ'. Προώθησις ὀργανωμένης δενδροφυτεύσεως ἐντὸς καὶ πέριξ ἑκάστου χωρίου.

Δ'. Εἰσαγωγή καὶ διάδοσις Ἀμερικανικῶν γενεῶν ὀρνίθων εἰς ἕκαστον χωρίον.

Ε'. Διάδοσις τῆς κατασκευῆς βελτιωμένων ὀρνιθῶνων ὑφ' ἑκάστου γεωργοῦ ἢ ἐφήβου ὅστις ἀγοράζει βελτιωμένας γενεὰς ὀρνίθων.

Η'. Εἰσαγωγή καὶ διάδοσις βελτιωμένων γενεῶν χοίρων (Large Black.) εἰς ἕκαστον χωρίον.

Ζ') Αὐξήσις τῶν ἀποδόσεων τοῦ σίτου διὰ τῆς εἰσαγωγῆς προηγμένων μεθόδων, ἰδιαίτερας ἐμφάσεως διδομένης εἰς τὴν διαλογὴν στάξεων εἰς τὸν ἀγρὸν διὰ σποροπαραγωγὴν καὶ τὴν σκαλιστικὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ μελετήσῃ τις τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα ἵνα ἴδῃ κατὰ πόσον ἐπετεύχθησαν οἱ εἰς τὸ προηγουμένον πρόγραμμα τεθέντες σκοποί. Περιοριζόμενοι εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν ἀμέσως εἰς τοὺς σκοποὺς τούτους ἔχομεν τὰ ἀκόλουθα.

Ἀριθ. ὀκιάδων σπόρου σίτου διαλεγέντος διὰ σποράν	200
Ἀριθ. ὀκιάδων εἰσαχθέντων βελτιωμένων ποικιλιῶν	600
Ἀριθ. στρεμ. φυτευθέντων διὰ βίκου καὶ τριφυλλίου	228
Ἀριθ. ὀκιάδων σίτου ὁ ὁποῖος ἀπελυμάνθη	12870
Ἀριθ. φυτευθέντων οἰκιακῶν κήπων	49
Ἀριθ. ἀγορασθέντων ὠῶν προερχομένων ἐκ βελτιωμένων ὀρνίθων	248
Ἀριθ. κατασκευασθέντων βελτιωμένων ὀρνιθῶνων	2
Ἀριθ. φυτευθέντων δασικῶν καὶ καλλωπιστικῶν δένδρων συνεπείᾳ ἰδιωτικῆς καὶ κοινοτικῆς συνεργασίας	19412
Ἀριθ. χοίρων (Large Black) ἀγορασθέντων ὑπὸ γεωπόνων	17

Ὁ καταρτισμὸς τοιούτων συστηματικῶν προγραμμάτων ἐπετεύχθη χάρις εἰς τὰς γεωργοικονομικὰς μελέτας αἵτινες συνεπληρώθησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ αἱ ὁποῖαι εἰς τινὰς περιφερείας εὐρίσκονται ἀκόμη ὑπὸ συμπλήρωσιν, καθὼς ἐπίσης χάρις εἰς τὴν ἀπόκτησιν μεγαλειτέρας πείρας τόσον ἐκ μέρους τῶν Ἐπιθεωρητῶν ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν γεωπόνων. Ὅλαι αἱ ἐργασίαι τοῦ γεωπόνου περιστρέφονται περίξ τοῦ μακροχρονίου του προγράμματος. Τὰ νυκτερινὰ του μαθήματα μὲ τοὺς γεωργοὺς, αἱ μαθητικαὶ του καλλιέργειαι μὲ τοὺς ἐφήβους, αἱ βελτιώσεις τὰς ὁποίας διαδίδει μέσον τῶν συνεργαζομένων γεωργῶν καὶ ἡ κοινοτικὴ του δρᾶσις, ὅλα ταῦτα εἶναι μέσα διὰ τῶν ὁποίων ὁ γεωπὸνος ἡσύχως καὶ ὑπομονητικᾶ ἐργάζεται διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς περιφερείας του.

Αἱ ἐπόμεναι στατιστικαὶ δίδουσι μίαν μερικὴν εἰκόνα τῶν ὑπὸ τοῦ Γεωργικοῦ Τμήματος ἐπιτευχθέντων κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος.

ΠΙΝΑΞ Ι.

ΣΥΝΟΨΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

1 Ὀκτωβρίου 1932 - 31 Μαρτίου 1933.

᾽Αριθμὸς χωρίων περιλαμβανομένων εἰς τὸ Μακεδονικὸν πρόγραμμα.....	54
᾽Αριθμὸς γεωπόνων.....	9
᾽Αριθμὸς τακτικῶν νυκτερινῶν μαθημάτων.....	788
᾽Αριθμὸς ἐκτάκτων νυκτερινῶν μαθημάτων.....	458
᾽Αριθμὸς διαλέξεων πρὸς μαθητὰς σχολείων.....	480
᾽Ολικὸς ἀριθμὸς μαθημάτων.....	1.246
᾽Ολικὸς ἀριθμὸς ἀχροατηρίου κατὰ τὰ νυκτερινὰ μαθήματα.....	18.593
᾽Αχροατήριον εἰς τακτικὰ νυκτερινὰ μαθήματα κατὰ μέσον ὄρον.....	23
᾽Ολικὸς ἀριθμὸς ἀχροατηρίου κατὰ τὰς ἐκτάκτους συγκεντρώσεις (ἐκτὸς μαθητῶν σχολείου).....	6.681
᾽Αχροατήριον εἰς ἐκτάκτους συγκεντρώσεις κατὰ μέσον ὄρον.....	14
Συνολικὴ φοίτησις εἰς ὅλας τὰς συγκεντρώσεις (ἐκτὸς μαθητῶν σχολείου).....	25.274
Φοίτησις εἰς ὅλας τὰς συγκεντρώσεις κατὰ μέσον ὄρον (ἐκτὸς μαθητῶν σχολείου).....	20
᾽Αριθμὸς κατ' οἶκον ἐπισκέψεων.....	4.149
᾽Αριθμὸς χιλιομέτρων διανυθέντων ὑπὸ τῶν γεωπόνων μας:	
α - Πεζῆ.....	5.278
β - Δι' ἀλόγου.....	3.558
γ - Δι' αὐτοκινήτου.....	2.584
δ - Σιδηροδρομικῶς.....	2.209
Σύνολον.....	13.629

ΠΙΝΑΞ ΙΙ.

ΣΥΝΟΨΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΘΕΡΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

1 Ἀπριλίου 1933 - 30 Σεπτεμβρίου 1933.

** ᾽Αριθμὸς χωρίων περιλαμβανομένων εἰς τὸ Μακεδονικὸν πρόγραμμα.....	48
** ᾽Αριθμὸς γεωπόνων.....	8
᾽Ολικὸς ἀριθμὸς «ἐπιβλεπομένων μαθητικῶν καλλιεργειῶν».....	159
᾽Ολικὸς ἀριθμὸς «συνεργαζομένων γεωργῶν».....	160
᾽Αριθμὸς ἐπιβλεπομένων σχολικῶν κήπων.....	34

Ἀριθμὸς στρατιωτικῶν, κοινοτικῶν καὶ δημοσίων ἐπιβλε- πομένων κήπων			6
Ὅλικὸς ἀριθμὸς ἐπισκέψεων δι' ἐπίβλεψιν,			
α') Μαθητικῶν καλλιεργείων.....			880
β') Συνεργαζομένων γεωργῶν.....			823
γ') Σχολικῶν κήπων.....			174
δ') Στρατιωτικῶν, κοινοτικῶν καὶ δημοσίων κήπων.....			52
Ἀριθμὸς χιλιομέτρων διανυθέντων ὑπὸ τῶν γεωπόνων.			
α') Πεζῆ	4.972		
β') Δι' ἀλόγου	2.126		
γ') Δι' αὐτοκινήτου.....	2.199		
δ') Σιδηροδρομικῶς.....	2.144		
Σύνολον.....			11.441
	Χειμῶν	Θέρος	Σύνολον
Σύνολον χιλιομέτρων διανυθέντων ὑπὸ τῶν γεω- πόνων καθ' ὅλον τὸ ἔτος....	13.629	11.441	25.070

* Σ η μ ε ι ὡ σ ε ι ς: Ἡ θερινὴ περίοδος περιλαμβάνει μόνον πέντε μῆνας ἐργασίας ἐφ' ὅσον ὁ Αὐγούστος εἶναι μὴν διακοπῶν.

** Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1933 εἰς ἕκ τῶν γεωπόνων ἐπαύθη λόγῳ τῆς μὴ ἱκανοποιητικῆς ἐργασίας του, δὲν ἀντεκατεστάθη δὲ ὑφ' ἑτέρου. Ἐπομένως τὰ χωρία ἐμειώθησαν ἀπὸ 54 εἰς 48. ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν γεωπόνων ἀπὸ 9 εἰς 8.

Π Ι Ν Α Κ Ε Ι Ι Ι.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΗΓΑΖΟΝΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α'. Δενδροκομία.		Ἀριθμὸς γεωργῶν
Ἀρθ. φυτευθέντων δασικῶν καὶ καλλωπι- στικῶν δένδρων	32.051	224
Ἀρθ. φυτευθέντων ὀπωροφόρων δένδρων .	22.832	829
Ἀρθ. κλαδευθέντων ὀπωροφόρων δένδρων.	7.801	557
Ἀρθ. ἀσβεστωθέντων ὀπωροφόρων δένδρων.	5.889	262
Ἀρθ. ψεκασθέντων ὀπωροφόρων δένδρων ...	8.191	331
Ἀρθ. δένδρων παραχθέντων ἐκ σπόρων....	11.517	150
Ἀρθ. ἐμβολιασθέντων ἀγρίων δένδρων....	4.642	855
Ἀρθ. ἐνοφθαλμισθέντων ἀγρίων δένδρων .	1.141	199
Ἀρθ. λιπανθέντων δένδρων.....	224	18

		Ἀριθμὸς γεωργῶν
Β'. Ἀμπελουγία.		
Ἀρθ. ἐκλεγέντων κλημάτων	17.700	34
Ἀρθ. φυτευθέντων κλημάτων	46.102	102
Ἀρθ. δειγμάτων ἐδαφῶν ἀσβεστμ)θέντων	458	121
Ἀρθ. κλαδευθέντων κλημάτων	49.853	240
Ἀρθ. ἐμβολιασθέντων κλημάτων.....	6.280	160
Ἀρθ. ψεκασθέντων κλημάτων	92.426	255
Ἀρθ. λιπανθέντων κλημάτων.....	3.950	22
Ἀρθ. καθαρισθέντων κλημάτων.....	23.305	78
Γ'. Καπνοκαλλιέργεια.		
Ἀρθ. ὀκάδων καπνοσπόρου διαλεγέντων...	591	803
Ἀρθ. γεωργῶν τῶν ὁποίων τὰ τζάκια ἀπε- λυμάνθησαν.....	434	47
Ἀρθ. γεωργῶν τῶν ὁποίων τὰ τζάκια ἐλι- πάνθησαν	600	306
Ἀρθ. γεωργῶν τῶν ὁποίων τὰ τζάκια ἐψε- κάσθησαν.. ..	2.085	1.150
Δ'. Ὄσπρια καὶ σιτηρά.		
Ἀρθ. ἀπολυμανθέντων ὀκάδων σπόρου σί- του.....	53.206	647
Ἀρθ. ὀκάδων σπόρου σίτου διαλεγέντων καὶ καθαρισθέντων διὰ διαλογέως	63.940	288
Ἀρθ. λιπανθέντων στρεμμάτων σίτου	402	264
Ἀρθ. στρεμμάτων καὶ εἶδη ὀσπρίων καλ- λιεργηθέντων (βῆκος, τριφύλλι).....	551	282
Ἀρθ. στρεμμάτων καὶ εἶδη ὀσπρίων λι- πανθέντων.....	9	10
Ε'. Ἴκθυνοτροφία.		
Ἀρθ. ζώων θεραπευθέντων ἐκ τυμπανί- τιδος.....	48	47
Ἀρθ. ζώων θεραπευθέντων ἐκ ψωριάσεως.	2.507	30
Ἀρθ. ζώων βοηθηθέντων κατὰ τὸν τοκετὸν	19	18
Ἀρθ. ζώων θεραπευθέντων ἐκ πληγῶν ἢ ἄλλων παθήσεων.....	125	123
Ἀρθ. αἰγῶν καὶ προβάτων θεραπευθέντων ἐκ κροτόνων.....	794	68
Ἀρθ. πουλερικῶν θεραπευθέντων ἐκ γο- λέρας.....	4.004	305
Ἀρθ. πουλερικῶν θεραπευθέντων ἐκ διφθε- ρίτιδος	1.056	52

		Ἀριθμὸς γεωργῶν
Ἔρθ. κατασκευασθέντων ὀρνιθῶνων.....	6.	6
Ἔρθ. γεωργῶν βοηθηθέντων εἰς προβλή- ματα διατροφῆς ζώων	56	73
Ζ'. Διάφοροι ἄλλαι ἐργασίαι.		
Ἔρθ. γεωργῶν βοηθηθέντων εἰς τὴν προε- τοιμασίαν ἀγροῦ διὰ τὴν σπορὰν βάμ- βακος.....	58	58
Ἔρθ. γεωργῶν βοηθηθέντων εἰς τὴν φύ- τευσιν βάμβκος.....		63
Ἔρθ. γεωργῶν βοηθηθέντων εἰς τὴν φύ- τευσιν κήπων.....		740
Ἔρθ. φυτευθέντων κήπων.....		107
Ἔρθ. γεωργῶν βοηθηθέντων εἰς τὴν μελισ- σοκομίαν.....		350

Ἡ προηγουμένη μας ἐτήσια ἔκθεσις περιελάμβανε πίνακα καταμετρήσεως τῆς γενομένης ἐργασίας. Ὁ ὑπ' ἀριθμὸν IV πίναξ περιλαμβάνει πολλὰς ἐκ τῶν κυριωτέρων βελτιώσεων τὰς ὁποίας διαδίδομεν καὶ δίδει τὰς διὰ τὸ ἔτος 1933 πληροφορίας εἰς ποσοστά. Διὰ νὰ δύναται τις νὰ κάμῃ σύγκρισιν τῆς καταστάσεως πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματός μας δίδομεν τὰς σχετικὰς πληροφορίας εἰς τὴν στήλην «πρὸ τοῦ 1931». Αἱ δύο ἄλλαι στήλαι δεικνύουσι τὴν πρόοδον ἣτις δύναται νὰ γίνῃ μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν γεωργῶν.

ΠΙΝΑΞ IV.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

“Ὅπως οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς παρούσης ἐκθέσεως γνωρίζουσι, σκοπὸς τοῦ Μακεδονικοῦ προγράμματος εἶναι νὰ ἀσχολῆται μὲ ὅλας τὰς φάσεις τῆς ζωῆς τοῦ ἀγρότου τόσον ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Ἡ ζωὴ τῶν χωρίων εἶναι συνήθως πεζὴ καὶ μονότονος. Δὲν εὐρίσκει τίς παρὰ πολὺ ὀλίγας καλὰς ἐφημερίδας καὶ ἔτι ὀλιγώτερον καλὰ βιβλία. Ἐπομένως ὑπάρχει ἀνάγκη περισσοτέρας ψυχαγωγίας. Οἱ παλαιοὶ Μακεδονικοὶ χοροὶ ὁσημέραι ἐκλείπουσι καὶ τίποτε μέχρι σήμερον δὲν τοὺς ἀντεκατέστησε. Φανερόν λοιπὸν ὅτι τὸ ψυχαγωγικὸν Τμῆμα θὰ ἔπρεπε νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ πρόγραμμά του ὁμαδικὰς παιδιάς, κατάλληλον ὕλην πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ κινηματογραφικὰς ἐπιδείξεις ψυχαγωγικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς συνάμα φύσεως.

οι
Ὅσακις τὸ χωρίον δεικνύει ἐνδιαφέρον καὶ προσφέρει κατάλληλον δωμάτιον ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ψυχαγωγικοῦ τμήματος ἐτοιμάζεται διὰ τὴν ἐγκατάστασιν ἀναγνωστηρίου περιλαμβάνοντος 300 ἕως 400 βιβλία, παίγνια, & διδακτικούς πίνακας διὰ τῶν ὁποίων κοσμοῦνται οἱ τοίχοι. Ἐνας ἄλλος πλέον πρωτόγονος τρόπος, παροχῆς βιβλίων εἶναι ἡ κινητὴ βιβλιοθήκη. Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ κινητὸν κιβώτιον περιλαμβάνον περι τὰ 60 βιβλία καὶ φυλλάδια. Ὅταν τὰ περισσότερα τῶν βιβλίων τούτων ἀναγνωσθῶσιν τὸ κιβώτιον δύναται νὰ ἀνταλλαγῇ μὲ ἕτερον περιέχον ἄλλα βιβλία. Διὰ τῆς μεθόδου τῶν κινητῶν τούτων βιβλιοθηκῶν κεντᾶται τὸ ἐνδιαφέρον τῶν χωρικῶν, τοῦτο δὲ φαίνεται ἐκ τῆς προθυμίας τὴν ὁποίαν δεικνύουσιν πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων καὶ τῆς ταχείας ἐξαντλήσεως τῶν βιβλίων τῆς κινητῆς βιβλιοθήκης. Ὁ ἐπιθεωρητὴς βολιδοσκοπῶν τοὺς χωρικοὺς σχετικῶς μὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἀναγνωστηρίου θὰ δυνηθῇ νὰ κρίνῃ ἀσφαλῶς κατὰ πόσον τὸ ἀναγνωστήριον συνήθως χρησιμοποιεῖται ὡς κέντρον ἐκ τοῦ ὁποίου ἐφοδιάζονται καὶ τὰ ἕξ χωρία τῆς περιφερείας. Ὁ ἐφοδιασμὸς γίνεται διὰ βιβλιοθήκης φερομένης ἐπὶ ὄνου ὑφ' ἐνὸς νέου τοῦ χωρίου ὅστις καθ' ἐβδομάδα περιέρχεται τὰ πέντε χωρία διανέμων βιβλία. Ὁ ὄνος φέρει δύο κιβώτια ἕκαστον τῶν ὁποίων περιέχει 100 βιβλία. Ἡ διανομὴ συνήθως γίνηται τὰς Κυριακὰς ἐὰν τὰ χωρία εἶναι πολὺ πλησίον ὁ ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν διανομὴν νέος δύναται νὰ κάμῃ τὴν διανομὴν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, λαμβάνων τὰ ἤδη ἀναγνωσθέντα βιβλία καὶ ἀντικαθιστῶν αὐτὰ διὰ νέων. Ἐὰν τὰ χωρία ἀπέχουσι πολὺ ὁ ἐφοδιασμὸς μέρους τῶν χωρίων γίνεται μίαν Κυριακὴν τῶν δὲ ἐναπολειφθέντων δύο ἢ τριῶν χωρίων τὴν ἐπομένην. Οὕτως ἡ ἀνανέωσις τῶν βιβλίων γίνεται κατὰ δεκαπενθήμερον. Τρεῖς τοιαῦται βιβλιοθήκαι ἐλειτούργησαν κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ὅλα τὰ βιβλία εἶναι γραμμένα Ἑλληνιστὶ καταβάλλεται δὲ προσπάθεια ὥστε ἡ γλῶσσα τῶν βιβλίων νὰ εἶναι ἀπλὴ καὶ κατάληπτή. Ὁ Διευθυντὴς ἐκπαιδεύσεως Μακεδονίας βεβηθεῖ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν βιβλίων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν φυλλαδίων καὶ βιβλίων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠυξήθη ἀπὸ 3000 εἰς 4485. Ἡ αὐξήσις αὕτη ἦτο ἀπαραίτητος διὰ νὰ ἐφοδιασθῶσι τὰ ὀκτὼ ἀναγνωστήρια, αἱ εἴκοσι κινηταὶ βιβλιοθήκαι καὶ αἱ ἐπὶ ὄνου φερόμεναι τοιαῦται καὶ διὰ νὰ μείνῃ ἀρκετὸς ἀριθμὸς βιβλίων εἰς τὰ γραφεῖα πρὸς ἀνανέωσιν.

Μία νέα φάσις τοῦ ψυχαγωγικοῦ τμήματος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἦτο ὁ ἐφοδιασμὸς τῶν γυμναστηρίων δι' ἀπλῶν ὀργάνων γυμναστικῆς. Γιὰ νὰ γίνῃ ἐν ἀναγνωστήριον τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ ἔχῃ ἀρκετὸν γήπεδον καὶ νὰ δύναται νὰ καταβάλλῃ μέρος τῶν ἐξόδων. Τοιαῦτα γυμναστήρια ἐγκαθιδρύθησαν εἰς τέσσαρα ἐκ τῶν σχολείων. Ὁ Κοσ. Λ. Β. Βίς, πρῶην Διευθυντῆς φυσικῆς ἀγωγῆς Χ.Α.Ν.

ἐν Ἑλλάδι ἐβοήθησε τὸν Ἐπιθεωρητὴν τοῦ Α. Ι. Ε. Α. εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ εἴδους τῶν ἀπαραιτήτων ὀργάνων. Ὁ κατάλογος τῶν γυμναστικῶν τούτων ὀργάνων εἶναι ὁ ἐπόμενος.

Τέσσαρες αἰῶραι μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων των

Τρεῖς αἰῶραι (Τράμπουλες)

Ἐν ὀριζόντιον μονόζυγον

Ἐν κιβώτιον ἄμμου διὰ μικρὰ παιδιὰ

Βόλει μπόλλ μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων του

Ἐν δίζυγον

Κοντοὶ ἄλματος

Κιβώτιον ἄμμου δι' ἄλμα εἰς μῆκος

Εἰς συνδυασμὸς ἐκ τῶν κάτωθι ὀργάνων

Δύο κρίκοι

Δύο κοντοὶ ἀναρριχῆσεως

Ἐν κινητὸν μονόζυγον

Ἐν σχοινίον ἔλξεως

Ἡ ἀξία τῶν ἀνωτέρω καὶ τὰ ἔξοδα τοποθετήσεώς των συνήθως ἀνέρχονται εἰς 5 ἕως 6000 Δρχ. ἐκ τῶν ὁποίων ἡ κοινότης πρέπει νὰ καταβάλῃ τὸ ἥμισυ ἐὰν ὅμως τίς ὑπολογίση τὸ ὄφελος τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐξ αὐτῶν ἡ ἀξία των αὐξάνει κατὰ πολὺ. Κατὰ μέσον ὄρον τὰ ἀγροτικά σχολεῖα ἔχουσι πολὺ ὀλίγα τοιαῦτα ἐφόδια, οἱ δὲ διδάσκαλοι ἔχουσιν τόσον πολλὰς εὐθύνας λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν ὥστε δὲν δύναται νὰ διαθέσωσι χρόνον διὰ τὴν ἐπιβλεψιν τῶν παιδιῶν κατὰ τὰ διαλείμματα. Ἐκ τῶν ἤδη λειτουργούντων γυμναστηρίων καταφαίνεται ὅτι τὰ διάφορα γυμναστικά ὄργανα ἀποτελοῦν ἀνεξάντλητον πηγὴν εὐχαριστήσεως καὶ ὠφελείας εἰς τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐπίδειξιν τῆς ἰκανότητος των εἰς τὰς διαφόρους ἀσκήσεις, αἵτινες ἦσαν ἄγνωστοι εἰς αὐτά. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων τοῦ γυμναστηρίου τοῦ χωρίου Καλοχωρίου τὰ παιδιὰ τῶν Πλατανακίων τὰ ὁποῖα ἀπὸ καιροῦ ἀπελάμβανον τοῦ προνομίου τούτου ἦλθον εἰς Καλοχωρίον καὶ ἐπέδειξαν τὰς γνώσεις των. Ἡ πρόοδος τὴν ὁποίαν μερικὰ ἐκ τῶν παιδιῶν ἐσημείωσαν καὶ ἡ ἐπιδεξιότης των εἰς τὰς διὰ τῶν μονοζύγων καὶ κρίκων ἀσκήσεις ἦτο πραγματικῶς καταπληκτικὴ.

Αἱ ὁμαδικαὶ παιδιὰ καλλιεργοῦνται ἐκ παραλλήλου. Ἐκαστος γεωπόνος ἀντιπροσωπεύει τὸν Ἐπιθεωρητὴν Ψυχαγωγίας καὶ ἐν τῇ ιδιότητι του ταύτῃ ἐκγυμνάζει ὁμάδας παιδιῶν εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν ἕξ χωρίων του. Οἱ πρωταθληταὶ ἐκάστου χωρίου ἐκλέγονται διὰ προκριματικῶν ἀγῶνων, ἀργότερον δὲ οἱ ἐκ τῶν ἕξ χωρίων ἐκλεγέντες συνέρχονται διὰ τοὺς περιφερειακοὺς ἀγῶνας

καὶ τέλος οἱ νικηταὶ τῶν ὀκτῶ περιφερειῶν κατέρχονται εἰς Θεσσαλονίκην διὰ τοὺς τελικοὺς ἀγῶνας εἰς τὸ γήπεδον τῆς Χ.Α.Ν. Οἱ δεύτεροι ἐτήσιοι ἀγῶνες μεταξὺ νέων τῶν Μακεδονικῶν χωρίων ἔλαβον χώραν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 4ην καὶ 5ην Ἰουνίου τοῦ 1933. Εἰς αὐτοὺς ἔλαβον μέρος τεσσαράκοντα ὀκτῶ ἀγροτόπαιδα, τεσσαράκοντα ἕξ τῶν ὁποίων διὰ πρώτην φορὰν ἐπέβαινον σιδηροδρόμου. Κατὰ τοὺς τελευταίους ἀγῶνας ἕκαστον ἐκ τῶν παιδιῶν ἦτο ἐνδεδυμένον δι' ὀλιγοδαπάνου σιολῆς ἀποτελουμένης ἀπὸ πανταλονάκι καὶ φανέλλαν, τὸ ἀντίτιμον τῶν ὁποίων κατεβλήθη ὑπὸ τῆς κοινότητος. Τοιοῦτοτρόπως αἱ ὀμάδες τῶν παιδιῶν παρουσίαζον μίαν ὁμοιόμορφον ὄψιν. Τὰ ἀγροτόπαιδα ἦσαν ὑπερήφανα διὰ τὸ ἀθλητικὸν των ἔδυμα καὶ πολλὰ ἕξ αὐτῶν εἶχον καλὰς ἐπιδόσεις εἰς γυμνάσματα εἰς τὰ ὁποῖα ἔλαβον μέρος. Τὸ κάτωθι εἶναι μέρος τοῦ προγράμματος τῶν τελευταίων ἀγῶνων. Καθὼς θὰ παρατηρήσητε εἰς τοῦτο ἐφροντίσαμεν νὰ περιληφθῶσιν τὰ ἀγωνίσματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὸν ὀμαδικὸν συναγωνισμόν.

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

5ης Ἰουνίου 1933

16. 30.— Ἐπίσημος ἑναρξίς τῶν ἀγῶνων

Παρέλασις
Ὁρκομοσία
Προσφωνήσεις

17.00.— Ἀγωνίσματα

- 1) Ἄλμα εἰς ὕψος
- 2) Δρόμος 80 μέτρων
- 3) Διελκυστίνδα
- 4) Ἄλμα εἰς μῆκος
- 5) Δρόμος 500 μέτρων
- 6) Σφαιροβολία
- 7) Βόλλει μπόλλ.
- 8) Σκυταλοδρομία
- 9) Σακκοδρομία

19.00.— Ἀπονομὴ βραβείων.

Οἱ ἐπόμενοι ἀριθμοὶ δεικνύουσι τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους γενομένην ἐργασίαν.

ΠΙΝΑΞ V.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

1 Ὀκτωβρίου 1932 - 30 Σεπτεμβρίου 1933.

Ἀριθ. ἀναγνωστηρίων ἅτινα ἐλειτούργησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.....	8.
Μέσος ὄρος βιβλίων κατ' ἀναγνωστήριον	325
Μέσος ὄρος ἀτόμων φοιτούντων εἰς ἕκαστον ἀναγ)στήριον	136
Ἀριθ. «κινητῶν βιβλιοθηκῶν» κυκλοφορησασῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.....	20
Ἀριθ. χωρίων ἅτινα ἐξυπηρετήθησαν ὑπὸ τῶν «κινητῶν βιβλιοθηκῶν».....	19
Μέσος ὄρος βιβλίων κατὰ βιβλιοθήκην.....	53
Ἀριθ. κινητῶν κιβωτίων μεταφερομένων ἐπὶ ζώου ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον.....	3
Ἀριθ. χωρίων ἐξυπηρετηθέντων ὑπ' αὐτῶν.....	15
Ἀριθ. βιβλίων περιλαμβανομένων εἰς ἕκαστον κιβώτιον..	200
Ὀλικὸς ἀριθμὸς ἐξυπηρετηθέντων χωρίων	39
Ὀλικὸς ἀριθμὸς βιβλίων κυκλοφορησάντων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.....	4.485
(συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν τῷ γραφείῳ πρὸς ἀνταλλαγὴν κρατουμένων βιβλίων)	
Ἀριθ. σχολικῶν γυμναστηρίων ἐφοδιασθέντων διὰ γυμν. ὀργάνων.....	4
Ἀριθ. παιδίων ἐξυπηρετουμένων ὑπὸ τῶν ἐν λόγῳ γυμναστ.	
Μαθηταὶ τῶν τεσσάρων σχολείων (9 μῆνες)	480
Παιδιὰ Παιδικῶν σταθμῶν δύο χωρίων	160
Ὅμαδες εἰδικῶς ἐκγυμνασθεῖσαι εἰς ἓν χω-	
ρίον (1 μην.)	80
Σύνολον	720
Ἀριθ. παιδίων κατὰ μέσον ὄρον εἰς ἕκαστον γυμναστήριον .	180

ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΟΥ ΤΜΗΜ. ΔΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΟΛΩΝ

Προβολαὶ	Ἀριθμὸς ἐπιδείξεων	Σύνολον θεατῶν
Κινηματογραφικαὶ προβολαὶ....	53	1.743
Ταινίαι ἀπλαῖ.....	8	632
Ἑτάλιναι πλάκες.....	14	556

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἡ ὅλη ἡ δράσις τοῦ Τμήματος τούτου συγκεντρώνεται περίξ τῶν Κέντρων Οἰκιακῆς Οἰκονομίας. Περιγραφή τῶν ἐν λόγῳ Κέντρων ἐγένετο εἰς τὴν παρελθούσαν ἐτησίαν ἔκθεσιν, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι μερικοὶ ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς παρούσης ἐκθέσεως δὲν ἀνέγνωσαν τὴν προηγουμένην, ἐξηγοῦμεν ἐν συντόμῳ τὴν δράσιν τῶν Κέντρων τούτων. Διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Κέντρου ἐνοικιάζομεν μίαν χωρικὴν οἰκίαν τὴν ὁποίαν ἐπισκευάζομεν καὶ μετατρέπομεν κατὰ τι. Εἰς ἐν ὅμως ἐκ τῶν χωρίων, τοιοῦτον Κέντρον ἐκτίσθη τῇ συνεργασίᾳ τῆς κοινότητος. Ἡ οἰκία ἣτις θὰ χρησιμοποιοῦθῃ διὰ Κέντρον καθαρίζεται καὶ τακτοποιεῖται, ἡ δὲ ἐπίπλωσις τῆς εἶναι ἀπλῆ καὶ ὁμοία μὲ ἐκείνην τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται οἱ χωρικοί. Αἱ γενόμεναι τροποποιήσεις δύνανται εὐκόλως νὰ υἱοθετηθῶσιν ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Τὸ Κέντρον ἔχει κηπάριον, ὄρνιθῶνα μὲ μερικὰ ὄρνιθας καὶ κάποτε καὶ κυφέλας. Δύο νέαι διευθύνουσι τὸ Κέντρον τοῦτο. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν εἶναι Ἐπισκέπτρια Ἀδελφὴ καὶ ἡ ἄλλη διδασκάλισσα οἰκιακῆς οἰκονομίας. Τὸ κυριώτερον καθῆκον τῶν νεανίδων τούτων εἶναι ἡ διατήρησις τοῦ Κέντρου κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελῇ ἐν καλῷ παράδειγμα διὰ τὰς γυναῖκας τοῦ χωρίου. Τὸ δεύτερον καθῆκόν των εἶναι τὰ πρὸς τὰς μητέρας καὶ νέας τοῦ χωρίου μαθήματα κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας καὶ οἱ Παιδικοὶ Σταθμοὶ διὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ τῶν ὁποίων αἱ μητέρες ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀγροὺς κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας. Αἱ κατ' οἶκον ἐπισκέψεις ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐβδομαδιαίας δράσεως τῶν δύο τούτων νεανίδων ἡ δὲ ἐπισκέπτρια ἀδελφὴ ἐκτελεῖ διαταγὰς τοῦ ἱατροῦ εἰς περίπτωσιν ἀσθενειῶν. Ὅλαι αἱ εἰς τὸ Κέντρον γενόμεναι διδασκαλίαι, ἥτοι ραπτικὴ, μαγειρικὴ, ὑγιεινὴ καὶ περιποίησης βρεφῶν εἶναι στοιχειώδεις καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν χωρικῶν.

Τὸ ἐπόμενον εἶναι τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον ἀκολουθοῦν αἱ δύο νέαι αἱ διευθύνουσαι τὸ Κέντρον Κυργίων.

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΣΚΕΠΤΡΙΑΣ ΑΔΕΛΦΗΣ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΥΡΓΙΩΝ

ΠΡΟ ΜΕΣΗΜΒΡΙΑΣ

Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή	Σάββατον
*Νοσηλεία ἐν τῷ Κ. Οἰ. Οἰ.	*Νοσηλεία ἐν τῷ Κ. Οἰ. Οἰ.	*Νοσηλεία ἐν τῷ Κ. Οἰ. Οἰ.	*Νοσηλεία ἐν τῷ Κ. Οἰ. Οἰ.	*Νοσηλεία ἐν τῷ Κ. Οἰ. Οἰ.	*Νοσηλεία ἐν τῷ Κ. Οἰ. Οἰ.
Εἰδικαὶ τάξεις διὰ μαθητρίας «Πρώτων Βοηθειῶν»	Ἐπισκέψεις εἰς οἰκίας διὰ παροχὴν συμβουλῶν	Ἐπισκέψεις εἰς οἰκίας διὰ παροχὴν συμβουλῶν	Ἐπισκέψεις εἰς οἰκίας διὰ παροχὴν συμβουλῶν	Ἐπισκέψεις εἰς οἰκίας διὰ παροχὴν συμβουλῶν	

ΜΕΤΑ ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝ

Προετοιμασία μαθημάτων δι' ἑλληντὴν ἑβδομάδα	Τάξεις μητέρων Ἐπισκέψεις κατ' οἶκον διὰ νοσηλείαν καὶ συμβουλᾶς	Τάξεις μητέρων εἰς Ἄραπλῆ (χωρ. ἐκτὸς τῆς περιφ.) Ἐπισκέψεις κατ' οἶκον διὰ νοσηλείαν καὶ συμβουλᾶς	Τάξεις μητέρων Ἐπισκέψεις κατ' οἶκον διὰ νοσηλείαν καὶ συμβουλᾶς	Μάθ. ὑγιειν. εἰς σχολεῖον Ἀσθ. Μαχαλά (χωρ. ἐκτὸς τῆς περιφερ.) Τάξις μητέρων εἰς Ἄσθ. Μαχαλά	Τήρησις πρακτικῶν σύνταξις ἐκθέσεων κτλ.
--	---	--	---	--	--

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΥΡΓΙΩΝ

ΠΡΟ ΜΕΣΗΜΒΡΙΑΣ

Οικοκυρικὴ καὶ κηπουρικὴ	Οικοκυρικὴ καὶ κηπουρ. Τάξ. μαγειρ. Τμήμα Α'.	Οικοκυρικὴ καὶ κηπουρικὴ	Οικοκυρικὴ καὶ κηπουρ. Τάξ. μαγειρ. Τμήμα Β'.	Τάξις ραπτικῆς Τμήμα Β'.	Γενικὴ καθαριότης τῆς οἰκίας
--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	------------------------------

ΜΕΤΑ ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝ

Τάξις ραπτικῆς Τμήμα Α'.	Ὅμας νηπίων***	Τάξις ραπτ. Τμήμα Β'. Ὅμας νεανίδων-παιδία	Ὅμας νηπίων***	Τάξις ραπτ. Τμήμα Α'. Ὅμας νεανίδων-παιδία	Τήρησις πρακτικῶν σύνταξις ἐκθέσ. κτλ.
--------------------------	----------------	--	----------------	--	--

* Ἄτομα σταλέντα ὑπὸ τοῦ λατροῦ με σχετικὰς ὁδηγίας.

** Συμφώνως με τὰς ὑποδείξεις τοῦ λατροῦ.

*** Παιδιά ἐπιβλεπόμενα ἑνώσφ οἱ μητέρες των ἀκολουθοῦν μαθήματα Οἰκιακῆς Οἰκονομίας καὶ Ὑγιεινῆς εἰς τὸ Κέντρον.

Ἡ τελευταία μας ἔτησίᾳ ἔκθεσις ἐπρωχματούετο περὶ δύο μόνον Κέντρων οἰκιακῆς οἰκονομίας. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν Κέντρων ἠϋξήθη εἰς τέσσαρα ἄτινα λειτουργοῦσιν εἰς τὰ ἑξῆς χωρία :

Περιφέρεια Κατερίνης

Μακρύγιαλος :

Δις Μ. Παπαδοπούλου — Ἐπισκέπτρια ἄδελφῆ
Δις Τ. Σουμανίδου Διδασκάλ. Οἰκιακῆς Οἰκονομίας

Περιφέρεια Κατερίνης

Κύργια :

Δις Ο. Πουλιώτου — Ἐπισκέπτρια Ἄδελφῆ
Δις Π. Χαρίδου — Διδασκάλ. οἰκιακῆς οἰκονομίας

Περιφέρεια Ἐδέσσης

Σκύδρα :

Δις Σ. Τοκατλίδου — Ἐπισκέπτρια Ἄδελφῆ
Δις Χ. Παπαδοπούλου — Διδασκάλ. οἰκιακῆς οἰκονομίας

Περιφέρεια Κιλκίς

Μεγάλη Βρύσι :

Δις Δ. Στρατῆ — Ἐπισκέπτρια Ἄδελφῆ
Δις Α. Λαγουδάκη — Διδασκάλ. οἰκιακῆς οἰκονομίας

Σπανίως ὀργάνωσις τις ἐξεδήλωσεν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν συστηματικὴν μέρφωσιν τῶν γυναικῶν τῶν χωρίων. Πολλάκις αἱ γυναῖκες, προπάντων τῆς ὑπαίθρου, ἐτίθεντο εἰς δευτέραν μοῖραν εἰς δὲ τὰ ἀνατολικά κράτη ὅπου τὰ κεφάλαια διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἦσαν περιορισμένα τὸ τοιοῦτον ἐσήμινεν ὅτι τοῦλάχιστον τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ παρεμελεῖτο τελείως. Τὸ γεγονός ὅτι αἱ γυναῖκες τῆς Μακεδονίας ἐκτιμοῦσι τὰς προσπάθειάς μας ἐμφαίνεται ἐκ τῶν θερμῶν τῶν ἐκδηλώσεων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας λαμβάνομεν εἰς τὸ γραφεῖον. Γράμματα γραφέντα ὑπὸ γυναικῶν χωρικῶν εἶναι τόσον σπάνια ὥστε δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας νὰ παραθέσωμεν ἓν ἐξ αὐτῶν τὸ ὁποῖον ἐκφράζει ὅλην τὴν ἐκτίμησιν καὶ εὐγνωμοσύνην των.

Δα Μ. Τ. Πάρροτ

Ἐπιθεωρητὴν Οἰκιακῆς Οἰκονομίας
Ἰδρυμα Ἐγγύς Ἀνατολῆς Θεσσαλονίκην

Ἀγαπητῆ Δις Πάρροτ,

Ἐκ μέρους ὄλων τῶν μητέρων καὶ νεανίδων τοῦ χωρίου μας λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσω τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας δι' ὅλα ὅσα τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα Ἐγγύς Ἀνατολῆς ἔκαμε καὶ κάμει διὰ τοὺς πτωχοὺς κατοικοῦς τοῦ χωρίου μας. Παρακαλοῦμεν

νά δεχθῆτε τὰς εὐχαριστίας μας διὰ τὸν Παιδικὸν Σταθμὸν ὅστις λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ἱκανὴν διευθυνσιν τῶν Δεσποινίδων Στρατῆ καὶ Λαγουδάκη, εἰς τὸν ὁποῖον πολλαὶ μητέρες ἀφήνουν τὰ μικρὰ των κατὰ τὸ διάστημα ποῦ ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀγροὺς, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι τὰ παιδιὰ των θὰ ἔχωσιν τὴν κατάλληλον περιποίησιν ἐκ μέρους τῶν ἐν λόγῳ δεσποινίδων.

Ἐπίσης εὐχαριστοῦμεν τὴν ὀργάνωσιν διὰ τὰ χειμερινὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα δίδουσι πρακτικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὰς μητέρας καὶ νεάνιδας τοῦ χωρίου μας.

Μετὰ βαθείας ἐυγνωμοσύνης διὰ τὰ ἀνωτέρω

Διατελοῦμεν μετὰ σεβασμοῦ

Μαρία Λαζαρίδου

Ἐκ μέρους τῶν γυναικῶν καὶ νεανίδων Μεγάλης Βρύσης.

Αἱ νεάνιδες αἱ διευθύνουσαι τὰ κέντρα ταῦτα δὲν περιορίζουν τὴν δράσιν των εἰς τυπικὰ μαθήματα τὸν χειμῶνα ἢ εἰς τοὺς παιδικοὺς σταθμοὺς κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας. Εἶναι ὑπεύθυνοι ἀρχηγοὶ λαμβάνουσαι ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν κοινοτήτων εἰς τὰς ὁποίας μένουν. Αἱ εἰς τὰ τέσσαρα Κέντρα καταγίνονται εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ὁμαδικῶν παιδιῶν, λαμβάνουσι μέρος εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς χοροὺς καὶ βοηθοῦσιν εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν χωρίων. Εἰς ἓν ἐκ τῶν χωρίων ὅπου λειτουργοῦν τὰ Κέντρα Οἰκιακῆς οἰκονομίας αἱ δύο αὐταὶ νέαι διδάσκουσι τὸν ἐκκλησιαστικὸν χορὸν προγυμνάζουσαι τὴν ὁμάδα καθ' ἐκάστην ἑβδομάδα. Κάθε Κέντρον ὀφείλει νὰ συνεργάζεται εἰς κάθε τι τὸ ὁποῖον θὰ συνέτεινεν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς προπάντων εἰς πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὴν οἰκογένειαν.

Ὁ στατιστικὸς πίναξ VI περιλαμβάνει τὰς κυριωτέρας ἐργασίας τοῦ τμήματος οἰκιακῆς Οἰκονομίας.

ΠΙΝΑΞ ΙΧ.

ΔΕΙΚΝΥΩΝ ΤΑΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1 Ὀκτωβρίου 1932-30 Σεπτεμβρίου 1933.

Ἄριθμός χωρίων εἰς τὰ ὁποῖα λειτουργοῦν Κέντρα Οἰκιακῆς Οἰκονομίας	4
Ἄριθμός χωρίων εἰς τὰ ὁποῖα λειτουργοῦν Παιδ. Σταθμοὶ	4
Ἄριθμός χωρίων εἰς τὰ ὁποῖα γίνονται ἕκτακτα Κυριακὰ μαθήματα (ὑπὸ διδασκαλισσῶν τοῦ χωρίου εἰδικῶς ἀμοιβομένων).....	5
Ἄριθμός χωρίων τῶν ὁποίων αἱ νέαι φοιτοῦν εἰς τὰ μαθήματα τοῦ Κέντρου Οἰκιακῆς Οἰκονομίας.....	6

Ἀριθμὸς ἄλλων χωρίων ὠφεληθέντων ὑπὸ τοῦ Τμήματος Οἰκιακῆς Οἰκονομίας	16
--	----

ΕΙΔΙΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἀριθμὸς μαθημάτων ὑγιεινῆς γενομένων εἰς σχολεῖα	113
Σύνολον ἀκροατηρίου κατὰ τὰ μαθήματα ὑγιεινῆς ..	6.122
Ἀριθμὸς μαθημάτων οἰκιακῆς οἰκονομίας.	300
Σύνολον ἀκροατηρίου κατὰ τὰ μαθήματα Οἰκιακῆς Οἰκονομίας.....	4.767
Ἀριθμὸς μαθημάτων κατ' οἶκον νοσηλείας καὶ περιποιή- σεως βρεφῶν. (Τάξεις μητέρων)	106
Σύνολον ἀκροατηρίου (τάξεις μητέρων).....	5.091
Ἀριθμὸς κατ' οἶκον ἐπισκέψεων	2.415
Ἀριθμὸς νοσηλειῶν ὑπὸ Ἐπισκεπτρίας Ἀδελφῆς	3.992
Ἀριθμὸς ὁμάδων διὰ παιδιὰς εἰς Κέντρα Οἰκ. Οἰκονομίας	84
Σύνολον φοιτήσεως εἰς παιδικὰς ὁμάδας	1.261

Οἱ Παιδικοὶ Σταθμοὶ οἵτινες λειτουργοῦσιν κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας καὶ οἵτινες ἀποτελοῦν μίαν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐργασιῶν τοῦ προγράμματος τοῦ Τμήματος Οἰκιακῆς Οἰκονομίας χρῆζουσι ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Σκοπὸς τοῦ Τμήματος τούτου εἶναι νὰ ἐξασφαλίσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέραν συνεργασίαν καὶ κυρίως ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν. Τὸ ὅλον Μακεδονικὸν πρόγραμμα στηρίζεται ἐπὶ τῆς ιδέης τῆς συνεργασίας, ἣτις ἀπέδωκεν ἰκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ἰδίᾳ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν. Ἐζητήθη ἀρχικῶς ἀπὸ τὰς μητέρας νὰ συνεισφέρωσι κάτι διὰ τὴν τροφήν τῶν παιδιῶν των. Ἐφέτος τὰς παρεκαλέσαμεν νὰ αὐξήσωσι τὴν συνεισφορὰν των. Ἐκαστον παιδί τὸ ὁποῖον φοιτᾷ εἰς τὸν Παιδικὸν Σταθμὸν ἔπρεπε νὰ φέρῃ μαζύ του ἓνα μεγάλο ψωμί καθ' ἑβδομάδα. Διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Σταθμοῦ ἔπρεπε κάθε μητέρα νὰ προσφέρῃ προσωπικὴν ἐργασίαν μιᾶς ἡμέρας κατὰ μῆνα. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐξασφαλίζεται περισσοτέρα συμμετοχὴ τῶν μητέρων αἵτινες τρόπον τινὰ θεωροῦσιν τὸν Σταθμὸν ὡς ἰδικόν των καὶ συνάμα ἀποκτοῦν γνώσεις αἵτινες ἀργότερον, ὅταν οἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέψωσιν, θὰ τὰς βοηθήσωσι εἰς τὴν συντήρησιν ἑνὸς ἰδικοῦ των Παιδικοῦ Σταθμοῦ. Βοηθοῦσαι εἰς τὸν Παιδικὸν Σταθμὸν μίαν ἡμέραν κατὰ μῆνα αἱ μητέρες διδάσκονται τὴν ψυχολογίαν τοῦ παιδιοῦ, μανθάνουσι τὴν ἀξίαν τῆς τακτικῆς διαίτης τῶν παιδιῶν, τὴν ἀξίαν τῆς καθαριότητος καὶ πολλὰ ἄλλα μαθήματα τὰ ὁποῖα εἶναι ἐντελῶς νέα εἰς τὰς περισσοτέρας ἐξ αὐτῶν.

Ὁ ἐπόμενος περιληπτικὸς πίναξ συνοψίζει τὰς κυριωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν τοῦ 1933.

ΠΙΝΑΞ VIII:

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ 1933

Κονδύλια	Μεγάλη Βρύση	Κύργια	Μακρύγιαλος	Σκύδρα	Σύνολον
Οικιακά έφοδια.....	3,095.00	3,955.50	3,464.50	4,002.00	14,517.00
Τροφή και υδωρ.....	16,204.30	9,069.20	13,630.90	10,348.35	49,252.75
Διάφορα-καυσιμ. υλη	2,140.25	1,209.00	848.00	1,683.00	5,860.25
Φάρμακα.....	—	556.00	1,072.00	690.00	3,318.00
Ένοικια και επιδιορθώσεις.....	—	—	324.70	—	320.70
Μισθοι.....	17,756.20	10,248.00	13,533.00	10,092.60	51,631.80
Όδοιπόρικά.....	1,038.00	2,902.30	1,382.00	1,144.30	6,144.30
	40,233.75	27,940.00	33,032.40	29,260.95	139,367.10

Α Ν Α Λ Υ Σ Ι Σ									
	1933	1932	1933	1932	1933	1932	1933	1932	
Αριθμός ημερών λειτουργίας.....	78	75	51	67	65	41	55	69	Καστανούσα
Μέση φοίτησις.....	98	78	58	92	40	25	42	24	
Σύνολον εξόδων κατά παιδι.....	410.6	411.9	481.7	833.5	348.8	1133.9	696.6	1397.8	
Σύνολον εξόδων κατά παιδι ήμερησίως ..	6.26	7.49	9.44	7.56	13.05	27.31	12.66	20.25	
Έξοδα τροφής κατά παιδι ήμερησίως ..	2.09	1.98	3.06	3.55	5.24	6.80	4.48	5.56	
Έξοδα επιθεωρήσεως κατά παιδι.....	2.42	3.62	4.75	2.94	5.73	6.44	4.86	7.82	

ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ

	1933	1932	1931
Αριθμός ημερών λειτουργίας.....	62.2	63.6	69.6
Μέση φοίτησις.....	59.5	64.6	31.6
Σύνολον εξόδων κατά παιδι.....	609.4	772.3	1223.2
Συνολικά έξοδα κατά παιδι ήμερησίως.....	10.18	11.73	18.87
Έξοδα τροφής κατά παιδι ήμερησίως.....	3.72	3.73	4.77
Έξοδα επιθεωρήσεως κατά παιδι.....	4.44	4.79	5.96

Ἐκ τῶν κατὰ μέσον ὄρον ἐξόδων εἰς τὸ τέλος τοῦ πίνακος φαίνεται ὅτι τὰ ἐξόδα τῶν Παιδικῶν Σταθμῶν ἐμειώθησαν σημαντικῶς ἀπὸ τοῦ 1931, ὀλίγον δὲ ἀπὸ τοῦ 1932 καὶ ἐντεῦθεν. Ἐὰν ὁμῶς λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν του ὅτι ἡ τιμὴ τῶν τροφίμων ηὐξήθη κατὰ τὸ 1933 βλέπει ὅτι ὑπάρχει σημαντικὴ διαφορὰ εἰς τὰ ἐφεταινὰ ἐξόδα. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἐνδειξίς ὅχι μόνον μεγαλειτέρας πείρας ἐκ μέρους τῶν ἐπιθεωρητῶν ἀλλὰ καὶ στενοτέρας συνεργασίας ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν.

ΕΞΥΓΙΑΝΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Τὸ Τμῆμα Ἐξυγιάνσεως τῶν Χωρίων συνεπλήρωσε ἐν ἐπιτυχῆς ἔτος ἐργασίας. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς τελευταίας οἰκονομικῆς περιόδου ὁ ἐπιθεωρητὴς μας συνεπλήρωσε τὴν μετεκπαίδευσίν του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σχολὴν Ὑγιεινῆς ἐν Ἀθήναις. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1932 ὁ Κοσ Φ. Α. Μάρτς ἐπέστρεψεν κατόπιν ἐνὸς ἔτους εἰδικῶν μελετῶν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ὡς Διευθυντῆς Ἐξυγιάνσεως τοῦ Ἰδρύματος Ἐγγύς Ἀνατολῆς. Τὸ Τμῆμα τοῦτο μὲ ἓνα εἰδικῶς ἐκπαιδευθέντα ἐπιθεωρητὴν βοηθούμενον ἀπὸ τὸν ἐμπειρογνώμονα Κον Μάρτς ἀμέσως ἤρχισε τὴν ἐργασίαν του ἐπὶ στερεοτέρων βάσεων. Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν μας τὴν ἐκτέλεσιν σημαντικωτέρας ἐργασίας ἐγένετο μία γενικὴ ὑγειονομικὴ μελέτη ὅλων τῶν χωρίων τῆς περιφερείας. Ἡ τοιαύτη μελέτη μᾶς ἔδωσε πολυτίμους πληροφορίας σχετικῶς μὲ τὴν κατάστασιν ἐκάστης περιφερείας καὶ ἔφερεν εἰς φῶς τὰ προβλήματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ τύχωσιν τῆς ἀμέσου μας προσοχῆς. Συνεπεία τῆς μελέτης ταύτης ἀπεφασίσθη ἡ συστηματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ καταπολέμησις τῆς ἐλονοσίας εἰς τὸ χωρίον Μακρύγιαλος. Διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐχρειάσθη μία λεπτομερὴς μελέτη ὅλων τῶν πιθανῶν ἐστιῶν τῶν κωνώπων εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην. Ἡ γενικὴ μελέτη, ὅλων τῶν χωρίων συνεπληρώθη τὸν Ἰανουάριον, ἡ δὲ λεπτομερὴς μελέτη τοῦ Μακρυγιάλου ἐτελείωσε τὸν Ἀπρίλιον. Ἀπὸ τὰ μέσα Ἀπριλίου μέχρι τὰ μέσα Ὀκτωβρίου τοῦ 1933 ἐγένετο μία συνεχὴς καταπολέμησις τῶν κωνώπων μὲ πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα. Ἡ κατάστασις τὴν ὁποίαν ὁ Μακρύγιαλος ἐπαρουσίαζε φαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι :

α') Ἐξετάσεις αἵματος ἀπέδειξαν ὅτι τὰ 44 0)0 ἐκ τῶν μάθητῶν τοῦ σχολείου ἐπάσχον ἐξ ἐλονοσίας.

β') Ἐπὶ 152 οἱ 136 εἶχον διογκωμένην σπλῆνᾶ.

γ') Συνεπεία ἀσθενειῶν αἱ περισσότεραι τῶν ὁποίων προήρχοντο ἐξ ἐλονοσίας οἱ χωρικοὶ ἔχασαν 9177 ἐργασίμους ἡμέρας.

δ') Εἰς διάστημα 15 ἐτῶν 72 παιδιά ἀπέθανον ἐξ ἐλονοσίας.

ε') Κατὰ τὸ 1932 οἱ χωρικοὶ ἔλαβον παρὰ τοῦ Κράτους 6355 κόκκους κινίνης.

ζ') Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου ἐξόδευσαν Δραχ. 22,484 δι' ἀγορὰν κινίνης καὶ πλασμοδίνης.

η') Ἐξόδευσαν δι' ἀγορὰν ἄλλων ἱατρικῶν . . . Δρ. 17.327

θ') Ἐπλήρωσαν εἰς ἰδιωτικούς ἰατροὺς . . . » 16.000

(Τὸ χωρίον εἶχε καὶ κρατικὸν ἰατρόν).

Διὰ τὴν ἐπιτύχη ἢ καταπολέμησις τῆς ἐλονοσίας πρέπει νὰ γίνῃ ἐντατικὴ ἐργασία καὶ νὰ δοθῇ μεγάλη προσοχὴ εἰς τὰς διαφόρους λεπτομερείας. Πολλὰς φορὰς παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκτελέσεως μεγάλων ἀποξηραντικῶν ἔργων ἀπαιτούντων μηχανικὰς γνώσεις τοιοῦτον ὅμως πρόβλημα δὲν μᾶς παρουσιάσθη εἰς Μακρύγιαλον. Ἡ καταπολέμησις τῶν κωνώπων ἐγένετο διὰ τοῦ ψεκασμοῦ ρυακίων μήκους 10 1)2 χιλιομέτρων καὶ εἰς τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρακολούθησιν τῶν χωρικῶν, οὕτως ὥστε οἱ τελευταῖοι νὰ μὴν ἀφίνουσι στάσιμα νερὰ ἐντὸς καὶ πέριξ τῶν οἰκιῶν των, περιορίζοντες οὕτω τὰς ἐστίας τῶν κωνώπων. Τοῦτο ἦτο ἀρχετὰ δύσκολον. Ὅλαι αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου ἐπεθεωροῦντο τακτικὰ καὶ συστηματικὰ, ἐγένοντο δὲ καὶ σχετικαὶ διαλέξεις. Τὰ τρία ρυάκια τὰ διερχόμενα ἐκ τῆς περιφερείας ταύτης ἐψεκάζοντο διὰ Πρασίνου τῶν Παρισίων εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ χωρίου. Οὐδεμίαν προσπάθειαν καταπολεμήσεως τῶν κοινῶν κωνώπων ἐγένετο ἐφ' ὅσον ἡ καταπολέμησις των γίνεται δι' ἀκαθάρτου πετρελαίου τὸ ὁποῖον στοιχίζει πολὺ. Τὸν περισσότερον καιρὸν αἱ ἐστίαὶ τῶν κωνώπων ἐψεκάζοντο καθ' ἐβδομάδα κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅμως καὶ τὴν λήξιν τῆς περιόδου τῆς καταπολεμήσεως ἐγένοντο κατὰ δεκαπενθήμερον. Πέντε «Σταθμοὶ συλλήψεως» κωνώπων ἐλειτούργουν· ἐτηρῆτο δὲ ὁ ἀριθμὸς κωνώπων συλληφθέντων εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Διὰ τοῦ ἀποτελεσματικότητος τούτου τρόπου ὁ ἐπιθεωρητὴς ἦτο εἰς θέσιν νὰ καταμετρήσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῆς καταπολεμήσεως. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς καταπολεμήσεως ὁ ἀριθμὸς τῶν κωνώπων ηὔξήθη ἅπαξ παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς μας (εἶδατε ἀριθμὸν συλλήψεων κατὰ μῆνα Ἰούλιον). Τὸ Ἴδρυμα Ροκφέλερ, ἀντιπρόσωπος τοῦ ὁποίου ἐξ ἀρχῆς συνειργάζετο μεθ' ἡμῶν διὰ τὴν καταπολέμησιν, ἔστειλεν ἀμέσως εἰδικούς διὰ νὰ λύσωσιν τὸ πρόβλημα τοῦτο. Ἡ πηγὴ τῶν κωνώπων ἀνεκαλύφθη καὶ ὑπεδείχθη τὸ κατάλληλον φάρμακον.

Ἡ ἐργασία ἐπροχώρησε καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κωνώπων ταχέως ἐμειώθη. Κατωτέρω δίδομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλήψεων ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τῶν μέσων Ὀκτωβρίου.

Μαῖος μὴν	— Σταθμὸς	Ἀριθ.	1	—	64	κωνώπες
»	»	2	—	0	»	
»	»	3	—	3	»	
»	»	4	—	0	»	
»	»	5	—	0	»	Σύνολον 67

Ἰούνιος μὴν - Σταθμὸς	Ἀριθ.	1	-	71	»	
»	»	2	-	0	»	
»	»	3	-	7	»	
»	»	4	-	0	»	
»	»	5	-	53	»	Σύνολον 131
Ἰούλιος μὴν - Σταθμὸς	Ἀριθ.	1	-	217	κώνωπες	
»	»	2	-	3	»	
»	»	3	-	4	»	
»	»	4	-	4	»	
»	»	5	-	165	»	Σύνολον 393
Αὐγους. μὴν - Σταθμὸς	Ἀριθ.	1	-	6	κώνωπες	
»	»	2	-	0	»	
»	»	3	-	0	»	
»	»	4	-	0	»	
»	»	5	-	12	»	Σύνολον 18
Σ)βριος μὴν - Σταθμὸς	Ἀριθ.	1	-	3	κώνωπες	
»	»	2	-	0	»	
»	»	3	-	0	»	
»	»	4	-	0	»	
»	»	5	-	8	»	Σύνολον 11

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν ἐμφαίνεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων ἐμειώθη εἰς τὸ ἐλάχιστον κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον ὅποτε οἱ κώνωπες πολλαπλασιάζονται ταχέως. Ἡ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κωνώπων δὲν ἦτο ἀοκετὴ ἀπόδειξις ὅτι ἐμειώθη καὶ ἡ ἐλονοσία. Τὴν τελικὴν ἀπόδειξιν μᾶς τὴν ἔδωσε ὁ Δρ. Μπάρμπερ τῆς Ροκφέλερ Φαουντέσιον. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἰατρικὴ ἐξέτασις κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ τέλος τῆς περιόδου τῆς καταπολεμήσεως μᾶς ἔδωσε τὰ ἐπόμενα στοιχεῖα.

Ὅμιλοι ἐξετασθέντων παιδίων	Ἀποτελέσματα ἰατρικῆς ἐξετάσεως			
	Ἰούνιος 1933		Δεκέμβριος 1933	
	Ἀριθμὸς ἐξετασθέντων	Ποσοστὸν ἐχόντων ἐλονοσίαν	Ἀριθμὸς ἐξετασθέντων	Ποσοστὸν ἐχόντων ἐλονοσίαν
Παιδιά 5 - 12 ἐτῶν	50	44 %	65	24.6 %
Νήπια 1 ἐτους	—	—	20	0 %
Νήπια 1 ἐτους ἐξετασθέντα εἰς τι χωρίον ὅπου δὲν ἐ- γένετο καταπολέμησις ἐ- λονοσίας	—	—	33	54.5 %

Πιθανῶς ἡ καλλιτέρά ἐνδείξις τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς καταπολεμήσεως τῆς ἐλονοσίας εἰς Μακρύγιαλον εἶναι ὅτι κατὰ Δεκέμβριον, τέλος τῆς ἐποχῆς τῆς ἐλονοσίας κανέν ἐκ τῶν εἴκοσι ἐξετασθέντων βρεφῶν δέν παρουσίαζε σημεῖα ἐλονοσίας. Συνήθως ἡ ἐλονοσία (ὅταν ὑπάρχει τοιαύτη εἰς τὴν περιφέρειαν) μεταδίδεται εἰς τὰ βρέφη κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῶν κωνώπων. Τό γεγονός ὅτι κανέν ἐκ τῶν ἐξετασθέντων βρεφῶν κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης θερινῆς περιόδου δέν παρουσίαζε συμπτώματα ἐλονοσίας εἶναι μία τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι ἡ καταπολέμησις εἶχε λαμπρὰ ἀποτελέσματα εἰς Μακρύγιαλον.

Ἐν τῶν κυριωτέρων προβλημάτων ἦτο νὰ μεταχειρισθῶμεν κατὰ τὴν καταπολέμησιν μεθόδους ἀπλὰς καὶ ὀλιγοδαπάνους αἰτινες νὰ δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Τὸ δεύτερόν μας πρόβλημα συνίσταται εἰς τὴν ὀλοκληροτικὴν υἰοθέτησιν τῶν πειραμάτων μας τούτων ὑπὸ τοῦ χωρίου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οὐδεμία προσπάθεια ἐγένετο διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν κοινῶν κωνώπων τὰ ὁποῖα εἶναι μὲν ἐνρχλητικὰ ὄχι ὅμως καὶ ἐπικίνδυνα. Ἡ καταπολέμησις τοῦ εἴδους τούτου τῶν κωνώπων εἶναι πολυδάπανος. Τὸ χωρίον ὑπέδειξε δύο νέους οἵτινες ἐργάζονται ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τοῦ ἐπιθεωρητοῦ εἰς τὴν καταπολέμησιν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐργασίας ταύτης. Οἱ ἐν λόγῳ νέοι ἀνῆκον εἰς τὸν Σύλλογον Νέων τοῦ χωρίου, ἠργάσθησαν δὲ ἐντατικὰ, ἠκολούθησαν μετὰ προσοχῆς τὰς ὀδηγίας τοῦ ἐπιθεωρητοῦ καὶ ἐδιδάχθησαν ἀρκετὰ. Πρότασις ἐγένετο εἰς τὸ χωρίον ὅπως κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ συμπεριληφθῆ κοινδύλιον καλύπτων τοῦλάχιστον μέρος τῶν κυριωτέρων ἐξόδων ὅπως π.χ. πράσινον τῶν Παρισίων, ἄσβεστος κτλ. ἡ δὲ ἐργασία γίνη ὑπὸ τῶν δύο νέων οἵτινες ἤδη ἔχουσιν ἀρκετὴν πείραν. Ὁ Ἐπιθεωρητῆς Ἐξυγιάνσεως θὰ ἐπιβλέπη τακτικὰ τὸ ἔργον, ἐπισκεπτόμενος συχνὰ τὸ χωρίον καὶ ἐξετάζων προσωπικῶς τοὺς »Σταθμοὺς Συλλήψεως» ἐκ τῶν ὁποίων δύναται νὰ κρίνη τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς γενομένης ἐργασίας. Μὲ τὴν ἀνωτέρω ἐκ μέρους τῆς Ὀργανώσεως βοήθειαν, τὸ χωρίον Μακρύγιαλος πρέπει νὰ ἀρχίσῃ κατὰ τὸ 1934 μόνον τοῦ τὸ ἔργον τῆς καταπολεμήσεως.

Ὅπως ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω ὁ γεωπόνος ὀφείλει νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ψυχαγωγίαν καὶ ἐξυγιάνσιν τοῦ χωρίου του, ἐπομένως ἀντιπροσωπεύει τὸν Ἐπιθεωρητὴν Ἐξυγιάνσεως καὶ μὲ τὴν βοήθειαν του ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ τοῦλάχιστον ἐν ἐξυγιαντικὸν ἔργον κατ' ἔτος. Ὁ γεωπόνος εἰς τὴν περιφέρειάν του συναντᾷ συχνὰ διάφορα προβλήματα, ὅπως τὸ τῆς διαθέσεως, ἀπορριμάτων, τὸ τῆς ἰδρεύσεως τοῦ χωρίου καὶ ἄλλα τῶν ὁποίων ἡ λύσις δέν εἶναι δύσκολος. Μόλις παρουσιασθῇ ἐν τοιοῦτον ζήτημα ὁ γεωπόνος προσκαλεῖ τὸν ἐπιθεωρητὴν ὁ ὁποῖος μελετᾷ τὸ ζήτημα καὶ δίδει

τάς δεούσας συνβουλάς. Μετά τὰς καταλλήλους προετοιμασίας ἡ ἐργασία ἀρχίζει τῇ συνεργασίᾳ τῶν χωρικῶν. Τὰ κατωτέρω εἶναι μερικὰ ἐκ τῶν ἔργων τῶν ἐκτελεσθέντων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Εἰς τὰ χωρία Νικηφόρος, Σκύδρα καὶ Μακρύγιαλος διενεμήθησαν γαμβούζια (εἶδος μικρῶν ἰχθύων οἵτινες τρώγουσιν τὰ ὡὰ τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων). Κατὰ τὸν Δρ. Μπάρμπερ τῆς Ροκφέλερ Φαουντέσιον οἱ ἰχθεῖς οὔτοι θεωροῦνται ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων ἀποτελεσματικώτεροι ἀπὸ τοῦ ὅτι ἐνομίζοντο μέχρι πρότερον.

Ὁ γεωπόνος Βερροίας ἐπέστησε τὴν προσοχὴν μας ἐπὶ τοῦ ὅτι ὄγκος χώματος ἀποσπασθεὶς λόγῳ βροχῶν ἔπεσεν εἰς τὸν ρύακα τὸν διερχόμενον διὰ τοῦ χωρίου Χοροπάνη, οὕτω δὲ ὁ ροῦς τοῦ ρύακος ἐσταμάτησε καὶ ἐσχηματίσθη μικρὰ λίμνη στασίμων ὑδάτων ὅπου οἱ κώνωπες ἀνεπτύσσοντο κατὰ ἑκατομμύρια. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς ἐκλήθη νὰ μελετήσῃ τὴν κατάστασιν καὶ νὰ γνωματεύσῃ περὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον θὰ καθαρισθῇ τὸ ρυάκιον. Ἡ ἐργασία ἤρχισεν καὶ ὄμιλος χωρικῶν ὑπὸ τῆς ἀρχηγίαν τοῦ γεωπόνου ἐκαθάρισε τὸν ρύακα μετὰ μερικὰς ἡμέρας.

Ὁ γεωπόνος τοῦ χωρίου Κοκκινόγεια ἀνέφερεν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου μετέφερον τὸ πόσιμον ὕδωρ τῶν ἀπὸ ἑνα ἀνοιχτὸν ρύακα ἀπέχοντα περὶ τὰ τέσσαρα χιλιόμετρα ἀπὸ τοῦ χωρίου. Προηγουμένως τὸ ὕδωρ μετεφέρετο εἰς τὸ χωρίον ἐκ τινος πηγῆς, ἣτις εὐρίσκετο πλησίον τοῦ ρύακος, διὰ σωλήνων καὶ δι' ἀντλίας ἐναποθηκεύετο εἰς δεξαμενὴν διὰ τῆς ὁποίας ἐτροφοδοτεῖτο ἡ βρύσις τοῦ χωρίου. Ἡ ἀντλία κατεστράφη πρὸ δύο ἐτῶν, καὶ ὅπως συνήθως συμβαίνει, οὐδεὶς εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ τὴν ἐπισκευάσῃ. Κατόπιν μελέτης τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἐξυγιάνσεως καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ δοθεισῶν ὁδηγιῶν ὁ γεωπόνος τῆς περιφερείας ἐκέντησε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν χωρικῶν, ἐξεῦρε τὸ ἀναγκαίου ποσὸν διὰ τὴν ἐπισκευὴν τῆς ἀντλίας καὶ ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἡ κανονικὴ ὕδρευσις τοῦ χωρίου ἐπανελήφθη. Ἀποτέλεσμα: Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου (κυρίως αἱ γυναῖκες) ἀπηλλάγησαν τοῦ δρόμου τῶν τεσσάρων χιλιομέτρων καὶ τοῦ κινδύνου νὰ κολλήσωσιν μολυσματικὰς νόσους.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠνοίγησαν καὶ ἐπιδιωρθώθησαν 41 πηγάδια. Εἰς ἓν ἐκ τῶν Κέντρων Οἰκιακῆς Οἰκονομίας κατεσκευάσθη ὑποδειγματικὸν ἀποχωρητήριον καὶ ἕτερον τοιοῦτον εἰς τι σχολεῖον. 27 ἰδιωτικὰ ἀποχωρητήρια κατεσκευάσθησαν εἰς οἰκίας χωρικῶν. Ὁ χωρικὸς ὁ ἐπιθυμῶν νὰ κτίσῃ ἰδιωτικὸν ἀποχωρητήριον κατασκευάζει τοῦτο σύμφωνα μὲ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ ὅταν τοῦτο εἶναι ἕτοιμον ἢ ὀργάνωσις βοηθεῖ τὸν χωρικὸν προμηθεύουσα ὑλικὸν διὰ τὴν κατασκευὴν πατώματος καὶ τὴν πλάκην τοῦ ἀποχωρητηρίου (Τουρκικοῦ ἢ ἄλλου τύπου).

ΕΙΔΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Γνωστόν τυγχάνει εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ Ἀμερικανοὺς φίλους μας ὅτι ὁ βασικὸς σκοπὸς τῆς ἐργασίας μας ἐν Μακεδονίᾳ συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς συστήματος Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν καὶ γενικωτέρας βελτιώσεως τῶν χωρίων, πρακτικοῦ, ἀποτελεσματικοῦ καὶ ὀλιγοδαπάνου. Ἐὰν ἡ προσπάθειά μας αὕτη ἐπιτύχη θὰ παρέξωμεν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ Κράτος νὰ υἱοθετήσῃ τὸ πρόγραμμα τοῦτο εἴτε ἐν τῷ συνόλῳ του, εἴτε ὠρισμένας φάσεις αὐτοῦ ἢ τέλος μερικὰς ἐκ τῶν μεθόδων ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἀπεδείχθησαν πλέον ἀποτελεσματικαί. Ἡ πρόοδος ἦτο βραδεῖα διότι ἡ μέθοδος καὶ ὁ τρόπος ἐνεργείας ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὴν ἐργασίαν μας ταύτην τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν εἶναι βασικῶς διάφορος ἀπὸ ἐκείνον τὸν ὁποῖον γενικῶς ἀκολουθεῖ τὸ Κράτος. Ἐπὶ πλέον ἡ Ἑλλάς ἀντιμετωπίζει μίαν τρομερὰν κρίσιν, αἱ δὲ Κυβερνήσεις δὲν εἶχον καιρὸν καὶ χρήματα διὰ νὰ μελετήσωσιν νέους τρόπους ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν. Τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ δείξῃ πλήρως τὰς συνιστωμένας μεθόδους διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ Μακεδονίας πρὶν ἢ ἐπιδιώξῃ τὴν παραδοχὴν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων. Παρ' ὅλας αὐτάς τὰς ἀργοπορίας ἐσημειώθη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀσκετὴ πρόοδος εἰς τὴν μετὰ τοῦ κράτους συνεργασίαν μας. Ὡς παράδειγμα τῆς τοιαύτης συνεργασίας εἶναι ἡ καλλιτέρα διευθέτησις τοῦ ζητήματος τῆς παρ' ἡμῖν ἀποσπάσεως τοῦ εἰδικῶς ἐκπαιδευθέντος ἐπιμελητοῦ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. Ἡ ἀπόσπασις τοῦ Κου Μουσούρου ἦτο προσωρινὴ καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνανεοῦται συχνά, ἐνῶ διὰ τῆς νέας διακανονίσεως τοῦ ζητήματος οὗτος δύναται νὰ ἐργάζεται παρ' ἡμῖν ἐπ' ἀόριστον. Ὁ Κος Μουσούρος ὀφείλει νὰ ἀναφέρῃ τακτικῶς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας ἐπὶ τῆς προόδου τῆς ἐργασίας μας ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἄλλη σημαντικὴ πρόοδος ὀφειλομένη εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Κου Δομέστιχα, Διευθυντοῦ Γεωργίας Μακεδονίας καὶ Θράκης, ἐσημειώθη τελευταίως. Ὁ Κος Δομέστιχας κατενόησε τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ προγράμματός μας ὅταν πρὸ ἀρκετῶν χρόνων διωρίσθη διευθυντὴς Γεωργίας ἐν Μακεδονίᾳ. Ἐκτοτε ὑπεστήριξε θερμῶς τὴν ἐργασίαν ταύτην. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1933 ἐθυσίασεν ὀλίγον ἐκ τοῦ πολυτίμου του χρόνου διὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὴν ἐργασίαν μας εἰς τὴν περιφέρειαν Πορροῦτων. Κατόπιν τῆς ἐν λόγῳ ἐπισκέψεως καὶ τῶν συναφῶν συζητήσεων ἀπεφασίσθη ὅτι εἰς ἐκ τῶν κρατικῶν γεωπόνων θὰ διωρίζετο εἰς μίαν ὠρισμένην περιφέρειαν λαμβάνων ὁδηγίαν ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Ἐγγύς Ἀνατολῆς, παρακολουθῶν τὰς ἀποτελεσματικωτέρας μεθόδους τὰς ὁποίας

ἐφαρμόζομεν καὶ στέλλων τακτικὰς ἐκθέσεις τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένων τόσον εἰς τὸ Γεωργικὸν Γραφεῖον ὅσον καὶ εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἐν βῆμα πρὸς τὰ πρόσω εἰς τὸ δύσκολον ἔργον τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς ἐργασίας μας. Ὁ διορισμὸς τοῦ γεωπόνου τούτου Κου Γ. Τσέλιου ἐγένετο ἐγκαίρως οὕτως ὥστε νὰ δυνηθῆ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν μετεκπαίδευσιν τοῦ Σεπτεμβρίου ἧτις ἐγένετο διὰ τὸ προσωπικὸν τοῦ Ἰδρύματος Ἐγγὺς Ἀνατολῆς.

Ἐν σχέσει μὲ τὸ ἴδιον πρόβλημα ἐκάμαμεν συγκριτικὰς μελέτας τῆς δαπάνης ἑνὸς προγράμματος ὅπως τὸ ἰδικὸν μας ἐν σχέσει μὲ τὸ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐφαρμοζόμενον. Μᾶς εἶπον ὅτι πιθανῶς τὸ πρόγραμμά μας ἐφαρμοζόμενον καθ' ἅπαν τὸ Κράτος νὰ ἐστοίχιζε πολλά. Πολλάκις καὶ ἡμεῖς ἐκάμαμεν τὴν σκέψιν ταύτην ἐξ ἄλλου ὅμως τὸ πρόγραμμά μας δὲν περιελάμβανε πειραματικὸς ἀγροὺς καὶ ἀποδεικτικὰ κτήματα ὅπως, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐφαρμοζόμενον. Αἱ τελευταῖαι μελέται αἰτινες θὰ ἀποτελέσουν τὴν βάσιν συζητήσεων μετὰ τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος ἔφερον εἰς φῶς πολυτίμους πληροφορίας. Ἡ σύγκρισις ἐγένετο μετὰ μιᾶς γεωρικῆς περιφερείας ἐχούσης σχεδὸν τὸν ἴδιον προϋπολογισμὸν μὲ τὸν τοῦ Ἰδρύματος Ἐγγὺς Ἀνατολῆς. Ἡ μελέτη συνίστατο εἰς τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ χρήματα ταῦτα χρησιμοποιοῦνται καὶ τὸν ἀριθμὸν γεωργῶν οἵτινες ὠφελοῦνται ἐξ αὐτῶν. Εἶναι ἀρκετὸν νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὴν παροῦσαν ἐκθεσιν ὅτι τὸ Κρατικὸν πρόγραμμα εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτης ἐπέδρασεν ἀμέσως ἐπὶ 200 περίπου γεωργῶν ἐνῶ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἰδρύματος ἐπέδρασεν ἐπὶ 5000 περίπου κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα (1932—1933). Ἐν σχέσει μὲ τὸ πρῶτον τὸ κατ' ἄτομον κόστος τῆς διαδόσεως βελτιώσεων ἦτο 3000 ἐνῶ μὲ τὸ δεύτερον ἦτο 120 δραχ. κατὰ γεωργόν. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι ὁ γεωπόνος τῆς ὑπὸ σύγκρισιν περιφερείας ἀπασχολεῖται μὲ διαφόρους ἄλλας ἐργασίας αἱ ὁποῖαι καταναλίσκουσι τὸν περισσότερον καιρὸν του. Μία ἐκ τῶν κυριωτέρων τούτων ἀπασχολήσεων εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς διανομῆς γαιῶν. Τὸ πρόβλημα τοῦτο πρέπει νὰ λυθῆ ὀριστικῶς ἢ νὰ ἀνατεθῆ εἰς εἰδικούς ὑπαλλήλους διὰ νὰ καταστή δυνατὸν νὰ σημειωθῆ μία πραγματικὴ πρόοδος εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν ἐν Ἑλλάδι.

X. B. ALLEN

Διευθυντῆς Ἐκπαιδεύσεως Ἰδρύματος Ἐγγὺς Ἀνατολῆς.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΥΠΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ Β. ΜΕΛΑ

Μετά τοῦ προσήκοντος ἐνδιαφέροντος ἐμελετήσαμεν τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. Ἄλλεν, Διευθυντοῦ τῆς παρά τῷ Ἀμερικανικῷ Ἰδρύματι Ἐγγύς Ἀνατολῆς ὑπηρεσίας στοιχειώδους γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀναφερομένην εἰς τὴν συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν καὶ σημειωθείσας προόδους ὑπὸ τῆς ὀργανώσεως ταύτης διὰ τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1932 μέχρι τῆς 30ῆς Σεβρίου 1933, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τοῦ Α.Ι.Ε.Α. ἐν Μακεδονίᾳ. Πρὶν ἢ ἐκθέσωμεν τὰς κρίσεις ἡμῶν ἐπὶ τῶν ὄντως ἀξιολόγων προσπαθειῶν τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος Ἐγγύς Ἀνατολῆς, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Ἄλλεν εὔρε τὸν ἐμπνευσμένον ὁδηγὸν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἑνὸς προγράμματος ἐν Μακεδονίᾳ τὸ ὁποῖον ἤρχισε ἤδη ἐμφανίζον ἐξαιρετὰ ἀποτελέσματα τόσον ἐπὶ τοῦ γεωργικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ γενικοῦ ἐκπολιτιστικοῦ πεδίου, θὰ ἐκθέσωμεν μετὰ πάσης δυνατῆς συντομίας ποῖα ὑπῆρξεν ἡ θέσις τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ Ὑπουργεῖον ἔναντι τῶν ἀξιεπαίνων προσπαθειῶν τοῦ Α.Ι.Ε.Α. ἵνα εὐχερέστερον δυνηθῶμεν ἀγολούθω. νὰ κρίνωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ἄλλεν ἐν τῇ ἐκθέσει του ἐξιστορούμενα.

* * *

Ἡ ἑναρξίς τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τοῦ Α.Ι.Ε.Α. ἐν Μακεδονίᾳ προηγήθη κατὰ τι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1929 — μᾶς ἀνετέθη ἡ Διεύθυνσις τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Γεωργίας Τμήματος τῆς Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χρονολογεῖται καὶ ἡ μετὰ τοῦ κ. Ἄλλεν γνωριμία μας.

Ὅτε ὁ κ. Ἄλλεν κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῷ Ὑπουργείῳ συνάντησίν του μεθ' ἡμῶν, μᾶς ἀνεκοίνωσεν τὰς πρώτας αὐτοῦ προσπαθείας πρὸς σύστασιν νυκτερινῶν Γεωργικῶν Σχολῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀμέσως ἀντελήφθημεν ὅτι αἱ γεωργικαὶ ἐκπαιδευτικαὶ ἐργασίαι τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος Ἐγγύς Ἀνατολῆς, θ'

ἀπετέλουν μίαν ἀνεκτίμητον συμβολήν εἰς τὴν μερικὴν λύσιν τοῦ τόσοσιν δυσχεροῦς προβλήματος τῆς γεωργικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν γεωργικῶν μαζῶν τῆς χώρας, καθ' ὅσον ἐκ πείρας κτηθείσης κατὰ τὴν μακρὰν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ καὶ ἐκτὸς τοῦ Ὑπουργείου σταδιοδρομίαν μας ἐγνωρίζομεν πόσον πολύτιμος εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ εἰς ὅλους τοὺς κλάδους ἀποβαίνουσι αἱ προσπάθειαι, αἱ ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας ἀπορρέουσαι.

Ἐξ ὧν ἂν οὖν λοιπὸν τὸ πρῶτον ἠκούσαμεν ἐκτεθέμενα παρὰ τοῦ κ. Ἄλλεν, τὰ τοῦ προγράμματος τοῦ ἀπεφασίσσαμεν νὰ εἰσηγηθῶμεν τὴν παροχὴν πάσης ἠθικῆς συνδρομῆς ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου εἰς τὸ Α.Ι.Ε.Α. διότι εἶχομεν τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἠθικὴ ἐκ μέρους τοῦ Κράτους ἐνθάρρυνσις μιᾶς ὀργανώσεως καὶ δὴ ξένης, ἐργαζομένης δὲ οὐ μόνον ἀφιλοκερδῶς ἀλλὰ καὶ ἀφειδῶς δαπανώσης διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς, θ' ἀπετέλει ἂν μὴ μοναδικόν, πάντως σοβαρὸν παράγοντα ἐπιτυχίας τοῦ προγράμματός τῆς.

Ἡ πρὸς τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἠθικὴ ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας ἐνίσχυσις ἐξεδηλώθη τὸ πρῶτον διὰ τῆς διευκολύνσεως τῆς ὡς ἀνωτέρω ὀργανώσεως εἰς τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου τεχνικοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ πρὸς πύκνωσιν τῶν στελεγῶν τῶν γεωπόνων τοὺς ὁποίους, ἰδιωτεύοντας μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶχεν προσλάβῃ τὸ Α.Ι.Ε.Α. ἰδίᾳ αὐτοῦ μερίμνη. Βραδύτερον τὸ Ὑπουργεῖον ἐδέχθη πρότασιν τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρυματος περὶ παροχῆς ὑποτροφίας εἰς γεωπόνον ἀπόφοιτον τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ὅστις ἀπεστάλη τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας εἰς Ἀμερικὴν δαπάναις τοῦ Α.Ι.Ε.Α. πρὸς μετεκπαίδευσιν καὶ ἵνα ἐξοικειωθῇ πρὸς τὰς ἐν Ἀμερικῇ ἐφαρμοζομένας ἐκπαιδευτικὰς μεθόδους. Τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ὑποτρόφου τούτου εἰς Ἑλλάδα, ἐδέχθη ἵνα οὗτος χρησιμοποιοθῇ ὑπὸ τοῦ Α.Ι.Ε.Α. ἵνα οὕτω δυναθῇ νὰ ἐφαρμόσῃ ὅσα ἐν Ἀμερικῇ ἐδιδάχθη προσαρμοζῶν τὰς ἐνεργείας του καὶ πρὸς τὰς τοπικὰς συνθήκας πρὸς μείζονα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἐπιτυχίαν καὶ ἀπόδοσιν.

Ὁ γεωπόνος οὗτος κ. Μουσοῦρος ἀπέβη ὁ δεξιὸς βραχίον τοῦ κ. Ἄλλεν καὶ καθοδηγούμενος ὑπ' αὐτοῦ συνετέλεσεν αἰσθητῶς, διὰ τῆς ἐνεργητικότητός του, διὰ τῆς προσαρμογῆς τῶν ἐνεργειῶν του πρὸς τὰς ἐκασταχοῦ τοπικὰς συνθήκας καὶ διὰ τῆς ὅσον τὸ δυνατόν συγνοτέρας ἐπαφῆς μὲ τοὺς γεωργούς, εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχεῖς προσπάθειαις τοῦ Α.Ι.Ε.Α.

* * *

Ὁ προσπάθων νὰ παρακολουθῇ ἐκ τοῦ συνεγγυς τὰς ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ πεδίου ἐργασίας τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρυματος,

Τμηματάρχης τῆς Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐθεώρησεν εὐθύς ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν πρώτων νυκτερινῶν γεωργικῶν σχολῶν τοῦ Ἰδρύματος τούτου ὅτι μεγίστην ἐνθάρρυνσιν καὶ ἐμψύχωσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ὄργανώσεως ταύτης θ' ἀπετέλει ἢ ἐπὶ τόπου παρακολούθησις τῆς ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν φίλων μας συντελουμένης ἐργασίας καὶ ἐγκρίσει τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας περιώδευσεν μετὰ τοῦ κ. Ἄλλεν κατὰ Μάϊον μῆνα τοῦ ἔτους 1929 εἰς τὰς περιφερείας Πορροῦν, Σιδηροκάστρου καὶ Σερρῶν ὅπου ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσῃ ἐπὶ τόπου τὰς ἐργασίας τῶν ἀρτισυστάτων τότε πρώτων νυκτερινῶν σχολῶν τοῦ Α.Ι.Ε.Α. Τὰς ἐκ τῆς περιουδείας ταύτης ἀρίστας ἐντυπώσεις του ὁ Τμηματάρχης τῆς Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐξέθεσεν εἰς ἄρθρον του δημοσιευθὲν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας ἐκδιδόμενον γεωργικὸν δελτίον.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἐξετίμησεν εὐγνωμόνως τὸ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας ἐκδηλωθὲν ἐνδιαφέρον εἰς τὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς ὀργανώσεως ταύτης.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ὑπουργείου ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου τῆς ὀργανώσεως ταύτης ἐξεδηλώθη διὰ μίαν ἀκόμη φοράν διὰ τῆς παρακολουθήσεως ὑπὸ τοῦ Τμηματάρχου τῆς Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἄλλων ἀνωτέρων ὑπαλλήλων εὐγενῶς προσκληθέντων ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ Α.Ι.Ε.Α., τῶν ἐργασιῶν τῶν ὀργανουμένων κατ' ἔτος μετεκπαιδευτικῶν συγκεντρώσεων τοῦ διδακτικοῦ ἐκ γεωπόνων προσωπικοῦ τοῦ Ἰδρύματος τούτου. Σημειοῦμεν ὅτι ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τῶν μετεκπαιδευτικῶν τούτων συγκεντρώσεων ὁ παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Γεωργίας, Τμηματάρχης τῆς Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐθεώρησεν σκόπιμον τὴν δημοσίευσιν σχετικοῦ ἄρθρου εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἐκδιδόμενον γεωργικὸν δελτίον (τεῦχος Ἰουλίου—Σεπτεμβρίου 1930).

* * *

Ἐξετάσαντες μετὰ πάσης δυνατῆς συντομίας τὴν θέσιν τοῦ Ὑπουργείου ἔναντι τῶν ἀξιεπαίνων προσπαθειῶν ἐπὶ τοῦ ἐφαρμοζομένου ἐν Μακεδονίᾳ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τοῦ Α.Ι.Ε.Α. ἀρχόμεθα τῆς κριτικῆς τοῦ κ. Ἄλλεν ἀναφερομένης εἰς τὴν συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1932 μέχρι τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου 1933.

Καὶ ἐν πρώτοις εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὸ χρησιμοποιοῦμενον διδακτικὸν προσωπικὸν ὑπὸ τοῦ Α.Ι.Ε.Α. συμφωνοῦμεν μετὰ τοῦ κ. Ἄλλεν εἰς τὸ ὅτι ἢ βαθμιαία ἀντικατάστασις τῶν καθηγητῶν γεωπόνων πτυχιούχων Μέσων Γεωργικῶν Σχολῶν, διὰ γεωπόνων προερχομένων ἐκ τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς εἶναι φυσικὸν ν'

ἀσκήση εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος τῆς ὀργανώσεως ταύτης, διότι οἱ γεωπόνοι οἱ ἐξεληθόντες ἐξ ἀνωτέρων σχολῶν ἔχοντες ἀρτιωτέραν τὴν μὀρφωσιν κερδίζουσιν εὐχερέστερον τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν γεωργῶν καθ' ὃ ἀσκοῦντες ἐπ' αὐτῶν μεγαλύτερον κῦρος.

Ἐπάρχουν βεβαίως καὶ ἐξαιρέσεις καὶ πλειστάκις παρετηρήθη ὅτι γεωπόνοι Μέσων Γεωργικῶν Σχολῶν διεξήγαγον λίαν ἐπιτυχῶς ἀνατεθείσας αὐτοῖς δυσκόλους ἐργασίας τόσον ἐν τῇ Δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ ὅσον καὶ εἰς ἐργασίας ἀπορρευούσας ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Ἐὰν τοιαῦτα ἐνδεχόμενα παρετηρήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Ἄλλεν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος του, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οὗτος κατὰ τὴν βαθμιαίαν ἀντικατάστασιν τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ θὰ διετήρησεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, ἐκ τῶν γεωπόνων Μέσων Γεωργικῶν Σχολῶν τοὺς ἐπιδείξαντας ζῆλον καὶ τοὺς ὀπωσδὴποτε ἐπιτυχῶς διεξαγαγόντας τὴν ἐμπειπιστευμένην αὐτοῖς ἐργασίαν.

Εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὸ ἐφαρμοζόμενον κυκλικὸν σύστημα χρησιμοποίησεως ἐνὸς γεωπόνου διὰ τομέα ἐξ χωρίων, ἢ ἐνὸς γεωπόνου διὰ ἐξ (6) νυκτερινὰ γεωργικὰ σχολεῖα, ὀφείλομεν νὰ ὀμολογήσωμεν ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο εὐρίσκομεν ἐξαιρέτον. Εἶναι δὲ ἐκτὸς ἀμφισβητήσεως ὅτι ἡ ἐκλογή, μεταξὺ πολλῶν συστημάτων ἐργασίας, τοῦ καλλιτέρου, ὀφειλομένη κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ διευθύνοντος μίαν ἐργασίαν, ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ἀρτίαν ὀργάνωσιν τοῦ τρόπου διεξαγωγῆς τῆς ὀλης ἐργασίας τόσον ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς ὅσον καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις, ἀποτελεῖ εἰς τὰς πλείστας τῶν περισπτώσεων σημαντικὸν παράγοντα ἐπιτυχίας.

Ὁ γεωπόνος ὃ ἔχων νὰ ἐπιμεληθῆ μικροῦ ἐξ ἐξ (6) χωρίων τομέως δύναται νὰ γνωρίσῃ αὐτοπροσώπως ὄλους τοὺς μαθητὰς του, τοὺς γονεῖς των καὶ ὄλους ἐν γένει τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων τοῦ τομέως του, δύναται διὰ τῆς συχνῆς μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίας καὶ ἐπαφῆς νὰ βεβαιωθῆ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον αἱ ὀδηγίαι του ἐφαρμόζονται ἢ παραμελοῦνται, δύναται νὰ κατατάξῃ τοὺς γεωργοὺς ἐνὸς χωρίου εἰς προοδευτικούς καὶ ὀπισθοδρομικούς καὶ τέλος δύναται νὰ κατευθύνῃ ἐν μέρος τῶν προσπαθειῶν του διὰ τὴν καθοδήγησιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ὀλιγότερον προοδευτικῶν ἢ καὶ τῶν ὀπισθοδρομικῶν γεωργῶν καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγου ἢ καὶ μακροῦ, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων χρόνου, κερδίζει τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν γεωργῶν.

Ὀμοίως ὃ γεωπόνος δύναται νὰ ἐπιδράσῃ εὐεργετικῶς ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐργατικότητος τῶν μικρῶν μαθητῶν τῶν χωρίων τῶν ὀποίων τοῦ ἀνετέθη ἡ ἐπίβλεψις.

Διὰ τῆς συχνῆς ἐπαφῆς μετὰ τοῦ διδασκάλου, τοῦ ἱερέως, τοῦ

ιατροῦ καὶ ἄλλων προοδευτικῶν παραγόντων τοῦ χωρίου, δύναται ὁ γεωπόνος νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτοὺς χρησίμους πρακτικὰς γνώσεις, νὰ διδάξῃ αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς ἐξοικειώσῃ εἰς τὰ τῆς ἐφαρμογῆς νέων καλλιεργητικῶν μεθόδων καὶ τελειότερων γεωργικῶν συστημάτων, ἐγκαθιστῶν δὲ οὕτω εἰς τὰ χωρία μονίμους παράγοντας προοδευτικῆς ἐξελίξεως, ἀποβαίνει συντελεστῆς σοβαρᾶς προόδου καὶ δύναται τέλος νὰ δοκιμάσῃ τὸ αἶσθημα τῆς ἱκανοποιήσεως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν προσπαθειῶν του ἢ ὅποια θὰ κεντήσῃ τὸν ζῆλον του διὰ τὴν ἀκόμῃ ἐπιτυχέστεραν ἐν τῷ μέλλοντι διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας του.

* *

Ἐν ᾧ ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναλύσεως σαφῶς προκύπτει ὅτι ἐν ᾧ εὐρίσκομεν καθ' ὅλα ἐξάαιρετον τὸ σύστημα ἐργασίας τοῦ κ. Ἄλλεν εὐρίσκομεν ἀντιθέτως ἀτυχῆ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρουμένην σύγκρισιν τοῦ συστήματος τούτου πρὸς τὰς ἀκολουθουμένας μεθόδους γεωργικῆς προόδου ὑπὸ τοῦ Ἑπουργείου Γεωργίας, διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως προτύπων κτημάτων, πειραματικῶν ἀγρῶν κ.τ.λ. καθ' ὅσον τὸ μὲν σύστημα τοῦ κ. Ἄλλεν ἐφαρμόζεται διὰ τῆς πυκνῆς χρησιμοποίησεως ἐξελεχῶν (εἰς γεωπόνος ἀνά 6 χωρία) ἐν ᾧ αἱ ὑπὸ τοῦ Ἑπουργείου ἀκολουθούμεναι μέθοδοι ἐν χρήσει εἰς ὅλας τὰς χώρας, εἶναι μέθοδοι ἐργασίας βασιζόμεναι εἰς τὴν ἀραιὰν χρησιμοποίησιν προσωπικοῦ προοριζόμεναι νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ μεγάλου τομέως, παρουσιάζουσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἀξιόλογα ἀποτελέσματα μὴ δυνάμενα ὅμως νὰ ἐξελεγχθῶσιν εὐχερῶς διὰ μεμονωμένων παραδειγμάτων. Τὸ Ἑπουργεῖον Γεωργίας ἐδοκίμασε κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἔτη καὶ συστήματα ἐργασίας διὰ πυκνῆς χρησιμοποίησεως προσωπικοῦ διὰ τῆς συστάσεως τῶν Κέντρων Σιτοκαλλιεργείας.

Τὸν ἐκπαιδευτικὸν σκοπὸν τῶν κέντρων τούτων ἀποβλεπόντων εἰς τὴν διδασκαλίαν εἰς τοὺς γεωργοὺς τῶν χωρίων ἐκάστου κέντρου καλλιτέρων γεωργικῶν μεθόδων καὶ συστημάτων οὐδεὶς βεβαίως δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ. Μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκταθῶμεν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν Κέντρων βελτιώσεως σιτοπαραγωγῆς θὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν παροχὴν ὀλίγων μόνον πληροφοριῶν περὶ τῆς δράσεως τοῦ Κέντρου σιτοπαραγωγῆς Πτολεμαΐδος τὰς ὁποίας ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν ὁ παρὰ τῷ Ἑπουργεῖῳ Γεωργίας ἀρμόδιος τμηματάρχης κ. Χριστοδούλου.

Κατὰ τὰς πληροφορίας ταύτας τὸ Κέντρον βελτιώσεως σιτοπαραγωγῆς Πτολεμαΐδος περιλαμβάνει 11 χωρία μὲ πληθυσμὸν 3455 οἰκογενειῶν. Αἱ ἐκτάσεις τοῦ κέντρου τούτου κατανέμονται ὡς κατωτέρω:

Καλλιεργούμεναι ἐκτάσεις	122.300	στρέμματα
Βοσκαί	86.500	»
Λειβάδια	3.300	»
Ἀμπελοφυτεῖαι.....	2,950	»

Κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς λειτουργίας ἐκάστου κέντρου ἐνηργήθη ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὰ ἀπασχολουμένων γεωπόνων ἀκριβῆς καταγραφή τῶν ὑπαρχόντων ζώων ἐργασίας ὡς καὶ τῶν ζώων παραγωγῆς (ἀγελάδων, προβάτων, αἰγῶν, χοίρων, ὄρνιθοειδῶν κλπ.). Ἐνηργήθη ἀκριβῆς καταγραφή τῶν ὑπαρχόντων εἰς ἕκαστον χωρίον τῶν Κέντρων μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων. Συνελέγησαν δὲ μεθοδικότατα ὄλαι αἱ πληροφορίες αἱ δυνάμεναι νὰ συντελέσωσι διὰ τὴν μελέτην τῶν ληπτέων μέτρων πρὸς βελτίωσιν τῶν καλλιεργειῶν τοῦ Κέντρου.

Εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὰς συντελεσθείσας εἰς τὸ Κέντρον Πτολεμαΐδος ἐργασίας σημειοῦμεν ὅτι παρὰ τὰς δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας αἱ βαθεῖαι ἀρῶσεις ἐξετελέσθησαν εἰς ἀρκετὰ εὐρεῖαν κλίμακα, δημιουργηθείσης μεγάλης ἀμίλλης περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς βελτιωτικῆς ταύτης ἐργασίας ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν γεωργῶν τοῦ χωρίου Πτολεμαΐδος ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν γεωργῶν τῶν χωρίων Ἀρδάσσης καὶ Ἀσβεστόπετρας. Εἰς μεγάλας ἐκτάσεις τοῦ κέντρου Πτολεμαΐδος ἐξετελέσθησαν σιδηρᾷ σβαρνίσματα.

Τὸ Κέντρον σιτοκαλλιεργείας Πτολεμαΐδος, διὰ καταλλήλων ἐνεργειῶν ἐπέτυχεν τὴν χορήγησιν ἐπὶ πιστώσει ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος 1800 ὀκάδων σπόρου τριφυλλίου πρὸς ἐγκατάστασιν τριφυλλεῶνος, ἐπὶ συνεχομένης ἐκτάσεως ἐκ 500 στρεμμάτων τῆς Κοινότητος Κομνηνῶν. Ὁ τριφυλλεὼν θέλει ἀρδευθῆ ἔκ παρακειμένου ρεύματος σημαντικῆς παροχῆς. Ἡ δαπάνη τοῦ ἔργου τῆς ἀρδύσεως ὑπελογίσθη εἰς 60.000 δραχμάς, τοῦ κυρίου ἀρδευτικῆς αὐλάκος μήκους τριῶν χιλιομέτρων ἀνοικθισμένου διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν γεωργῶν τῆς Κοινότητος. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου θὰ καταστῶσιν ἀρδύσιμα καὶ 500 ἀκόμη στρέμματα τῆς Κοινότητος. Ὁ τριφυλλεὼν τῆς Κοινότητος Κομνηνῶν ἀποτελεῖ πρότυπον ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, εἶναι δὲ οὗτος μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Κοινότητος, δυνηθησομένους νὰ ἐξασφαλίσωσι καλλιτέραν διατροφήν τῶν κτηνῶν των εἰς περιοχὴν στερουμένων βοσκῶν.

Εἰς τὸ Κέντρον Πτολεμαΐδος συμφώνως πρὸς τοὺς ὑποβληθέντας εἰς τὴν Διεύθυνσιν αὐτοῦ πίνακας, καὶ τοὺς μετέπειτα συμπληρωματικῶς καταρτισθέντας τοιαύτους, ἐγένετο διανομὴ εἰς ὅλην τὴν Γεωργικὴν περιφέρειαν Κοζάνης 60.000 ὀκάδων σπόρου βίκου. Ἐγένετο ἐπίσης διανομὴ 1000 ὀκάδων σπόρου φασιόλων ἀποσταλέντων τῇ εἰσηγήσει τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου

εις διάφορα χωρία ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Προκειμένου περὶ τῆς διὰ βίκου σπαραιομένης ἐκτάσεως προβλέπεται ὅτι αὕτη θὰ ὑπερβῆ τὸ τετραπλάσιον τῆς διὰ τοῦ ψυχανθοῦς τούτου καλυφθείσης ἐκτάσεως κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Κατόπιν ἐγγράφου τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου σιτοκαλλιεργείας Πτολεμαίδος πρὸς τὸν Ἐπιθεωρητὴν τῶν Δημοτικῶν σχολείων Κοζάνης, ἐπετράπη εἰς τοὺς γεωπόνους τοῦ Κέντρου τούτου νὰ διδάσκωσι γεωργικὰ μαθήματα εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν χωρίων τοῦ Κέντρου.

Ἐκ τῆς λήψεως τοῦ μέτρου τούτου ἀρίστη ὑπῆρξεν ἡ ἐντύπωσις τῶν γονέων γεωργῶν καὶ μεγάλος ὁ ἐνθουσιασμός τῶν μαθητῶν.

Τὸ Κέντρον βελτιώσεως σιτοκαλλιεργείας Γιδαῖ, λειτουργοῦν ἀπὸ διετίας ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἀξιολογώτερα ἀποτελέσματα ἀλλὰ δὲν θὰ ἐκταθῶμεν εἰς περιγραφὰς ἐλλείψει χρόνου, θὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὸ νὰ ἀναγράψωμεν ὅτι καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα λειτουργοῦν σήμερον εἴκοσι τοιαῦτα κέντρα ἐξυπηρετοῦντα 235 χωρία καὶ συνοικισμούς εἰς αὐτὰ δὲ ἀπασχολοῦνται περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα γεωπόνοι.

Ἐκ τῶν κέντρων τούτων ἀναμένονται σοβαραὶ καὶ θετικαὶ ὑπηρεσίαι εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν τόνωσιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῶν χωρίων τῶν ὑπαγομένων ὑπ' αὐτά, ἀτυχῶς ὅμως ὡς ἐκ τῆς πυκνῆς χορησιμοποίησεως εἰς αὐτὰ στελεχῶν, δὲν καθίσταται εὐχερῆς ὁ πολλαπλασιασμός των.

* *

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ θέμα μας, τῆς κριτικῆς τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ἀλλεν, ἀπὸ τὸ ὅποιον μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἡ εὐρεῖα κάπως παρένθεσις περὶ κέντρων βελτιώσεως σιτοπαραγωγῆς, φρονοῦμεν ὅτι τὸ καθ' ὅλα ἄριστον σύστημα ἐργασίας τοῦ κ. Ἀλλεν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῆ καθ' ὅλην τὴν χώραν ὑπὸ τοῦ Ἰπουργείου Γεωργίας διότι διδομένου ὅτι καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν 14000 χωρία καὶ συνοικισμοὶ, καὶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο εἷς γεωπόνος δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ ἕξ (6) χωρίων, θὰ εἶχομεν ἀνάγκην διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐνὸς τοιούτου προγράμματος 2500 γεωπόνων οἱ ὅποιοι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκλεγῶσι μεταξὺ 3000—3500 συναδέλφων των, δεδομένου ὅτι ὑπάρχουν γεωπόνοι ἄριστα μὲν κατηρτισμένοι δι' ἄλλας γεωργικὰς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ἀκατάλληλοι διὰ τὸ ἔργον τοῦ ἐκπαιδευτοῦ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐνὸς τοιούτου προγράμματος θὰ προσεκρούομεν εἰς τὴν

ἀνεπάρκειαν προσωπικοῦ καὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν ἐξευρέσεως τῶν ἀπαραιτήτων πιστώσεων, παρὰ τὴν διαπίστωσιν τοῦ κ. "Αλλεν καθ' ἣν τὸ κατ' ἄτομον κόστος διαδόσεως γεωργικῶν βελτιώσεων ἀνέρχεται εἰς 120 δραχμὰς μὲ τὸ σύστημα τοῦ Α.Ι.Ε.Α. καὶ εἰς 3000 δραχμὰς (κατ' ἄτομον) μὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Γεωργίας ἐφαρμοζόμενα συστήματα.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου διαπιστοῦμεν ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, δὲν εἶναι μαθηματικῶς ὀρθὸς ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κατ' ἄτομον κόστους διαδόσεως τῶν βελτιώσεων, διότι ἡ ἐκτίμησις τοῦ κατ' ἄτομον κόστους ἔργων βελτιώσεως πρέπει νὰ ἐνεργεῖται ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν. Τὴν μέθοδον ἀντιπαραβολῆς κατ' ἄτομον κόστους βελτιώσεων πρὸς τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν συνιστῶσιν οἱ ἀσχοληθέντες καὶ ἀσχολούμενοι μὲ ζητήματα γεωργικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν μαζῶν, Βέλγοι καὶ Γερμανοί. Κατὰ τὰς μεθόδους αὐτάς ὅπου ἡ ἀπόδοσις ἐκ βελτιωτικῶν ἔργων εἶναι μικρὰ τὸ κατ' ἄτομον κόστος αὐξάνει, ἐν ᾧ ἀντιθέτως κατέρχεται ὁσάκις ἡ ἀπόδοσις τῶν βελτιωτικῶν ἔργων εἶναι μεγαλειτέρα καὶ μακρᾶς διαρκείας.

Εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν γεωργῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέδρασεν τὸ σύστημα τοῦ κ. "Αλλεν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν γεωργῶν τῶν ἐπηρεασθέντων ὑπὸ τῆς Κρατικῆς Ὑπηρεσίας εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν περιφέρειαν καὶ διὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ κ. Διευθυντῆς τῆς Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως τοῦ Α.Ι.Ε.Α. ἀναβιβάζει ἐν τῇ ἐκθέσει του πεντακισχιλίου τοὺς εἰς ὠρισμένην περιφέρειαν εὐεργετικῶς ἐπηρεασθέντας γεωργοὺς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματός του, θεωροῦμεν ὅτι ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐξ ἴσου εἰς ὅλους γόνιμος ἐπίδρασις εἰς τὸ πρόγραμμα, θὰ ἔπρεπε ν' ἀναγραφῇ εἰς πόσους ἐκ τῶν πεντακισχιλίων γεωργῶν ἡ ἐπίδρασις τοῦ προγράμματος ὑπῆρξε γόνιμος, εἰς πόσους ὀλιγότερον γόνιμος καὶ εἰς πόσους τέλος τὸ πρόγραμμα δὲν ἐπέδρασεν ὅσον προσεδουκάτο. Πάντως θεωροῦντες ὅτι τοιαῦται ἐργασίαι ἐπὶ μικρῶν τομέων δύνανται νὰ παρουσιάσωσιν ἀξιόλογα ἐκπολιτιστικὰ ἀποτελέσματα ὅταν ἀσκοῦνται ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, λογιζόμεθα εὐτυχεῖς, διότι συνετελέσαμεν καὶ ἡμεῖς, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεών μας, εἰς τὸ νὰ γίνῃ εὐρύτερον γνωστὴ καὶ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Γεωργίας ἡ συντελουμένη ὑπὸ τοῦ Α.Ι.Ε.Α. τόσον σοβαρὰ ἐκπαιδευτικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ ἐργασία διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ὡς Κράτος καὶ ὡς ἄτομα πρέπει νὰ εἴμεθα ἐσαεὶ εὐγνώμονες πρὸς τοὺς Ἀμερικανοὺς φίλους μας, οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον ἀφιλοκερδῶς ἀλλ' ἀντιθέτως ἀφειδῶς δαπανῶντες χωρὶς νὰ ζητῶσιν ἀνταλλάγματα διὰ τὰς μεγάλας θυσίας ἃς ὑφίστανται, συμβάλλουσιν τόσον ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν γεωργικὴν πρόοδον τῆς χώρας ἡμῶν,

καὶ οἱ ὅποιοι ἐὰν μίαν ἡμέραν διακόψωσι τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐργασίαν τῶν, θὰ ἐγκαταλείψωσι εἰς τὴν χώραν μᾶς τὰ εὐεργετικὰ ἐκ τῆς διαβάσεώς των ἕλη.

* * *

Συνεχίζοντες τὴν κριτικὴν ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Ἄλλεν καὶ ἀναφερόμενοι εἰς τὰ τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τῶν γεωπόνων εἰς τοὺς ἐαυτῶν τομεῖς ἐργασίας, ἀντιλαμβανόμεθα ἐκ παραστατικῶν πᾶραδειγμάτων ἀναφερομένων ἐν τῇ ὑπ' ὄψει ἡμῶν ἐκθέσει, πόσον ὠφέλιμος ἀποβίνει ἢ ὑπὸ τούτων παρακολούθησις τῶν γεωργῶν εἰς τὰ τοῦ βίου των, δυναμένων διὰ στατιστικῶν σημειώσεων νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωσι κατὰ τίνος τρόπον τινὲς ἐξ αὐτῶν διέθεσαν προκύψαντα τυχὸν χρηματικὰ πλεονάσματα, ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς, τῇ ὑποδείξει τῶν οἰκείων ἐκασταχοῦ γεωπόνων τοῦ Α.Ι.Ε.Α., καλλιτέρων καλλιεργητικῶν συστημάτων, ἢ προκύψαντα πλεονάσματα ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς νέων καλλιεργειῶν φυτῶν μὴ καλλιεργουμένων ἐν τῷ χωρίῳ των, ἀλλὰ δυναμένων εὐδοκίμως νὰ καλλιεργηθῶσι. Ἡ τοιαύτη ἐκτίμησις δὲν εἶναι βεβαίως δυσχερὴς ἐφ' ὅσον ἐκ τινος στατιστικοῦ πίνακος τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Ἄλλεν ἐξάγεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς κατὰ τομεῖς ἐξ ἑξ (6) χωρίων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀσχεῖ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἑκαστος γεωπόνου, κυμαίνεται ἀπὸ 600 κατ' ἐλάχιστον μέχρι 2000 κατ' ἀνώτατον ὄριον γεωργῶν.

Πάντως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐκ τῆς τόσον λεπτομεροῦς ἐρέυνης ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα λεπτομερειῶν τῆς διεξαγομένης ὑπὸ τῶν καθηγητῶν γεωπόνων τοῦ Α.Ι.Ε.Α. ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ὅλη ἐργασία τῆς Ὀργανώσεως ταύτης διεξάγεται μεθοδικώτατα καὶ ἐπὶ τούτοις εἶναι ἄξιοι πολλῶν ἐπαίνων τόσον ὁ κ. Ἄλλεν ὅσον καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τὰς ὁδηγίας του συνεργάται του διὰ τὴν τόσον ἀρίστην καὶ μεθοδικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας των τόσον ἐν ταῖς μεγάλας γενικαῖς γραμμαῖς ὅσον καὶ ἐν ταῖς μικροτέραις λεπτομερείαις. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Ἄλλεν καθίσταται ἔτι μεγαλειότερον διὰ τῆς παρεμβολῆς ἐν τῷ κειμένῳ στατιστικῶν πινάκων καταδεικνυόντων τὰ προκύψαντα ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν γεωπόνων κατὰ τὴν χειμερινὴν καὶ θερινὴν περίοδον. Ἄλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς σημεία ἢ ἐκθεσις τοῦ κ. Ἄλλεν ἀποβαίνει λίαν διδακτικὴ, ἰδιαιτέρως δὲ προκαλοῦσιν τὸ ἐνδιαφέρον τὰ τῆς ὀργανώσεως ὑπὸ τοῦ Α.Ι.Ε.Α. Ψυχαγωγικοῦ Τμήματος περιλαμβανόντος εἰς τὸ πρόγραμμά του τὴν ἐκτέλεσιν ὁμαδικῶν παιδιῶν, τὸν ἐμπλουτισμὸν καὶ ἐφοδιασμὸν τῶν συνισταμένων γυμναστηρίων δι' ὀργάνων γυμναστικῆς καὶ τέλος τὰ τῆς ὀργανώσεως κατ' ἔτος ἀγώνων ἀθλητικῶν μεταξὺ νέων τῶν Μα-

κεδονικῶν χωρίων εἰς τὰ ὁποῖα ἐγκατεστάθησαν ὑπὸ τοῦ Α.Ι.Ε.Α. νυκτερινὰ γεωργικὰ σχολεῖα.

* *

Εἰς τὴν δημοσιεύθεισαν παρ' ἡμῶν ἐν ἔτει 1932 ἔκθεσιν περὶ τῆς «Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ στάδια» καὶ εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον, κάμνομεν ἰδιαιτέρως μνειᾶν περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ γεωργικοῦ βιβλίου εἰς τὰ τῆς παιδαγωγώσεως τῶν γεωργικῶν τῆς χώρας μάζων.

Τὰ ἐκλαϊκεύοντα ὠφελίμους καὶ πρακτικὰς γεωργικὰς γνώσεις βιβλία, περιοδικὰ καὶ πάσης φύσεως γεωργικὰ δημοσιεύματα ἀποτελοῦσι ἀρίστην ἐπικουρικὴν μέθοδον διδασκαλίας, δι' ἧ καὶ θερμότατα συγχάρομεν τὸ Α.Ι.Ε.Α. διὰ τὴν ἐγκατάστασιν ὅπου αἱ συνθήκαι ἐπιτρέπουσι τοῦτο λαϊκῶν ἀναγνωστηρίων καὶ κινητῶν βιβλιοθηκῶν. Τὰ εἰς τὴν ψυχαγωγίαν ἀφορῶντα ζητήματα συμπληροῦνται ὑπὸ τοῦ κ. Ἄλλεν διὰ τῆς παρεμβολῆς ἐν τῷ κειμένῳ τῆς ἐκθέσεώς του, στατιστικῶν πινάκων συνοψιζόντων τὰ τῆς δράσεώς τοῦ ψυχαγωγικοῦ τμήματος.

Ἡ συμπλήρωσις τῆς ὅλης ἐκπαιδευτικῆς ἐργασίας τοῦ κ. Ἄλλεν, δι' ἀθλητικῶν παιδιῶν, διὰ προβολῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν καὶ δι' ἄλλων μέσων, διακόπτουσα τὸν μονότονον ρυθμὸν τῆς ζωῆς τῶν Μακεδονικῶν χωρίων ἀποτελοῦν ἐνεργείας διὰ τὰς ὁποίας πολλαὶ κατεβλήθησαν προσπάθειαι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τῶν μεγάλων παιδαγωγῶν εἰς διαφόρους χώρας. Αἱ προσπάθειαι αὗται δυνάμεναι νὰ συντελέσωσιν ἐν μεγάλῳ μέτρῳ εἰς τὴν συγκράτησιν τῶν ἀγροτοπαίδων εἰς τὰ χωρία των, θὰ ἔχωσι σὺν τῷ χρόνῳ ἀναμφισβητήτως εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Γεωργικῆς Οἰκονομίας τῆς χώρας.

* *

Εὐτυχῆσαντες νὰ γνωρίσωμεν τὴν ὀργανώσασαν τὸ ἐν Μακεδονίᾳ, Τμήμα Οἰκιακῆς Οἰκονομίας Ἀμερικανὴν δεσποινίδα Πάρου καὶ ἀκούσαντες ἐξιστορουμένας παρὰ τῆς ἰδίας τὰς κατὰβαλλομένας ὑπ' αὐτῆς ἀόκνους φροντίδας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ὅτε ἀκόμη εὐρίσκετο ἐν ἀρχῇ τῶν προσπαθειῶν της, μετὰ μεγίστης ἰκανοποιήσεως ἀναγιγνώσκομεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Ἄλλεν τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς Δεσποινίδος Πάρου. Ἡ κατὰ περιφέρειας ὀργάνωσις κέντρων οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς διδασκαλία μαθημάτων οἰκοκυρικῆς, οἰκονομικῆς, μαγειρικῆς, ὑγιεινῆς κ.τ.λ. διὰ μητέρας καθὼς καὶ ἡ γκατάστασις παιδικῶν σταθμῶν διὰ μικρὰ παιδιά τῶν ὁποίων αἱ μητέρες ἐργάζονται, ἀποτελοῦν ἐκπολιτιστικὰς ἐνεργείας διὰ

τάς ὁποίας θεωροῦμεν ἄξιαν θερμοτάτων συγχαρητηρίων τὴν δεσποινίδα Πάροτ.

Εἶμεθα δὲ βέβαιοι ὅτι ἡ ἐπιδεικνυομένη εὐγνωμοσύνη ὑπὸ τῶν μητέρων τῶν χωρίων τῆς Μακεδονίας εἰς τὰ ὁποῖα ἐργάζεται ἡ δεσποινὶς Πάροτ, θὰ ἀποτελέσῃ δι' αὐτὴν τὴν μεγαλειτέραν ἠθικὴν ἱκανοποίησιν καὶ βράβευσιν τῶν κόπων τῆς.

Χάριν τῆς ἱστορίας σημειοῦμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὁ πρῶτος παιδοκομικὸς σταθμὸς συνεστήθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἑθνικοῦ εὐεργέτου Ἐμμανουὴλ Μπενάκη ἐν Κηφισιᾷ συντηρούμενος ἐκ τόκων σχετικῶν κληροδοτήματος τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς καὶ ἐκ τῶν εἰσπράξεων διδομένης κατ' ἔτος φιλανθρωπικῆς ὑπὲρ τοῦ σταθμοῦ τούτου (Παιδικῶν ἀσύλου) φιλανθρωπικῆς ἐορτῆς. Ὁ παιδικὸς σταθμὸς Κηφισιάς ὡς καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι συσταθέντες πέριξ τῶν Ἀθηνῶν (Μοσχᾶτον, Δραπετσῶνα) ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς γυναικὸς ὡς ἐργατρίας μεγάλων ἀστικῶν βιομηχανικῶν κέντρων, ἐν ᾧ οἱ παιδικοὶ σταθμοὶ οἱ συσταθέντες ὑπὸ τοῦ Α. Ι. Ε. Α. εἰς ἀγροτικὰ κέντρα ἐν Μακεδονίᾳ ἀποβλέπουσι εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς ὡς ἀγρότιδος.

* *

Περαιόντες τὴν κριτικὴν ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Ἄλλεν διαπιστοῦμεν εὐχαρίστως ὅτι ὁ τότε Γενικὸς Διευθυντὴς Γεωργίας καὶ Ἐποικισμοῦ Μακεδονίας καὶ Θράκης κ. Δομέστιχος, ἐκτιμήσας τὰς ἐν Μακεδονίᾳ ἀξιολόγους προσπάθειάς τοῦ Α. Ι. Ε. Α. προέβη εἰς τὴν τοποθέτησιν Κρατικοῦ γεωπόνου εἰς τινὰ περιφέρειαν τῆς Μακεδονίας ὅπου τελῶν ὑπὸ τὴν διπλὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Γεωργίας Μακεδονίας καὶ τοῦ κ. Ἄλλεν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀντλῶν τὰς ὁδηγίας θὰ δοκιμάσῃ νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς μικρὸν τομέα τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τοῦ Α. Ι. Ε. Ἀνατολῆς.

* *

Διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς θὰ λογισθῶμεν εὐτυχεῖς ἐάν, συντρεχουσῶν πρὸς τοῦτο εὐνοϊκῶν περιστάσεων, θὰ δυνηθῶμεν εἰς προσεχὲς μέλλον νὰ εἰσηγηθῶμεν τὴν δοκιμαστικὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τοῦ κ. Ἄλλεν εἰς τινὰ τοῦ Κράτους περιφέρειαν καὶ εἰς μικρὰν κλίμακα, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν γνώμην μας ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ προγράμματος τούτου εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, προσκρούει εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας.

(Ἐν συνεχείᾳ καὶ ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰ ἀνωτέρω δημοσιεύομεν καὶ τὴν κάτωθι μελέτην τοῦ κ. Μουσοῦρου.)

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Β. ΜΕΛΑΣ

Μ Ε Λ Ε Τ Η

ἐπὶ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἐκτελουμένου πειράματος γεωργικῶν ἐφαρ-
μογῶν ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος Ἑγγὺς Ἀνατολῆς

ὑπὸ ΒΑΣ. ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ

Π ε ρ ί λ η ψ ι ς

Διαστέλλοντες τὰς Γεωργικὰς Ἐφαρμογὰς ἀπὸ τὰ διάφορα γενικὰ ὑπὲρ τῆς γεωργίας μέτρα καὶ ἀναγνωρίζοντες τὴν ἀνάγκην διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἑνὸς συστήματος γεωργικῶν ἐφαρμογῶν κατὰ τὸν ἀλλήλου διὰ τὰς ἡμετέρας συνθήκας, ἐκθέτομεν πῶς τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἐφθασε πειραματιζόμενον ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω προβλήματος.

Ἀναλύομεν τὰς βασικὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐδράζεται ἡ ὅλη ἐργασία καὶ ἐκθέτομεν τὸν τρόπον καθ' ὃν τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἐργάζεται ἐν Μακεδονίᾳ διὰ τὴν ἀπόκτησιν συμπερασμάτων ἐπὶ τῶν προβλημάτων ἐκείνων τὰ ὁποῖα εἶναι αἱ συνιστῶσαι τοῦ βασικοῦ προβλήματος ὅπως ἐτέθη ἐνταῦθα, ἤτοι τὰ προβλήματα:

Τοῦ προσωπικοῦ, τῆς προετοιμασίας του καὶ τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας δύναται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Τῆς μελέτης τῶν γεωργοοικονομικῶν συνθηκῶν τῶν περιφερειῶν διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν προγραμμάτων.

Τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπιδιωκτέων βελτιώσεων εἰς ἐκάστην περιφέρειαν .

Τοῦ ἀριθμοῦ τῶν χωρίων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεωργῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ὁ γεωπόνος.

Τῆς μεθόδου καὶ τοῦ τρόπου ἐνεργείας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἑνὸς προγράμματος εἰς μίαν περιφέρειαν.

Τέλος ἐξετάζομεν τὴν ἀξίαν τῆς ἐκτελουμένης ἐν Μακεδονίᾳ πειραματικῆς ἐργασίας ἐπὶ τῇ βάσει.

α') Τῶν ἐπιτελεσθέντων ὑπὸ τῶν γεωπόνων εἰς τὸ πεδίου τῆς διαδόσεως διαφόρων βελτιώσεων καὶ ἐκτελέσεως ὑπὸ τῶν γεωργῶν.

β') Τοῦ κόστους τῆς ἐργασίας ταύτης.

γ') Τῆς συγκρίσεως τῶν ἐπιτελεσθέντων μὲ τοιαῦτα ἑνὸς Γ. Γραφείου.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐργασίας.

1. Παραδοχὴ τῶν ἐξῆς τριῶν βασικῶν ἰδεῶν.

α') Ὁ γεωργὸς κάνει περίπου τὸ σωστὸ εἰς ἐκάστην δεδομένην περίπτωσιν.

β') Πρέπει νὰ τοῦ προτείνωμεν βελτιώσεως τὰς ὁποίας νὰ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ μὲ τὰ ἴδικά του μέσα.

γ') Ὁ ρυθμὸς τῆς γεωργίας εἶναι βραδύς .

2. Ἄμεσος ἐπαφὴ μὲ τὸν γεωργόν.

3. Ἐνεργὸς συμμετοχὴ τοῦ γεωργοῦ.

4. Μικρὸς ἀριθμὸς χωρίων δι' ἕκαστον γεωπόνον.

5. Ὁργανωμένη προσπάθεια διὰ τὴν διάδοσιν τῶν βελτιώσεων τῇ βοήθειᾳ ἐνὸς τακτικοῦ προγράμματος ἐργασίας καὶ μεταβάσεων εἰς ἕκαστον χωρίον.

6. Παρακολούθησις καὶ καθοδήγησις ἐκ τοῦ πλησίον τῶν γεωπόνων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐργασίας.

7. Ὁργάνωσις συγκεντρώσεων δις τοῦ ἔτους τῶν γεωπόνων μὲ σκοπὸν τὴν μετεκπαίδευσίν των.

Μ Ε Λ Ε Τ Η

ἐπὶ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἐκτελουμένου πειράματος γεωργικῶν ἐφαρμογῶν ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος Ἑγγύς Ἀνατολῆς (Near East Foundation).

Γενικὰ μέτρα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς γεωργικὰς ἐφαρμογὰς.

I. Παρ' ἡμῶν ἀνέκαθεν ἀνεγνωρίσθη ὡς μία ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἡ λήψις διαφόρων γενικῆς καὶ εἰδικῆς φύσεως μέτρων διὰ νὰ καταστῇ πληρεστέρα ἡ ἐκμετάλλευσίς τοῦ φυσικοῦ πλούτου τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἀγροτῶν, ἀδιάφορον ἂν ταῦτα ἐλήφθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν λαμβανόμενα κατόπιν μιᾶς εὐσυνειδήτου ἀνάγκης διαπιστωθείσης ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν γεωργῶν καὶ ἐκφρασθείσης διὰ διαφόρων μέσων ἢ ἐλήφθησαν τῇ εἰσηγήσει διαφόρων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν ἐκπροσωπουσῶν εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἣτις πρὸς τὸ ἴδιόν της συμφέρον μεριμνᾷ διὰ τὴν πληρεστέραν ταύτην ἐκμετάλλευσιν τοῦ γεωργικοῦ πλούτου τῆς χώρας. Ἡ διανομὴ τῶν γαιῶν καὶ ἡ ἀποκατάστασις ἐπ' αὐτῶν γεωργικῶς ἀκτημόνων γηγενῶν καὶ προσφύγων, ἡ ἴδρυσις τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, ἡ ὀργάνωσις τῆς ὑπηρεσίας συγκεντρώσεως σίτου καὶ τῶν Ἰνστιτούτων σίτου, σταφίδος, καπνοῦ καὶ βάμβακος καὶ ἡ νομοθεσίᾳ διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἀρουραίων καὶ τῆς ἀκρίδος, διὰ νὰ ἀναφέρωμεν τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῆς πληθύος τῶν μέτρων τὰ ὅποια ἐλήφθησαν κατὰ καιροῦς ὑπὲρ τῆς γεωργίας μας, ὅλα ταῦτα σημαντικῶς συνετέλεσαν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν εἰς τὴν πρὸς τὰ πρόσω ἐξέλιξιν τῆς γεωργίας.

Σκοπὸς τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν.

Μεταξὺ ὅλων αὐτῶν τῶν ποικίλης φύσεως μέτρων τὰ ὅποια εἰς τὴν ἐσχάτην των ἀνάλυσιν ἀποβλέπουν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς

γεωργικῆς Ἑλλάδος, ἐν ἑκ τῶν μᾶλλον σημερινῶν εἶναι καὶ ἡ ὀργάνωσις τῶν γεωργικῶν ὑπηρεσιῶν ὄχι πλέον τῶν εἰσηγούμενων τὴν λήψιν τῶν διαφόρων γενικῶν ἢ εἰδικῶν μέτρων ἢ τῶν ἐκτελουσῶν τὴν γεωργικὴν ἐρευναν ἰδρυμάτων ἀλλὰ τῶν ἐχούσων συγκεκριμένως ὡς ἀντικείμενον νὰ διαδώσουν καὶ πείσουν τὸν ἀγρότην νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπιτυχῶς διαφόρους τεχνικο-οικονομικὰς βελτιώσεις ἀπορροεούσας ἐκ τῆς προσάρμογῆς τῶν πορισμάτων τῆς Γεωπονικῆς Ἐπιστήμης εἰς ἐκάστην εἰδικὴν περίπτωσιν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται οὗτος νὰ ἐπωφεληθῇ κατὰ τὸν ἀριστον τρόπον ὄχι μόνον τῶν φυσικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τὰς ὁποίας δημιουργοῦν τὰ διάφορα γενικὰ μέτρα τοῦ Κράτους.

Παραδεχόμενοι ὅτι τὰ ἀνωτέρω ὀρίζουν τὰς γεωργικὰς ἐφαρμογὰς καὶ διαστέλλουν ταύτας ἀπὸ τὰ γενικὰ μέτρα βλέπομεν ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς βελτιώσεως τῆς γεωργίας μας παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάλυσιν ὡς πρόβλημα Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν ἀφοῦ διὰ νὰ ἐπωφεληθῶν οἱ γεωργοὶ μας τῶν γενικῶν μέτρων καὶ τῶν πορισμάτων τῶν Ἰδρυμάτων Ἐρεῦνης, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἓνα σῶμα γεωπόνων τὸ ὁποῖον νὰ ἔρχεται εἰς ἀπ' εὐθείας ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀγρότην ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ τὸν συνδετικὸν κρίκον μεταξὺ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ γεωργοῦ. Βεβαίως ἡ ἐξύψωσις τοῦ ἐπαγγελματικοῦ καὶ δι' αὐτοῦ γενικώτερον τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν ὡς καὶ ἡ διαρκὴς παρακολούθησις αὐτῶν εἶναι ὑπόθεσις ἣτις ἀπαιτεῖ μακρὸν χρόνον καὶ ἀρκετὰ ὑλικά μέσα χωρὶς νὰ μᾶς διαφεύγῃ καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ τρόπου τῆς ὀργανώσεως μιᾶς τοιαύτης ὑπηρεσίας Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν, πρόβλημα ἀρκετὰ δύσλυτον καὶ ἴσως πολὺ βασικώτερον ἀπὸ τὸ τῆς εὐρέσεως τῶν ὑλικῶν μέσων, ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιτελεσθέντων εἰς τὸ πεδῖον αὐτό.

II. Τὴν σημάσιαν τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν χώραν μας τὸ ζήτημα τῆς ἐξυψώσεως τοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐπαγγελματικῆς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως γενικωτέρας μορφώσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα κατένόησεν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἠσχολεῖτο μὲ τὸ ἔργον τῆς περιθάλψεως τῶν πληθυσμῶν τῶν δοκιμασθέντων εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς.

Πῶς ἀντιλαμβάνεται τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα τὸ πρόβλημα τῆς μορφώσεως τῶν ἀγροτικῶν καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς ζωῆς εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Ἐπικειμένης τῆς λήξεως τοῦ φιλανθρωπικοῦ τοῦ ἔργου ἡ ὀργάνωσις αὕτη-τότε Ἀμερικανικὴ Περίθαλψις-ἐσχέφθη ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ γοησιμοποιήσῃ τὴν δεκατετραετῆ πείραν τὴν ὁποίαν

είχε αποκτήσει περιθάλπουσα, μορφώνουσα και προετοιμάζουσα διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς χιλιάδας παιδιῶν, εἰς μίαν ἐκπαιδευτικὴν προσπάθειαν ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν σημασίαν τῆς λέξεως ἐν τῇ Ἑγγύς Ἀνατολῇ ὅπου κατὰ κανόνα ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι «κλασσικὴ καὶ ἐκλεκτικὴ κάθε ἄλλο δὲ παρὰ δημοκρατικὴ ἀφοῦ δὲν παρέχεται εἰς τὸν λαὸν μὲ σκοπὸν τὴν ἐξυτηρέτησιν τῆς κοινωνίας καὶ ὅπου οὐδόλως ἐκτιμῶνται ὑπὸ τῆς ἰθουούσης τάξεως οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας». Συνέπεια τῆς διαπιστώσεως ταύτης, ἣτις νομίζομεν εἶναι ἀπολύτως ὀρθή, ἦτο ἡ ἀνάθεσις εἰς γνωστὰς ἐν Ἀμερικῇ προσωπικότητας περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος καὶ τῆς Ὄργανώσεως τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς τὸ ὅποῖον διεδέχθη τὴν Ἀμερικανικὴν Περίθαλψιν κατὰ τὸ 1930, μὲ τὸ ἰδιῶδες νὰ ἐπιδράσῃ «ὄχι ἐπὶ ἐνὸς μικροῦ ἀριθμοῦ ἀτόμων ἀλλὰ ἐπὶ τῶν μαζῶν δι' ἐνὸς συστήματος ἐκπαιδεύσεως πρακτικῆς φύσεως ὥστε νὰ προετοιμαθοῦν καλλίτερον διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ νὰ ζήσουν μίαν καλλιτέραν καὶ πληρεστέραν ζωὴν». Οὕτω θέτουσα τὴν ἔμφασιν ἐπὶ τοῦ «ἐκπαίδευσις χρήσιμος διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνίας καὶ περισσοτέρᾳ ἐκτίμησις πρὸς τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν».

Πῶς τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἔφθασε πειραματιζόμενον ἐν Μακεδονίᾳ.

Δεδομένου ὅτι ἡ μεγάλη μάζα τῶν πληθυσμῶν εἰς τὰ κράτη τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς εἶναι γεωργικὴ καὶ ἐλάχιστα εἶναι τὰ μέσα τὰ παρεχόμενα εἰς αὐτὴν διὰ νὰ μορφωθῇ, εἶναι φυσικὸν ὅτι πρὸς αὐτὴν κυρίως ἐστράφη ἡ προσοχὴ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος. Εἰδικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀνέθεσε κατὰ τὸ 1929 τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος εἰς τὸν καθηγητὴν Κον Μόργκαν ὀλίγον δὲ βραδύτερον εἰς τὸν παρ' αὐτῇ Διευθυντὴν τῆς Ἐκπαιδεύσεως Κον Ἀλλεν νὰ ἀρχίσῃ πειραματιζόμενος, τῇ συνεργασίᾳ καὶ τοῦ Ὑπουργείου μας διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἐνὸς συστήματος ἐκπαιδεύσεως τὸ ὅποῖον νὰ βασίζεται ἐπὶ τῶν Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν συμπληρούμενον δι' ἐνὸς προγράμματος Οἰκιακῆς Οἰκονομίας, Ἐξυγιάνσεως τῶν χωρίων καὶ Ψυχαγωγίας τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν.

Ἡ ἔμφασις ἐτέθη ἐπὶ τῶν Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν διότι ἀντελήφθησαν ὅτι «μολονότι ἡ Ἑλλάς ἔχει πολλὰ Γεωργικὰ Ἰδρύματα στερεῖται μιᾶς ὑπηρεσίας ὀργανωμένης βάσει τῶν προόδων αἱ ὅποιαι ἔγιναν ἐσχάτως εἰς τὸ πεδίου τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν μαζῶν διὰ νὰ φέρῃ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης εἰς τὸν γεωργόν» καὶ διότι πρέπει νὰ βελτιωθῇ πρῶτον ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ γεωργοῦ διὰ νὰ δυνηθῇ οὗτος νὰ ἀποκτήσῃ καλλιτέραν κατοικίαν, ὑγιεινοτέρας συνθήκας διαμονῆς, καὶ ψυχαγωγίαν διὰ τὴν γενικωτέραν του μόρφωσιν.

Συνθήκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐκτελεῖται ἡ ἐργασία ἐν Μακεδονίᾳ.

III. Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πειράματός του τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἐξέλεξε τὴν Μακεδονίαν ὅπου ἡ ἀνάγκη διὰ μίαν τοιαύτην ἐργασίαν ἐθεωρεῖτο πλέον ἐπείγουσα λόγῳ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων, καὶ ὅπου εἶχεν ἤδη ἐγκαταστήσει ἀρκετὰ ὄρφανὰ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῆς περιθαλπέντα. Ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ὅτι ὁ δεῦτερος οὗτος λόγος οὐδένα ρόλον ἔπαιξε κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἐκπαιδεύσεως Κορς Ἄλλεν ὅστις εἶναι καὶ ὁ κυρίως εἰσηγητὴς τῆς ἐργασίας ταύτης ἐξέλεξε 54 χωρία εἰς τὰς περιφέρειας Δράμας, Παγγαίου, Σερρῶν, Πορροῦτων, Ἐδέσσης, Βερροίας καὶ Κατερίνης. Τὰ χωρία κυρίως ἐξελέγησαν βάσει τῶν εὐκολιῶν συγκοινωνίας τὰς ὁποίας παρείχον ἵνα εἶναι δυνατὴ ἡ παρακολούθησις τῆς ἐργασίας ἐκ τοῦ κέντρου (Θεσσαλονίκη) ὅπου ἔχει τὴν ἑδρὰν του ὁ Κορς Ἄλλεν, ἀντιπροσωπεύουν δὲ ἀρκετὰ διαφόρους τόπους γεωργίας καὶ γεωργοοικονομικὰς συνθήκας ἀπὸ τῆς ἐντελῶς καπνικῆς τοιαύτης ὅπως ἡ τῆς Δράμας μέχρι τῆς τῶν Πορροῦτων καὶ τῆς Ἐδέσσης ὅπου εἶναι τελείως διαφοροποιημένη ἡ γεωργία. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι ἡ ἔλλειψις μιᾶς περιφέρειας ὅπου αἱ δενδρώδεις καλλιέργειαι (ἐλαῖαι, ἄμπελος) νὰ εἶναι πρωτεύουσαι. Ἐν τοσοῦτῳ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ πείραμα ἐκτελεῖται ὑπὸ ἀρκετὰ ποικίλας συνθήκας περιβάλλοντος ὥστε τὰ ἐξαχθησόμενα συμπεράσματα νὰ ἔχουν μίαν γενικωτέραν ἀξίαν καὶ νὰ δύναται τις νὰ βασισθῇ ἐπ' αὐτῶν προκειμένου νὰ σκεφθῇ διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἐνὸς συστήματος Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν καταλλήλου διὰ τὴν χώραν.

IV. Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πειραματικῆς ταύτης ἐργασίας εἰς τὰς προμνησθείσας 9 περιφέρειας ἡ Ἀμερικανικὴ Ὀργάνωσις προσέλαβε γεωπόνους ἐν ἀρχῇ Μέσων Σχολῶν ἀργότερον δὲ καὶ ἀνωτέρας μορφώσεως. Ἡ παρακολούθησις τῆς ἐργασίας τῶν γεωπόνων τούτων ἔχει ἀνατεθῆ εἰς εἰδικὸν εἰς τὰ τῆς γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως Ἀμερικανὸν γεωπόνον ὅστις βοηθεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ γράφοντος.

Τὸ ἀντικείμενον τοῦ πειράματος· κριτικὴ ἀνάλυσις αὐτοῦ.

Ὁ βασικὸς σκοπὸς τοῦ πειράματος τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ ἐν Μακεδονίᾳ τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ὡς ἤδη ἐλέχθη «ἡ ὀργάνωσις καὶ ἀνάπτυξις ἐνὸς συστήματος Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν τὸ ὁποῖον νὰ δύναται νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς συνθήκας οὕτως ὥστε νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργίας μας.

κατὰ τὸν μᾶλλον οἰκονομικὸν καὶ ἀποτελεσματικὸν τρόπον». Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ πραγματοποίησις τοῦ βασικοῦ τούτου σκοποῦ προϋποθέτει τὴν λύσιν πληθῶς ἄλλων προβλημάτων ἀποτελούντων τὰς συνιστώσας αὐτοῦ καὶ τὰ ὅποια πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἶναι πολὺ βασικά καὶ οὐδόλως ἔχουν συστηματικῶς μελετηθῆ μέχρι σήμερον. Τὸ ζήτημα τοῦ προσωπικοῦ, τῆς μορφώσεως καὶ τῆς προετοιμασίας του, ἡ ἐκτίμησις τῶν ἀναγκῶν ἐκάστης περιφέρειας καὶ ὁ καταρτισμὸς ἐνὸς προγράμματος βελτιώσεων πρὸς διάδοσιν, ἡ μέθοδος τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τις διὰ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ γεωργοῦ εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐφαρμόσῃ οὗτος τὰς ἐπιθυμητάς βελτιώσεις, ὁ ἀριθμὸς τῶν χωρίων τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἀναθέσῃ τις εἰς ἕκαστον γεωπόνον, ἡ παρακολούθησις τῆς ἐργασίας του καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τὸ κόστος μιᾶς τοιαύτης ἐργασίας, εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν προβλημάτων τὰ ὅποια μᾶς ἀπασχολοῦν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων προσπαθοῦμεν νὰ ἔχωμεν χρήσιμα συμπεράσματα διὰ τὴν ἐπιτυχῆ πραγματοποίησιν τοῦ βασικοῦ μας σκοποῦ.

1. Εἰς μίαν τοιαύτην μεγάλην προσπάθειαν ὅπως ἡ τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν τὸ πρόβλημα τοῦ προσωπικοῦ εἶναι ἐκ τῶν πλέον βασικῶν καὶ δικαίως πολὺ ἀπησχόλησε τὸ Ἀμερικανικὸν Ἴδρυμα ἐν Μακεδονίᾳ. Τὸ πρόβλημα εἶναι νὰ ἀνεύρωμεν ἐὰν καὶ κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν καὶ πρακτικῶς ἐφαρμόσιμον γεωπόνοι μέσων καὶ ἀνωτέρων σπουδῶν νὰ ζήσουν καὶ ἐργασθῶν εἰς τὴν ὑπαιθρον ὑπὸ τὰς γνωστὰς συνθήκας.

Τὸ πρόβλημα τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῆς προετοιμασίας του.

Κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον 1928—1929 ὁπότε ἤρχισε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ πειράματός του ὁ Κορς Ἀλλεν ἐχρησιμοποίησε κατόπιν σχετικῆς συνεννοήσεως μὲ τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας γεωπόνους ὑπαλλήλους Γεωργικῶν Γραφείων. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πρώτη αὕτη προσπάθεια δὲν ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας διότι οὔτε οἱ γεωπόνοι οὗτοι ἦσαν προετοιμασμένοι καὶ εἶχον κατατοπισθῆ διὰ τὴν νέαν ταύτην ἐργασίαν ἀλλ' οὔτε καὶ ἀρκετὸν χρόνον διέθετον διὰ νὰ ἔρχωνται, μεταβαίνοντες εἰς τὰ χωρία, εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τοὺς γεωργούς. Ἡ ἐπαφὴ αὕτη τοῦ γεωπόνου μὲ τὸν ἀγρότην εἶναι ἡ ἀναγκαία προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχίας ἐνὸς συστήματος γεωργικῶν ἐφαρμογῶν καὶ εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν ἴσως τὴν σπουδαιότεραν ἀφορμὴν τῆς ἀποτυχίας μας νὰ ἐπιδράσωμεν ἐπὶ τοῦ γεωργοῦ. Ἡ ἐπαφὴ αὕτη τοῦ γεωπόνου μὲ τὸν ἀγρότην προϋποθέτει ὅτι οὗτος εἶναι: α') Καλῶς κατηρτισμένος εἰς τὰ τεχνικὰ γεωπονικά, β') εἶναι προετοιμασμένος διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωπόνου ἐφαρμοστοῦ, καὶ γ') ἔχει τὴν ἀπαιτου-

μένην γεωργικὴν πείραν, νοοτροπίαν καὶ προσωπικότητα διὰ νὰ μπορῇ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ γεωργοῦ. Τεχνικῶς πρέπει νὰ εἶναι κατηρτισμένος διότι πρόκειται νὰ διαδώσῃ καὶ πείσῃ τὸν γεωργὸν νὰ ἐφαρμόσῃ ὠρισμένας τεχνικο-οικονομικὰς βελτιώσεις. Ἐπαγγελματικῶς διότι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωπόνου ἐφαρμοστοῦ ἔχει καὶ αὐτὸ τὰς ἀπαιτήσεις του καὶ εἶναι τρόπον τινὰ ἰδιότυπον τὴν φύσιν. Ὁ γεωπόνος πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ζῇ καὶ ἐργάζεται ὁ ἀγρότης, νὰ ἔχῃ γνώσεις παιδαγωγικὰς ἵνα δύναται νὰ ὀργανώσῃ τὰς συγκεντρώσεις τῶν γεωργῶν καὶ τὰς διευθύνῃ ἐπιτυχῶς καὶ νὰ γνωρίζῃ τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐδράζεται μία τοιαύτη ἐργασία. Προσωπικότητα καὶ ἀνάλογον νοοτροπίαν διότι εἶναι δύσκολον διαφορετικὰ νὰ τὸν ἐκτιμήσουν, οἱ γεωργοὶ καὶ τὸν περιβάλουν μὲ ἐμπιστοσύνην. Πρέπει νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν πρέπουσαν συμπάθειαν πρὸς τοὺς γεωργοὺς καὶ νὰ δύναται νὰ εὐρίσκη εὐχαρίστησιν εἰς μίαν ἐργασίαν ὅπου ἡ πρόοδος εἶναι βραδυτάτη καὶ ὅπου πρέπει νὰ ζῇ κανεὶς μὲ μάζαν διανοητικῶς κατωτέραν. Μέχρι σήμερον λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ γεωπόνοι μας ἡσυχολοῦντο μὲ τὰ ἐποικιστικὰ καὶ μὲ τὰς πρὸς αὐτὰ συναφεῖς ἐργασίας δὲν ἤλθον πραγματικὰ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀγρότην διὰ νὰ ὑποπέσουν εἰς τὴν ἀντίληψίν μας τὰ προηγουμένως λεχθέντα. Ἡ ἐργασία τοῦ γεωπόνου ἐφαρμοστοῦ εἶναι μία εἰδικὴ ἐργασία καὶ ἀπαιτεῖ ἐξειδικευμένον προσωπικόν. Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐὰν θέλομεν νὰ μᾶς δώσουν οἱ γεωπόνοι ἀποτελέσματα. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὅπου ἔχει ἐξελιχθῆ πολὺ ἡ ἐργασία τῶν Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν θεωρεῖται καὶ αὕτη ὡς μία εἰδικότης ὅπως π.χ. ἡ τοῦ γεννητιστοῦ ἢ τοῦ φυτοπαθολόγου καὶ προετοιμάζονται δι' αὐτὴν ἀναλόγως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον οἱ μέλλοντες νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν.

Ἐγὼν ἐπίγνωσιν τοῦ ἀνωτέρω ὅ κ. Ἄλλεν πολὺ ὀρθῶς προσεπάθησε νὰ ἀποκτήσῃ ἴδιον προσωπικόν καὶ τὸ ὁποῖον αὐτὸς νὰ προετοιμάσῃ βαθμιαίως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐργασίας ἐν Μακεδονίᾳ. Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1929 προσέλαβε 5 γεωπόρους Μέσης Σχολῆς ὀλίγονδὲ βραδυτέρον καὶ ἓνα τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς, ἐφρόντισε δὲ καὶ διὰ τὴν κατάλληλον προετοιμασίαν των περιλαβῶν εἰς τὸ πρόγραμμά του δύο μετεκπαιδευτικὰς περιόδους κατὰ Σεπτέμβριον καὶ Φεβρουάριον ἐκάστου ἔτους κατὰ τὰς ὁποίας οἱ γεωπόνοι εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποκτήσουν περισσοτέρας τεχνικὰς γνώσεις χρησίμους διὰ νὰ ἐργασθῶν ἕκαστος εἰς τὴν περιφέρειάν του, καὶ νὰ διδαχθῶν ἀπλά τινα περὶ τῆς ὀργανώσεως καὶ διδασκαλίας εἰς τὰς συγκεντρώσεις τῶν γεωργῶν καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ κατατοπισθῶν ἐπὶ τῶν σημείων ἑκείνων τὰ ὁποῖα θεωροῦμεν βασικὰ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων στηρίζεται ἡ ὅλη ἐργασία.

Πολύ συντόμως ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὅτι ὁ γεωπόνος Μέσης Σχολῆς δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἰδιοτύπου τούτου ἐπαγγέλματος, ἀλλ' ὅτι ἐχρειάζοντο γεωπόνοι νέοι ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ χαρακτῆρος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον αἱ προσπάθειαι μας ἔτεινον εἰς τὸ νὰ ἀντικαταστήσωμεν τοὺς ὑπάρχοντας γεωπόνους διὰ τοιούτων Ἀνωτέρων Σχολῶν. Ἐφθάσαμεν δὲ σήμερον νὰ χρησιμοποιοῦμεν 5 γεωπόνους Ἀνωτέρων σπουδῶν καὶ 3 Μέσων. Ἐκτὸς τῆς διαπιστώσεως ταύτης ὅτι χρειαζόμεθα δηλαδὴ προσωπικὸν Ἀνωτέρων Σχολῶν διεπιστώσαμεν ἐπίσης ὅτι οἱ γεωπόνοι πολὺ δυσχεραίνονται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰς αὐτοὺς ἀνατεθείσης εἰς τὰ χωρία ἐργασίας λόγῳ τῶν συνθηκῶν διαμονῆς, τροφῆς καὶ ἐν γένει ζωῆς αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦν εἰς τὴν ὑπαιθρον. Οὗτος εἶναι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον μέχρι σήμερον οἱ γεωπόνοι ἀποφεύγουν νὰ ζήσουν εἰς τὴν ὑπαιθρον, πρέπει δὲ ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἐπιτυχεῖς νὰ ὀργανώσωμεν τὴν ἐργασίαν τοῦ γεωπόνου κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ ἀμβλύνωμεν τὴν κατάστασιν ταύτην. Πρὸς τοῦτο εἰς ἕκαστον γεωπόνον ἀνετέθη μικρὸς ἀριθμὸς χωρίων καὶ τοῦ παρεσχέθησαν τὰ μέσα νὰ ἔχη πλείονας τῆς μιᾶς κατοικίας εἰς τὰ χωρία εἰς τὰ ὁποῖα ἐργάζεται ὅπου νὰ παραμένῃ κατὰ τὴν νύκτα μετὰ τὸ πέρασ τῶν βραδυνῶν του συγκεντρώσεων.

Ἀνάγκη μελέτης τῶν γεωργοοικονομικῶν συνθηκῶν.

2. Ἡ μελέτη τῶν γεωργοοικονομικῶν συνθηκῶν κατ' ἐπισημονικὸν τρόπον ὥστε ἐπ' αὐτῶν νὰ βασίσωμεν τὸ πρόγραμμα ἐκάστης περιφερείας εἶναι τὸ δεύτερον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπησχόλησεν ἐν Μακεδονίᾳ. Εἶναι φανερόν ὅτι διὰ νὰ ἐπιδράσωμεν ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῶν γεωργῶν καὶ νὰ καταρτίσωμεν ἕνα πρόγραμμα βελτιώσεων πρὸς ἐφαρμογὴν κατάλληλον διὰ τὰς καθ' ἕκαστα συνθήκας πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὰς συνθήκας αὐτάς, τοῦτο δὲ δὲν εἶναι εὐκόλον ἐὰν δὲν ὑπάρχη ἡ ἐπαφὴ μεταξὺ γεωπόνου καὶ γεωργοῦ καὶ δὲν γνωρίζει ὁ πρῶτος πῶς νὰ ἐργασθῆ διὰ νὰ μελετήσῃ ἀντικειμενικῶς τὰ πράγματα. Δυστυχῶς τὸ ἀπλοῦν αὐτὸ πρᾶγμα ἀπὸ πολὺ ὀλίγους ἐκ τῶν ἡμετέρων συναδέλφων ἔχει κατανοηθῆ πολὺ δὲ ὀλιγώτεροι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πρὶν τολμήσουν νὰ εἰσηγηθοῦν εἰς ἕνα οἰονδήποτε γεωργὸν μίαν οἰανδήποτε βελτίωσιν, ἦσαν γινῶσται τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἀπησχόλουν τὸν γεωργὸν αὐτόν. Ἐὰν ἡ ἰδέα τῶν προτύπων κτημάτων δὲν ἀπέδωκε τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι λόγῳ ἀγνοίας τῶν ἐκάστοτε συνθηκῶν προσπαθοῦμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν ἰδέαν τῆς ὀλοκληρωτικῶς ὀργανωμένης ἐπιχειρήσεως ἐκεῖ ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν ἐφαρμογὴν ἀπλῶν τινῶν βελτιώσεων εἰς ἐκάστην ἐκ τῶν ὑπαρχου-

σῶν καλλιεργειῶν. Μέγα μέρος τῶν ἀποτυχιῶν μας θὰ μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ νομίζωμεν ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν τελείαν παραγνώρισιν τῶν ἀνωτέρω ἀληθειῶν καὶ τὴν νοοτροπίαν τὴν ὁποίαν δυστυχῶς συμμερίζεται καὶ ἡ ἰθύνουσα παρ' ἡμῖν τάξις, ὅτι ὁ γεωργὸς εἶναι ἕνας ἀμαθὴς καὶ ὀπισθοδρομικὸς ἄνθρωπος καὶ ὅτι ἡμεῖς οἱ γεωπόνοι εἴμεθα ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ τοῦ ποῦμε τί πρέπει νὰ κάμῃ εἰς τὸ κτῆμά του. Ἡ γεωργοοικονομικὴ μελέτη ὅταν γίνῃ κατὰ τρόπον ἀντικειμενικὸν ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ μᾶς δώσῃ πραγματικὰ καὶ κατὰ ἐπιστημονικὸν τρόπον κατατεταγμένα τὰ διάφορα στοιχεῖα τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν γεωργίαν ἐκάστης περιφερείας, θὰ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι ὁ γεωργὸς ξέρει κατὰ κανόνα πολὺ καλὰ τὴ δουλειά του καὶ ὅτι πολὺ ὀλίγαι εἶναι αἱ βελτιώσεις τὰς ὁποίας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συμβουλευσώμεν πρὸς ἐφαρμογὴν ἐκαστοτε, ἀφοῦ ἄλλως τε πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν συμβουλευόντες βελτιώσεις τὰς ὁποίας νὰ δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ μὲ τὰ μέσα γενικῶς τὰ ὁποῖα διαθέτει. Εἰς ἐκάστην ἐκ τῶν περιφερειῶν εἰς τὰς ὁποίας ἐργαζόμεθα ἕκαστος γεωπόνος ἐμελέτησε δι' ἐρωτηματολογίου καὶ κατ' ἀντικειμενικὸν τρόπον ὠρισμένους γεωργοὺς τῆς περιφερείας του—συνήθως ἕνα 30 ἕως 50 ο)ο ἐκ τῶν γεωργῶν—καὶ κατήρτισε μελέτην ἐξετάζουσαν ὄχι περιγραφικῶς ἀλλὰ δυναμικῶς, δηλ. τὴν σχέσιν καὶ ἀλληλεπίδρασιν τῶν διαφόρων γεωργοοικονομικῶν στοιχείων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὴν οἰκογένειαν τοῦ γεωργοῦ, τὰς συνθήκας ἐργασίας ἀνθρωπίνων τε καὶ ζωτικῶν δυνάμεων, τὰς καλλιεργησίμους καὶ μὴ ἐκτάσεις, τὴν ἀμειψισποράν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰς λοιπὰς συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος τοῦ γεωργοῦ.

Ἐκτὸς τῆς μελέτης ταύτης ἡ ὁποία ἐπέτρεψεν εἰς ἕκαστον γεωπόνον νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ γεωργοῦ καὶ ἀντιληφθῆ τὰς ἀνάγκας του, προσδιωρίσθησαν δι' ἀναλύσεως εἰς ἐκάστην καλλιεργεῖαν καὶ γενικῶς, ἕκαστον κλάδον ἐκμεταλλεύσεως, αἱ καθ' ἕκαστα γεωργικαὶ ἐργασίαι αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν ἐπιτυχῆ συμπλήρωσιν ἐκάστης καλλιεργείας καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ποσοστὸν τῶν γεωργῶν οἱ ὁποῖοι ἐξέτελεσαν ἐπιτυχῶς ἐκάστην ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν καὶ ἐξακολουθοῦν ἐκτελοῦντες. Οὕτως ἡ ἐρευνα αὕτη μᾶς ἀπέδειξε ὅτι εἰς τὰς καπνοπαραγωγὺς περιφερείας ὑπάρχουν μερικοὶ γεωργοὶ οἱ ὁποῖοι κάμνουν π.χ. ἐπίλογὴν καπνοσπόρου δι' ἀπομονώσεως μητρικῶν φυτῶν εἰς τὸν ἀγρόν. Τοιοῦτοτρόπως ὁ γεωπόνος ἔχει ἤδη ἕνα μικρὸν πυρῆνα προοδευτικῶν γεωργῶν οἱ ὁποῖοι ἐκτελοῦν μίαν ἐπιθυμητὴν βελτίωσιν καὶ αἱ προσπάθειαι του τείνουν εἰς τὸ νὰ διαδώσῃ τὴν βελτίωσιν ταύτην εἰς τὸ σύνολον τῶν γεωργῶν μεταχειριζόμενος τὰ συγκεκριμένα ἀποτελέσματα τῶν ὀλίγων αὐτῶν γεωργῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας του. Εἰς ἄλλας πάλιν περιπτώσεις ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὅτι ὠρισμένοι

βελτιώσεις όπως π.χ. ή διαλογή του σπόρου του σίτου ή ή λίπανσις των σπορειών του καπνού εξετελούντο από ένα μεγάλο ποσοστόν γεωργών και επομένως ουδείς λόγος υπήρχε να περιλάβωμεν τὰς βελτιώσεις αὐτὰς εἰς τὸ πρόγραμμά μας.

Ἡ γνώσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεωργῶν οἱ ὅποιοι ἐκτελοῦν ὠρισμένας καλλιεργητικὰς ἐργασίας ἐκτὸς τοῦ ὅτι μᾶς παρέχει τὴν βάσιν διὰ νὰ ἀποφασίσωμεν ἐὰν θὰ τὰς περιλάβωμεν ὡς βελτιώσεις εἰς τὸ πρόγραμμά μας, μᾶς βοηθεῖ νὰ κρίνωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας μας δηλαδή νὰ ἀνεύρωμεν ἐὰν ηὔξηθη τὸ ποσοστόν τῶν γεωργῶν τῶν ἐκτελούντων τὴν ἐπιθυμητὴν βελτίωσιν καθὼς καὶ ἐὰν ἡ αὔξησις αὕτη εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας τοῦ γεωπόνου ἐφαρμοστοῦ ἢ ἄλλων ἐξωτερικῶν παραγόντων.

Καταρτισμὸς τοῦ προγράμματος ἐκάστης περιφέρειας.

3. Ἡ κατάστρωσις βάσει τῶν δεδομένων τῆς γεωργοοικονομικῆς μελέτης ἐνὸς μακροχρονίου προγράμματος, βελτιώσεων δι' ἐκάστην περιφέρειαν, εἶναι τὸ τρίτον πρόβλημα τὸ ὅποιον μᾶς ἀπασχόλησεν ἐν Μακεδονίᾳ. Δι' ἐκάστην δηλ. περιφέρειαν κατηρτίσαμεν ἓνα πρόγραμμα περιλαμβάνον βελτιώσεις ἀναφερομένας εἰς ὑπαρχούσας καλλιεργείας ἢ κλάδους ἐκμεταλλεύσεως καθὼς ἐπίσης καὶ ὠρισμένας νέας καλλιεργείας. Ἡ ἐκλογή τῶν βελτιώσεων γίνεται βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, αἱ δὲ βελτιώσεις ἐκεῖναι ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀρχίσαμεν ἐφαρμόζοντες τὸ πρόγραμμά μας προσεπαθήσαμεν νὰ πληροῦν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τοὺς κατωτέρω τέσσαρας ὅρους.

α') Νὰ ἀπαιτοῦν ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρας νέας δαπάνας κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν των ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ.

β') Νὰ εἶναι ἀπλάϊ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ νὰ μὴ χρειάζωνται πολλὰς τεχνικὰς νέας γνώσεις καὶ πειραματικὰ δεδομένα διὰ νὰ ἐφαρμοσθοῦν.

γ') Νὰ δίδουν ἀποτελέσματα ἄμεσα καὶ ὀφθαλμοφανῆ εἰς τρόπον ὥστε νὰ κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ γεωργοῦ.

δ') Νὰ εἶναι σημαντικῆς σημασίας διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκθεσιν τῆς καλλιεργείας.

Εἶναι φανερόν ὅτι ὅλαι αἱ βελτιώσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν περιλάβει εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν προγραμμάτων, κρινόμεναι βάσει τῶν τεσσάρων αὐτῶν χαρακτηριστικῶν δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς σπουδαιότητος διὰ νὰ ἀρχίσωμεν τὴν ἐργασίαν. Ἡ ἀπολύμανσις τοῦ σπόρου τοῦ σίτου ἢ τὸ ράντισμα π.χ. τῶν σπορειῶν τοῦ καπνοῦ με θεϊκὸν χαλκὸν εἶναι ἐργασίαι μὴ ἀπαιτοῦνται δαπάνας, ἀπλάϊ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν, με ἀποτελέσματα ἄμεσα καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται πολλὰς φορές ἢ ἐσοδεῖα τοῦ σίτου ἢ καὶ ἡ

έπιτυχία τῆς καπνοφυτίας. Ἀντιθέτως ἡ λίπανσις ἑνὸς ἀγροῦ καπνοῦ διὰ χημικῶν λιπασμάτων προϋποθέτει δαπάνην ἀξιόλογον, διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ λιπάσματος, τεχνικὰς γνώσεις καὶ πειραματικὰ δεδομένα ἀσφαλῆ εἰς τρόπον ὥστε νὰ μεταχειρισθῆ τις τὸν κατάλληλον τύπον λιπάσματος καὶ τὴν ἀρίστην ποσότητα δι' ἓνα συγκεκριμένον ἄγρον, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς λιπάνσεως εἶναι πάντοτε ἀμφίβολα καὶ πολλάκις λόγῳ τῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος δυνατὸν νὰ μὴ γίνουσι κἂν ἀντιληπτὰ, καὶ οὐδόλως ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὰ ἡ συγκομιδὴ τοῦ προϊόντος. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ράντισμα τῶν σπορείων τοῦ καπνοῦ εἶναι μίᾳ βελτίωσις ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἀρχίσῃ ὁ γεωπόνος διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν λίπανσιν ἀφοῦ διανύσῃ ἓνα μακρὺ διάστημα πλήρες ἀπὸ ἄλλας δυσχερείας τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ὑπερνικήσῃ.

Ἰλόγῳ τῆς φύσεως τῆς γεωργίας εἰς τὴν ὁποίαν ὁ πρόοδος συντελεῖται βραδέως εἴμεθα εἰς πλεονεκτικὴν θέσιν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματός μας διότι ἀποκτῶμεν πείραν βαθμιαίως καὶ ἐφ' ὅσον ἐφαρμόζομεν τοῦτο. Ὡρισμένα βελτιώσεις ὅπως ἡ προαναφερθεῖσα λίπανσις τοῦ καπνοῦ ἢ ἡ εἰσαγωγὴ ψυχάνθων εἰς περιφερείας ὅπως τῆς Δράμας ὅπου ὁ χειμὼν εἶναι ψυχρὸς καὶ ἡ ἄνοιξις μᾶλλον ξηρὰ, εἶναι τοιαύτης φύσεως ὥστε ἡ ἐπέκτασίς των νὰ εἶναι βραδυτάτη. Ἀπαιτεῖται δηλαδὴ ἕκαστος γεωργὸς νὰ τὰς ἐφαρμόσῃ δοκιμαστικῶς καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διὰ νὰ ἀποκτήσῃ πείραν καὶ κατόπιν τὰς περιλάβει ὀριστικῶς εἰς τὰς καλλιεργητικὰς του ἐργασίας ὑπὸ τὰς ὁδηγίας μας. Διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον πολὺ μικρὸς ἀριθμὸς γεωργῶν ἔχει θέσει εἰς ἐφαρμογὴν τὰς δύο ταύτας βελτιώσεις εἶναι δὲ ζήτημα χρόνου ἢ ἐπέκτασίς των.

Αἱ προσπάθειαι τοῦ γεωπόνου εἰς ἑκάστην περιφέρειαν διὰ νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὰς βελτιώσεις τὰς ὁποίας ἀπεφάσισε δὲν εἶναι αἱ μόναι αἱ ὁποῖαι τὸν ἀπασχολοῦν. Συνήθως οἱ γεωργοὶ ἔχουσι ἕκαστος σωρείαν μᾶλλον οὐχὶ σπουδαίων προβλημάτων πρὸς λύσιν καὶ καταφεύγουσι εἰς τὸν γεωπόνον ζητοῦντες τὴν βοήθειαν του. Ὅλην αὐτὴν τὴν ἐργασίαν τὴν ἀναφερομένην εἰς τὰς τυχαίας φύσεως βοηθείας τὰς μὴ ὀργανωμένας χαρακτηρίζομεν ἐν Μακεδονίᾳ ὡς ἐργασίας ἐξυπηρετήσεως τοῦ γεωργοῦ κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰς βελτιώσεις τὰς ὁποίας ἔχει ἀποφασίσει νὰ διαδώσῃ καὶ γενικεύσῃ ὁ γεωπόνος ἀκολουθῶν ἓνα ὀργανωμένον τρόπον ἐνεργείας. Εὐρομεν ὅτι ὅσον περισσότερον χρόνον διαθέτει ἓνας ἐκ τῶν γεωπόνων μας διὰ τίς διάφορες αὐτὲς μικρὲς βοήθειαι τόσο ὀλιγώτερον χρόνον καταναλίσκει διὰ νὰ διαδώσῃ τὰς βελτιώσεις τοῦ προγράμματός του καὶ τόσο μεγαλύτερα εἶναι ἡ ἀνάγκη διὰ τὴν μελέτην τῶν τοπικῶν συνθηκῶν καὶ τὸν καταρτισμὸν ἑνὸς μακροχρονίου προγράμματος βελτιώσεων.

4. Ἡ ἕκτασις μιᾶς γεωργικῆς περιφερείας καὶ ὁ ἀριθμός τῶν γεωργῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων καλεῖται νὰ ἐπιδράσῃ ὁ γεωπόνος ἐφαρμόζων τὸ πρόγραμμά του εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα προβλήματα. Δεδομένου ὅτι οἱ γεωργοὶ μας εἶναι συγκεντρωμένοι εἰς τὰ χωρία ποῖος ὁ ἀριθμὸς τῶν χωρίων καὶ πόσον χρόνον θὰ διαθέσῃ ὁ γεωπόνος εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν; Μέχρι σήμερον λόγῳ ἐλλείψεως προσωπικοῦ αἱ γεωργικαὶ μας ὑπηρεσίαι ἀναθέτουν ἓνα μέγαν ἀριθμὸν χωρίων, πάντως περισσότερα τῶν 20, εἰς ἓνα ἐπιμελητὴν ὁ ὁποῖος διαμένει μονίμως κάπου καὶ συνήθως οἱ γεωργοὶ μεταβαίνουν εἰς συνάντησίν του λόγῳ τῶν ἐποικιστικῶν ζητημάτων ἀντὶ νὰ πηγαίνη αὐτὸς πρὸς τοὺς γεωργοὺς. Τοῦτο εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τὴν ἐργασίαν μας ἐν Μακεδονίᾳ. Ὁ γεωπόνος δὲν ἔχει μόνιμον ἔδραν ἀλλὰ μεταβαίνει εἰς ἕκαστον χωρίον ἀκολουθῶν ὠρισμένον πρόγραμμα εἰς τρόπον ὥστε οἱ γεωργοὶ γνωρίζουν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἡμέραν πού πρόκειται οὗτος νὰ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον των.

Εἶναι φανερόν ὅτι διὰ νὰ ἐπιδράσωμεν ἐπὶ τῶν γεωργῶν καὶ νὰ ἔλθῃ ὁ γεωπόνος εἰς ἐπαφὴν μὲ αὐτοὺς πρέπει νὰ τοῦ ἀναθέσωμεν μικρότερον ἀριθμὸν χωρίων. Τοῦτο ἔχει γίνῃ ἀντιληπτὸν ἀπὸ ὅλους μας οἱ ὁποῖοι καὶ ζητοῦμεν τὴν πύκνωσιν τοῦ γεωπονοῦ προσωπικοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν χωρίων εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ὁ γεωπόνος εἶναι εἰς ἄμεσον σχέσιν ὅχι μόνον μὲ τὸν τύπον τῆς γεωργίας τῆς περιφερείας, μὲ τὰς ἀποστάσεις μεταξὺ τῶν διαφορῶν χωρίων καὶ τὰς εὐκολίας τῆς συγκοινωνίας ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς μεθόδους τὰς ὁποίας ἀκολουθεῖ ἐφαρμόζων τὸ πρόγραμμά του.

Κατὰ τὴν περίοδον 1928—1929 ὅποτε ἤρχισε τὴν ἐργασίαν του τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἐν Μακεδονίᾳ, ὁ κ. Ἀλλεν ἀνέθεσεν εἰς ὀκτῶ διαφόρους γεωπόνους ὑπαλλήλους Γεωργικῶν Γραφείων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας νὰ διδάξουν ἓνα κύκλον ἐκ δώδεκα μαθημάτων συνεχῶς ἐπὶ ἓνα μῆνα εἰς ἕκαστον χωρίον μεταβαίνοντος οὕτως ἐκάστου γεωπόνου τρεῖς τῆς ἐβδομάδος εἰς ἕκαστον χωρίον. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας ὅποτε ἦτο δυνατὸν νὰ συγκεντρωθοῦν οἱ γεωργοὶ τὸ ἑσπέρασ καὶ νὰ ἀκούσουν τὸν γεωπόνον, διήρκεσε δὲ ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἐπομένου ἔτους. Πολὺ συντόμως κατενόηθη ὅτι οἱ γεωπόνοι — ὑπάλληλοι εἰς οὓς εἶχε ἀνατεθῆ ἡ ἐργασία αὕτη δὲν διέθετον ἀρκετὸν χρόνον καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπεν ἡ Ὀργάνωσις νὰ ἀποκτήσῃ ἴδιον προσωπικόν.

Ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1929 ἐτοποθετήθη ἓνας γεωπόνος εἰς 9 χωρία διαιρουμένων τῶν 6 χειμερινῶν μηνῶν κατὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἐγίνοντο αἱ βραδυναὶ συγκεντρώσεις, εἰς τρεῖς περίόδους ἐκ δύο μηνῶν ἐκάστη, ἐργαζομένου τοιοῦτοτρόπως τοῦ γεω-

πόνου τὸν μὲν χειμῶνα δύο συνεχεῖς μῆνας εἰς ἐκάστην ομάδα ἐκ τριῶν χωρίων, τὸ δὲ θέρος—Ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου—μεταβαίνοντος ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος ἢ καὶ ἀραιότερον εἰς ἕκαστον χωρίον.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν 9 χωρίων καὶ ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς τρεῖς ομάδας παρουσίαζε πολλὰ μειονεκτήματα ἐκ τῶν ὁποίων τὸ κυριώτερον ἦτο κατόπιν τῆς διμήνου παρακολουθήσεως τῆς ἐργασίας εἰς τὰ τρία χωρία ἠναγκάζετο ὁ γεωπόνος νὰ τὰ ἀφήσῃ διὰ νὰ ἐργασθῇ εἰς τὰ ἄλλα δύο χωρία καθισταμένης οὕτως ἀδυνάτου τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐπιδιωκτέων βελτιώσεων. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ ἐργασία μόλις ἤρχιζεν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ γεωπόνου καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἦτο ἐκ τῶν πλέον δυσλύτων διὰ τὴν Ὀργάνωσιν, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν εἶχον μελετηθῆ συστηματικῶς αἱ τοπικαὶ συνθήκαι ὑπὸ τοῦ γεωπόνου εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταρτίσῃ οὗτος τὸ πρόγραμμα τῶν ἐπιδιωκτέων βελτιώσεων, ἢ ἔμφασις ἐτίθετο μᾶλλον ἐπὶ τῆς βραδυνῆς συγκεντρώσεως παρὰ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεωργῶν οἱ ὅποιοι θὰ ἐξετέλουν ὠρισμένας ἐπιθυμητάς βελτιώσεις. Αἱ βραδυναὶ συγκεντρώσεις ἦσαν οὕτω κατὰ τὰς πρώτας περιόδους τῆς ἐργασίας, ὁ σκοπὸς ἀντὶ νὰ εἶναι τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐφθάναμεν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἐπιθυμητῶν βελτιώσεων.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐργασία τοῦ γεωπόνου εἰς τὰ χωρία προσηρμόζετο πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν γεωργῶν ἐπὶ τοσοῦτῳ ἐγένοντο ἀντιληπτά τὰ ἀνωτέρω καθὼς ἐπίσης καὶ ὅτι τὰ 9 χωρία ἦσαν πάρα πολλὰ διὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐργασθῇ ἀποτελεσματικῶς ὁ γεωπόνος. Οἱ γεωργοὶ ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν γεωπόνον, ἀπέκτων ἐμπιστοσύνην καὶ φυσικῶς τοῦ ἀνέθετον διάφορα προβλήματα πρὸς λύσιν τὰ ὁποῖα ἠνάγκαζον τὸν γεωπόνον νὰ διαθέτῃ πολὺν χρόνον δι' ἕκαστον χωρίον. Οὕτως ἡ ὑπηρεσία κατέληξε νὰ ἀναθέσῃ κατὰ τὸ 1930 6 χωρία εἰς ἕκαστον γεωπόνον ἐργαζομένου τούτου εἰς τὰ τρία χωρία τοὺς πρώτους τρεῖς μῆνας καὶ εἰς τὰ ἄλλα τρία χωρία τοὺς ἄλλους τρεῖς μῆνας εἰς τρόπον ὥστε εἰς δεδομένην στιγμήν τὸν χειμῶνα ὁ γεωπόνος νὰ διαθέτῃ δύο ἡμέρας καθ' ἐβδομάδα δι' ἕκαστον χωρίον, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀπριλίου νὰ ἔχῃ συγχρόνως τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων βελτιώσεων καὶ εἰς τὰ ἕξ χωρία συγχρόνως. Βεβαίως τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἀπεδείχθη πολὺ πλέον ἀποτελεσματικὸν ἀπὸ τὸ προηγούμενον, ἐπέτρεψε δὲ εἰς τοὺς γεωπόνους νὰ ἐργασθοῦν συστηματικὰ πρὸς διάδοσιν τῶν διαφόρων βελτιώσεων. Κατὰ τὴν περίοδον 1932—1933 ἀπεφασίσαμεν νὰ διατηρήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν 6 χωρίων κατὰ γεωπόνον ἀλλὰ νὰ ἀφήσωμεν αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ κανονίσῃ τὸ πρόγραμμά του τῆς μεταβάσεως εἰς τὰ χωρία ὅπου αὐτὸς ἐνόμιζεν καλλίτερον. Οὕτω γεωπόνοι οἵτινες εὔρον προτιμότερον νὰ μεταβαίνουν δις τῆς ἐβδο-

μάδος εις ἕκαστον χωρίον περιερχόμενοι οὕτω καὶ τὰ ἕξ χωρία εις διάστημα δύο ἐβδομάδων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἄλλοι πάλιν ἐφήρμισαν τὸ ἀνωτέρω μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι περιήρχοντο καὶ τὰ 6 χωρία ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου εις διάστημα μιᾶς ἐβδομάδος, τέλος ἄλλοι εὗρον προτιμότερον νὰ μεταβαίνουν ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος εις ἕκαστον χωρίον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Τὰ μέχρι τοῦδε συμπεράσματα ἐπὶ τοῦ πειραματισμοῦ διὰ τὸν κατάλληλον ἀριθμὸν χωρίων εις τὰ ὁποῖα δύναται ἐπωφελῶς νὰ ἐργασθῆ εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντα καὶ συνοψίζονται νομίζομεν εις τὰ ἐπόμενα :

Ὅταν ὁ γεωπόνος εἶναι νέος εις μίαν περιφέρειαν εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους γεωργοὺς καὶ τοῦτο ἵνα ἐκλέξῃ μερικὸς καὶ συνεργασθῆ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ὠρισμένων βελτιώσεων ἀπὸ τὰς ὁποίας νομίζει ὅτι πρέπει νὰ ἀρχίσῃ. Τοιοῦτοτρόπως ὁ γεωπόνος ἐφαρμοστῆς θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ ἕνα μικρὸν ἀριθμὸν γεωργῶν διὰ νὰ ἐπιδράσῃ ἀργότερον ἐπὶ μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἐφ' ὅσον καταστρώνῃ ἕνα συγκεκριμένον πρόγραμμα βελτιώσεων καὶ τρόπον ἐνεργείας χάρις εις τὸν ὁποῖον θὰ ἐπιτυγχάνῃ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῶν γεωργῶν εις τὸ πρόγραμμά του. Εἶναι φυσικὸν ἐπομένως κατ' ἀρχὰς ὁ γεωπόνος νὰ καταναλίσκῃ τὸν χρόνον τοῦ βρηθῶν τοὺς γεωργοὺς εις ὠρισμένα τῶν προβλήματα καὶ μόνον ἀργότερα ὅταν θὰ ἔχῃ ἀποκρυσταλλώσῃ ὠρισμένας γνώμας καὶ ἀποφασίσῃ ποίας βελτιώσεις θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ διαδώσῃ, νὰ ἔχῃ αὐτὸς τὴν πρωτοβουλίαν συνεργαζόμενος μὲ τοὺς γεωργοὺς, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν συγκεκριμένων βελτιώσεων. Τὰ διάφορα προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τοὺς γεωργοὺς καὶ φυσικῶς καταναλισκούν τὸν χρόνον τοῦ γεωπόνου ἀποτελοῦν ἕνα σύνολον ἐργασίας τὴν ὁποίαν ἐν Μακεδονίᾳ ἀποκαλοῦμεν ἐργασίαν ἐξυπηρετήσεως τῶν γεωργῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὠργανωμένην ἐργασίαν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος τῶν πρὸς διάδοσιν βελτιώσεων.

Ὁ μέγιστος ἀριθμὸς χωρίων τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὁ γεωπόνος ἐξαρτᾶται ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς παράγοντας τοὺς ὁποίους ἀναφέραμεν ἐν ἀρχῇ τῆς παραγράφου καὶ ἀπὸ τὸν βαθμὸν ἐντατικότητος εις τὸν ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀναπτύξωμεν τὸ πρόγραμμά μας εις ἕκαστον χωρίον.

Δυνάμεθα αἴφνης νὰ καλύψωμεν μεγαλύτερον ἀριθμὸν χωρίων ἐπιδιώκοντες τὴν διάδοσιν δύο ἢ τριῶν βελτιώσεων ἐκάστοτε ἀντὶ νὰ θέλωμεν νὰ διαδώσωμεν συγχρόνως πολλὰς βελτιώσεις τοῦτο δὲ πρέπει νὰ τὸ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας διότι ὁ ρυθμὸς μὲ τὸν ὁποῖον ἐξελίσσονται τὰ γεωργικὰ εἶναι βραδύς καὶ πρέπει ἀναγκαστικῶς νὰ τὸν παρακολουθοῦμεν ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ χάνῃ ὁ γεωπόνος ἐφαρμοστῆς ἀσκόπως τὸν χρόνον τοῦ περιοριζόμενος σὲ μικρὰ

ἀριθμὸ χωρίων. Ἐπειτα δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμεν ὅτι ὅταν ἕνας μικρὸς πυρὴν γεωργῶν ἐκτελεῖ ἐπιτυχῶς μίαν βελτίωσιν ὁ κύκλος ταχέως εὐρύνεται καὶ οἱ πρῶτον ἐφαρμόσαντες γεωργοὶ εἶναι οἱ καλῖτεροι συνεργάται μας διὰ τὴν περαιτέρω διάδοσιν τῆς βελτιώσεως.

Μέθοδος καὶ τρόπος ἐνεργείας τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦμεν ἐφαρμόζοντες τὸ πρόγραμμα ἐκάστης περιφερείας.

5. Πῶς θὰ ἐνεργήσωμεν ὥστε συγκεκριμένα βελτιώσεις τοῦ προγράμματός μας νὰ διαδοθοῦν μεταξὺ τῶν γεωργῶν; Ποίαν μέθοδον ἐργασίας πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν; Τὶ μέτρα διαθέτομεν διὰ νὰ πείσωμεν τοὺς γεωργούς; Ἴδου ἐρωτήματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπασχολοῦν ὅταν ἔχομεν καταστρώσει ἕνα συγκεκριμένον πρόγραμμα βελτιώσεων διὰ μίαν ὁμάδα χωρίων.

Εὐθὺς ἀμέσως πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι ἐὰν πραγματικῶς ἐμελετήσαμεν τὰς ἀνάγκας τῶν γεωργῶν προτείνοντες ἀναλόγους βελτιώσεις, αὐτὸ εἶναι μία καλὴ ἀρχὴ καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἐὰν εἴπωμεν ὅτι εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου. Ἡ ἐναρξίς τῆς ἐργασίας γίνεται πάντοτε μὲ μίαν μικρὰν ὁμάδα γεωργῶν οἱ ὁποῖοι ἐλθόντες εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν γεωπόνον ἔχουν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συγκεντρωθοῦν μαζί του διὰ νὰ θέσουν εἰς ἐφαρμογὴν ὠρισμένας βελτιώσεις. Ἡ προσωπικὴ ἐπαφὴ τοῦ γεωπόνου μὲ τοὺς γεωργούς εἶναι τὸ πρῶτον μέσον τὸ ὁποῖον διαθέτομεν καὶ τὸ ὁποῖον δίδει πάντοτε ἀποτελέσματα, ἀποτελεῖ δὲ τὴν βάσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζονται ὅλοι οἱ ἄλλοι τρόποι τοὺς ὁποίους μεταχειριζόμεθα διὰ νὰ διαδώσωμεν τὰς βελτιώσεις μας.

Αἱ βραδυναὶ συγκεντρώσεις τῶν γεωργῶν κατὰ τοὺς χειμερινούς μῆνας ὁπότε οὔτοι εὐκαιροῦν, μὲ σκοπὸν νὰ συζητήσουν ἐπὶ μιᾶς συγκεκριμένης βελτιώσεως τὴν ὁποῖαν ὁ γεωπόνος θέλει νὰ διαδώσῃ εἶναι ἕνα παρὰ πολὺ ἀποτελεσματικὸν μέσον ὑπὸ ὠρισμένας ἐννοεῖται προϋποθέσεις.

Εἰς τὰς περιφερείας π.χ. ὅπου ὁ σῖτος εἶναι ἡ πρωτεύουσα καλλιέργεια οἱ γεωπόνοι μας ἐκ τῆς ἐρέυνης τὴν ὁποῖαν ἔκαμον εὔρον ὅτι εἰς μερικὰ χωρία τῆς περιφερείας τῶν ὑπῆρχον ἕνας ἢ δύο γεωργοὶ κάμνοντες ἐπιλογὴν στάξεων πρὸ τοῦ ἄλωνισμοῦ διὰ νὰ ἔχουν καθαρὸν καὶ τυπικὸν σπόρον τῆς καλλιεργουμένης ποικιλίας, ἐνῶ ἀντιθέτως εἰς ἄλλα χωρία οὐδεὶς γεωργὸς ἀνευρέθη ἐκτελῶν τὴν τόσο σπουδαίαν ταύτην ἐργασίαν. Ὁργάνωσαν λοιπὸν βραδυναὶ συγκεντρώσεις γεωργῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεπτυξάν τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν ἀνάγκην διὰ τὴν ἐπιλογὴν στάξεων ἔχοντες ὡς βοηθοὺς καὶ τοὺς γεωργούς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐξετέλουν ἤδη τὴν βελτίωσιν ταύτην. Τὸ αὐτὸ ἔκαμαν διὰ τὴν

διάδοσιν τοῦ σκαλιστικοῦ σίτου. Συνεκέντρωσαν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐποχῆς τῆς σπορᾶς ὠρισμένους γεωργούς εἰς τοὺς ὁποίους οἱ δύο τρεῖς προοδευτικοὶ γεωργοὶ τοῦ χωρίου οἱ ὅποιοι τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχον καλλιεργήσει σκαλιστικὸν σίτον τῇ συνεργασίᾳ τοῦ γεωπόνου, ἀνέπτυξαν πῶς ἐξετέλεσαν τὴν ἐργασίαν καὶ τὶ ἀποδόσεις εἶχον, ἔδιδον δὲ αὐτοὶ καὶ ὄχι ὁ γεωπόνος πλεον κάθε σχετικὴν πληροφορίαν τὴν ὁποίαν ἤθελαν οἱ συγκεντρωμένοι γεωργοὶ ἀναφορικῶς μὲ τὸν σκαλιστικὸν σίτον. Οὕτως ὁ ρόλος τοῦ γεωπόνου περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ὀργανώσῃ τὴν συγκεντρωσιν μὲ τὸ ὠρισμένον θέμα, νὰ φέρῃ εἰς αὐτὴν καὶ τοὺς γεωργοὺς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ἤδη ἐκτελέσει τὰς βελτιώσεις τὰς ὁποίας θέλει νὰ διαδώσῃ ὁ γεωπόνος. Ὡς ἀποτέλεσμα μιᾶς τοιαύτης συγκεντρώσεως ἦτο νὰ πεισθοῦν μερικοὶ γεωργοὶ νὰ ἐκτελέσουν ἐπιλογὴν στάξεων καὶ νὰ σπείρουν ὀλίγον σκαλιστικὸν σίτον. Οὕτως ὁ κύκλος χρόνον μὲ τὸν χρόνον εὐρύνεται καὶ αἱ βελτιώσεις αὗται θὰ γενικευθοῦν εἰς τὴν περιφέρειαν. Ἐπανελημμένως διεπιστώσαμεν τὸ ἄσκοπον τῆς συγκεντρώσεως γεωργῶν διὰ νὰ τοὺς μάθωμεν κάτι νέον εἰς τὰς περιπτώσεις ὅπου ὁ γεωπόνος δὲν εἶχε νὰ τοὺς παρουσιάσῃ συγκεκριμένα συμπεράσματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς βελτιώσεως εἰς τὰς ἰδικὰς τῶν συνθήκας καὶ τοῦτο διότι ὁ γεωργὸς δὲν δύναται νὰ πεισθῇ μὲ γενικότητος ἀφηρημένας ἀλλὰ μὲ γεγονότα φανερά εἰς αὐτόν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν τὰ βραδυνὰ μαθήματα κατὰ τοὺς χειμερινούς μῆνας εἶναι ἀπὸ τὰ πλεον ἀποτελεσματικὰ μέσα τὰ ὁποῖα διαθέτομεν διὰ νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ πρόγραμμά μας διότι οὕτω παρέχεται ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν γεωπόνον νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ ἓνα μεγάλον ἀριθμὸν γεωργῶν καὶ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτῶν συνδυάζων εὐφυῶς τὰς ἰδικὰς του γνώσεις μὲ τὴν πείραν τῶν γεωργῶν διὰ τὴν ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων.

Οἱ ἀποδεικτικοὶ καὶ πειραματικοὶ ἄγροὶ ἐν συνεργασίᾳ μὲ γεωργούς εἰς κάθε χωρίον εἶναι ἐπίσης πολὺ ἀποτελεσματικὰ μέσα διὰ νὰ κινήσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ γεωργοῦ καὶ ἀποκτήσωμεν συμπεράσματα διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ διαδώσωμεν μίαν νέαν βελτίωσιν ἢ καλλιέργειαν εἰς τινὰ περιφέρειαν. Εἰς τὴν Μακεδονίαν οἱ γεωπόνοι τῆς Ὄργανώσεως ἔκαμον ἀρκετὰ εὐρεῖαν χρῆσιν τῶν δύο αὐτῶν μέσων διὰ τὴν εἰσαγωγὴν νέων καλλιεργειῶν ὅπως ὁ βίκος, τὰ τεῦτλα, ἡ ὄρυζα καὶ ἡ πατάτα. Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις οἱ γεωργοὶ διαθέτουν τὸν ἄγρον, τὴν ἐργασίαν καὶ κάθε δαπάνην διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀποδεικτικοῦ ἢ πειραματικοῦ ἄγρου ὁ δὲ γεωπόνος παρέχει κάθε συμβουλήν καὶ λαμβάνει ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας. Εἰς πολὺ ὀλίγας περιπτώσεις, ὅπου ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ πείσωμεν τὸν γεωργόν, ἡ Ὄργανωσις κατέβαλε τὰς ἐπὶ πλεον δαπάνας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς βελτιώ-

σεως, συνήθως σπόρους ἢ λιπάσματα τὰ ὁποῖα ἐφρόντισεν ὁ γεωπόνος. Τὰ ἐκ τῶν ἀποδεικτικῶν ἀγρῶν συμπεράσματα φέρει ὁ γεωπόνος πρὸ τῶν συγκεντρωμένων γεωργῶν καὶ μεταχειρίζεται τὰ ἐποπτικά μέσα διὰ νὰ τοὺς πείσῃ.

Ἐπίσης ἓνα πολὺ ἀποτελεσματικὸν μέσον πλὴν ὅμως πολὺ ἐπικίνδυνον ἐὰν δὲν γίνεται λελογισμένη χρῆσις αὐτοῦ εἶναι ὁ πειθαναγκασμὸς τῶν γεωργῶν. Δυστυχῶς οἱ γεωπόνοι τῆς Ὀργάνωσης δὲν διαθέτουν τοιοῦτον ὄπλον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς οἱ ὁποῖοι δύνανται πολλάς βελτιώσεις νὰ εἰσαγάγουν καὶ διαδώσουν πολὺ συντόμως εἰς μίαν περιφέρειαν λόγῳ τοῦ ὅτι ἀπὸ αὐτοὺς ἐξαρτῶνται οἱ γεωργοὶ προκειμένου νὰ λάβουν οἰασδῆποτε μορφῆς δάνειον.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐνήλικας γεωργοὺς οἱ γεωπόνοι τῆς Ὀργάνωσης συνεργάζονται καὶ μὲ παιδιὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν τελειώσει τὸ σχολεῖον, διὰ νὰ διαδώσουν τὰς βελτιώσεις των καὶ τοὺς προετοιμάσουν διὰ νὰ διάκεινται εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ γεωπόνου ὅταν αὐρίον ἐνηλικιωθῶν. Ὁ γεωπόνος συνεννοεῖται μὲ τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ ὁ ὁποῖος τοῦ παραχωρεῖ ἓνα ἢ δύο στρέμματα εἰς τὰ ὁποῖα τὰ παιδιὰ τῆ συνεργασίας τοῦ γεωπόνου καλλιεργοῦν ἓνα νέον φυτὸν διὰ τὴν περιφέρειαν ἢ ἀκόμη καὶ καλλιεργούμενον φυτὸν τὸ ὁποῖον καλλιεργεῖται τιθεμένων εἰς ἐφαρμογὴν ὄλων τῶν βελτιώσεων τῶν θεωρουμένων ὑπὸ τοῦ γεωπόνου ὡς ἀπαραιτήτων διὰ μίαν ἀρίστην συγκομιδὴν. Τοιουτοτρόπως εἰς ἕκαστον χωρίον ἔχομεν ἓνα ἀριθμὸν ἐφήβων οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ γεωπόνου ἢ ἐκτρέφουν βελτιωμένα εἶδη ζώων συνήθως χοίρους καὶ ὄρνιθας. Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις ὁ ἔφηβος καλλιεργεῖ καὶ ἐκτρέφει συνήθως χοίρους ἢ ὄρνιθας. Λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ ἀγορὰ ἐνὸς νέου σπόρου ἢ ἐνὸς ζεύγους χοιριδίων ἢ ἡ ἀγορὰ αὐγῶν βελτιωμένων ὄρνιθων προϋποθέτει κάποιαν δαπάνην ἢ Ὀργάνωσις διαθέτει δι' ἐκάστην περιφέρειαν ἓνα μικρὸν ποσὸν ἵνα δύναται ὁ γεωπόνος νὰ βοηθῆ καὶ ὑλικῶς ἐὰν παρίσταται ἀνάγκη τὰ συνεργαζόμενα μὲ αὐτὸν παιδιὰ. Ἐκτὸς τῆς ὑποχρέωσης τὴν ὁποῖαν ἀναλαμβάνει ὁ νεαρὸς γεωργὸς νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἐργασίας σύμφωνα μὲ τὰς ὁδηγίας τοῦ γεωπόνου, ἀναλαμβάνει ἐπίσης τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηρῆ εἰς ἓνα ἀπλοῦν ἔντυπον τὸν λογαριασμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων του καθὼς ἐπίσης καὶ μίαν ἀνάλυσιν τῶν ὥρῶν ἐργασίας του καὶ τῶν ζώων του αἱ ὁποῖαι κατεβλήθησαν διὰ τὴν καλλιέργειαν ἢ τὴν ἐκτροφήν τῶν ζώων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Πολλὰς φορὰς οἱ γονεῖς τῶν παιδιῶν αὐτῶν παρηκολούθησαν τὴν ὑπὸ τοῦ γεωπόνου ἐπιβλεπομένην καλλιέργειαν τοῦ παιδιοῦ καὶ μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ἐφήρμοσαν εἰς μεγαλυτέραν κλίμακα τὰς βελτιώσεις τὰς ὁποίας εἶδον ἐκτελουμένας ὑπὸ τοῦ παιδιοῦ των. Εἰς πολλάς περιπτώσεις

ἡ εἰσαγωγή ἐνὸς νέου φυτοῦ ἢ ἐνὸς βετιωμένου ζώου εἰς μίαν περιφέρειαν ὀφείλεται εἰς τὴν συνεργασίαν αὐτὴν τῶν παιδιῶν καὶ γεωπόνων.

Μία ἄλλη φάσις τῆς ἐργασίας τοῦ γεωπόνου εἰς τὰ χωρία εἶναι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὰ φυσιογνωστικὰ μαθήματα καὶ τὸν σχολικὸν κήπον ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν διδάσκαλον τοῦ χωρίου. Ὁ γεωπόνος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους διδάσκει φυσιογνωστικὰ μαθήματα μὲ ἐποπτικὰ μέσα καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ σχολικοῦ κήπου εἰς τοὺς πλέον ἀνεπτυγμένους μαθητάς. Εἰς ὠρισμένα χωρία ὅπου ὁ διδάσκαλος εἶχεν ὄρεξιν γιὰ συνεργασία (καὶ ὑπῆρχαν αἱ συνθήκαι διὰ τὴν δημιουργίαν ἐνὸς σχολικοῦ κήπου) τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὰ. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ μαθηταὶ ἔμαθον μερικὰ ἀπλᾶ πράγματα διὰ τὴν ζωὴν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων καὶ ἐν σχέσει μὲ τὰ διάφορα φυσικὰ φαινόμενα, παρηκολούθησαν καὶ εἰργάσθησαν διὰ τὴν καλλιέργειαν διαφόρων φυτῶν καὶ δενδρυλίων τὰ ὅποια αὐτοὶ κατόπιν ἐμβολιάσαντες ἐφύτευσαν εἰς τοὺς κήπους των.

V. Καὶ ὅσα μὲν ἐζητάσθησαν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναφέρονται εἰς τὰ προβλήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐργάζεται τὸ Ἀμερικανικὸν Ἴδρυμα ἐν Μακεδονίᾳ διὰ νὰ ἔχη συμπεράσματα χρήσιμα διὰ τὴν ὀργάνωσιν μελλοντικῶς εἰς εὐρυτέραν κλίμακα ἐνὸς συστήματος γεωργικῶν ἐφαρμογῶν καταλλήλου διὰ τὰς ἡμετέρας συνθήκας, πῶς ὅμως θὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ καὶ προϋποθέσεις ἀπὸ τὰς ὁποίας ὀρμώμεθα εἶναι ὀρθαὶ καὶ ὅτι βαίνομεν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν πειραματιζόμενοι; Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ποῖον ἢ ποῖα εἶναι τὰ κριτήρια τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἔχωμεν διὰ νὰ μορφώσωμεν γνώμην περὶ τῆς ἀξίας τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος ἐκτελουμένης ἐργασίας ἐν Μακεδονίᾳ; Ἀσφαλῶς ἐκ τῶν καλυτέρων τρόπων διὰ νὰ κρίνωμεν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος ἐκτελουμένην ἐργασίαν εἰς τὸ πεδῖον τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν μαζῶν εἶναι νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰ ἐπιτελεσθέντα. Μολονότι ἡ πειραματικὴ αὕτη ἐργασία εἶναι μόλις τρία ἔτη ὅπου ἤρχισε ἐν τοσοῦτῳ τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἤδη ἀρκετὰ διὰ νὰ τὴν κρίνη τις. Πρὸς τοῦτο θέλομεν δώσῃ εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα μερικὰς ἐκ τῶν βελτιώσεων τὰς ὁποίας διέδωσαν οἱ γεωπόνοι ὁμοῦ μὲν τὸν ἀριθμὸν τῶν γεωργῶν οἱ ὅποιοι ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν τὰς βελτιώσεις αὐτάς, καὶ τὴν ἕκτασιν εἰς ἣν διεδόθη ἐκάστη βελτίωσις, κατὰ τὸ γεωργικὸν ἔτος 1932—1933.

	Βελτιώσεις	Ἀριθ. γεωργῶν
1	Φύτευσις ὄπωροφόρων δένδρων (12000 δέδρ.)	360
2	Φύτευσις δασικῶν δένδρων (26000 »)	3 κοινότη.
3	Ἐξημέρωσις ἀγρίων δένδρων (9056 »)	446
4	Διάδοσις καλλιεργείας ρυζιοῦ (29 στρ.)	20
5	» νέων εἰδῶν πατάτας (134 »)	114
6	» καλλιεργείας βίκου (577 »)	148
7	» σκαλιστικοῦ σίτου (151 »)	160
8	Ἀπολύμανσις σπόρου σίτου	742
9	Ράντισμα σπορείων καπνοῦ	1000
10	Διάδοσις χοίρων (46 ζῶα)	31
11	Διάδοσις βελτιωμένων ὀρνίθων (1564 αὐγά)	71

Σύνολον γεωργῶν με τοὺς ὁποίους συνηργάσθησαν οἱ γεωπόνοι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀνωτέρω βελτιώσεων ..3092.

Ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν γεωργῶν με τοὺς ὁποίους συνηργάσθησαν οἱ γεωπόνοι τῆς Ὀργανώσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1932—1933 ὑπερβαίνει τὰς 5000 πολὺ δὲ μεγαλύτερος εἶναι ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέδρασαν οὗτοι. Ἡ σημασία τῆς συντελεσθείσης ἐργασίας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ὑπὸ τῶν 9 γεωπόνων καταφαίνεται καλλίτερον ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν του ὅτι :

α') Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας ἐκάστου γεωπόνου δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἐκτιμηθοῦν κατὰ ἀντικειμενικὸν τρόπον.

β') Ὁ ἀριθμὸς τῶν γεωργῶν με τοὺς ὁποίους συνεργάζεται ὁ γεωπόνος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματός του εἶναι πάντοτε μικρὸς κατ' ἀρχάς, ἀλματωδῶς δὲ αὐξάνει ἐφ' ὅσον αἱ ἐπιδικτέαι βελτιώσεις δίδουν καλὰ ἀποτελέσματα.

γ') Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας δροῦν κατὰ τρόπον ἐπάλληλον καὶ ἀθροιστικὸν διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργίας εἰς ἐκάστην περιφέρειαν.

Ὡς ἓνα ἄλλο κριτήριον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ κόστος τῆς ἐργασίας ὅπως ἐκτελεῖται αὕτη ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν συγκρίσει μετὸν ἀριθμὸν τῶν χωρίων εἰς τὰ ὁποῖα ἠργάσθησαν οἱ γεωπόνοι, μετὸν ἀριθμὸν τῶν γεωργῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέδρασαν οὗτοι, μετὸν ἐπὶ πλέον πρόσοδον τῶν γεωργῶν τὴν ὀφειλομένην εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν βελτιώσεων, καὶ τέλος μετὸ ποσὸν καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἐκτελουμένης ἐργασίας ὑφ' ἑνὸς Γραφείου μιᾶς Γεωργικῆς Περιφερείας ἐπὶ ἴσοις ὅροις δαπάνης καὶ ἀριθμοῦ γεωπόνων ἐφαρμοστῶν.

Τὸ κόστος τῆς ἐκτελουμένης ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος ἐν Μακεδονίᾳ ἐργασίας εἶναι κάτι τὸ ὁποῖον πολὺ ἐνδιαφέρει.

καὶ χωρὶς τὸ ὅποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κρίνη τς τὴν ἀξίαν τῆς συντελεσθείσης ἐργασίας. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ὀργανώσωμεν ἓνα σύστημα γεωργικῶν ἐφαρμογῶν ἀποτελεσματικῶν, πρέπει τὸ σύστημα τοῦτο νὰ μὴν εἶναι πολὺ δαπανηρὸν διὰ νὰ συμφέρῃ ἡ ἐφαρμογὴ του. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα ἐπέστησε ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν του. Κατὰ τὸ ἔτος 1932—1933, τοῦ ὁποῖου μερικὰ τῶν ἐπιτελεσθέντων ἐδόσαμεν εἰς τὸν προηγούμενον πίνακα, ἐδαπάνησε διὰ τὴν πειραματικὴν ταύτην ἐργασίαν ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν περὶ τὰς 600 χιλιάδας δραχμάς, ἀναλυτικῶς δὲ ὡς κάτωθι.

Μισθοὶ 9 γεωπόνων	339,514.90
Ὀδοιπορικὰ ἔξοδα γεωπόνων	88,754.10
Διὰ σπόρους ἐργαλεῖα καὶ ἄλλα εἶδη χρησιμοποιο- θέντα ποικιλοτρόπως.....	33,246.85
Ὀδοιπορικὰ ἐπιθεωρητῶν διὰ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ καθοδήγησιν τῶν γεωπόνων.....	84,232.30
Διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν γεωπόνων.....	30,610.90
	<hr/>
Ὀλικὴ δαπάνη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους....	576,359.05
	<hr/> <hr/>

Ἡ ἀνάλυσις αὕτη εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικὴ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διεξάγεται ἡ ἐργασία ἐν Μακεδονίᾳ.

Τὸ διὰ σπόρους ἐργαλεῖα καὶ διάφορα ὑλικά ποσὸν εἶναι βέβαια πολὺ μικρὸν καὶ ἀποδεικνύει ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἐλέχθη προηγουμένως ὅτι δηλ. ἐκτελοῦμεν βελτιώσεις τῆ συνεργασίᾳ τῶν γεωργῶν ἐκείνων οἱ ὅποιοι διαθέτουν τὰ πρὸς τοῦτο ὑλικά μέσα, ἡμεῖς δὲ δαπανῶμεν μόνον ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καὶ διὰ νὰ ὑποδείξωμεν κάτι τελείως νέον εἰς τοὺς γεωργούς. Τὰ Ὀδοιπορικὰ τῶν ἐπιθεωρητῶν εἶναι ἀρκετά, τοῦτο δὲ διότι παρακολουθοῦμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς γεωπόνους καὶ εἶναι οὗτοι διεσπαρμένοι εἰς ὀλόκληρον τὴν Μακεδονίαν. Ἐὰν οἱ γεωπόνοι ἦσαν συγκεντρωμένοι περίξ τῆς Θεσσαλονίκης π. χ. ἡ δαπάνη διὰ τὴν ἐπίβλεψίν των καὶ παρακολούθησίν των θὰ ἦτο ἀσφαλῶς πολὺ μικροτέρα. Τέλος αἱ διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν δαπάναι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν προετοιμασίαν βαθμιαίως τοῦ προσωπικοῦ διὰ τὴν δύσκολον ἐργασίαν τοῦ γεωπόνου ἐφαρμοστοῦ. Εἰς τὰς δαπάνας αὐτάς δὲν παρελαμβάνονται βεβαίως αἱ ἀμοιβαὶ τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ.

Ἡ δαπάνη αὕτη τῶν 600 χιλιάδων καταγεμομένη εἰς τὰ 54 χωρία εἰς τὰ ὅποια ἡργάσθησαν οἱ 9 γεωπόνοι μᾶς δίδει μίαν δαπάνην ἐξ 11 χιλιάδων δραχμῶν περίπου κατὰ χωρίον, καταγεμομένη δὲ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 5 χιλιάδων γεωργῶν μετὰ τῶν ὁποίων συνηργάσθημεν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων νομίζομεν ὅτι κάπως ἐπεδρά-

σαμεν μᾶς δίδει μίαν δαπάνην ἐξ 120 δραχ. κατὰ γεωργόν. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἀνεύρωμεν τὴν ἀκαθάριστον πρόσοδον τὴν ὀφειλομένην εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν βελτιώσεων τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν καὶ συγκρίνομεν αὐτὴν μὲ τὰ δαπανηθέντα τὰ συμπεράσματα θὰ εἶναι ἐνδιαφέροντα. Δυστυχῶς τὸ νὰ ἐκφράσωμεν εἰς δραχμάς τὰ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς ὠρισμένων βελτιώσεων ὀφέλη εἰς μίαν περιφέρειαν δὲν εἶναι καὶ τόσον ἀπλοῦν πρᾶγμα. Πῶς νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν δημιουργοῦμεν εἰς μίαν περιφέρειαν διαδίδοντες τὸν βίκον ; Πῶς νὰ ἀνεύρωμεν τὴν ἐπὶ πλέον πρόσοδον τὴν ὀφειλομένην εἰς τὴν φύτευσιν ἢ ἐξημέρωσιν ἀγρίων δένδρων ; Πῶς νὰ ἐκφράσωμεν εἰς χρῆμα τὰ ὀφέλη τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς βελτιωμένων εἰδῶν ζώων ; Καὶ μάλιστα ὅταν ὅλαι αἱ βελτιώσεις αὐταὶ εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν των ;

Ὅπωςδήποτε θὰ τολμήσωμεν ἐν εἴδει παραδείγματος νὰ ἐκφράσωμεν εἰς χρῆμα μερικὰς ἀπὸ τὰς ὀφελείας τὰς ὀφειλομένας εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ὠρισμένων βελτιώσεων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἰδρύζης εἰς τοὺς ἀγρούς οἱ ὅποιοι πρότερον οὐδεμίαν πρόσοδον ἔδιδον διότι ἦσαν ἀκατάλληλοι δι' ἄλλας καλλιεργείας ἐπέτρεψε εἰς 20 γεωργούς νὰ αὐξήσουν τὴν πρόσοδόν των κατὰ 54 χιλιάδας δραχμάς. Ἡ εἰσαγωγή μιᾶς Οὐγγρικής ποικιλίας πατάτας εἰς τὴν περιφέρειαν Πορροῖων ὅπου τὸ μέλλον τῆς πατατοκαλλιέργειας εἶναι εὐρὺ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ αὐξηθῇ ἢ ἀκαθάριστος πρόσοδος ἐκάστου γεωργοῦ τοῦλάχιστον κατὰ 250 δραχμάς ἑτησίως πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι εἰς τὰ 6 χωρία εἰς τὰ ὁποῖα ἐργάζεται ὁ γεωπόνος μας ἀνῆλθε συνολικῶς εἰς 200 χιλιάδας δι' ὀλόκληρον τὴν περιφέρειαν Πορροῖων τὸ ποσὸν τοῦτο δέον νὰ τὸ πενταπλασιάσωμεν. Ἡ ἀπολύμανσις τοῦ σπόρου τοῦ σίτου εἶναι ἓνα ἄλλο παράδειγμα τῆς θετικῆς ὀφελείας τῶν γεωργῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἕκαστος ἐκ τῶν 742 γεωργῶν μὲ τοὺς συνεργασθέντας διὰ τὴν ἀπολύμανσιν τοῦ σπόρου εἰς τὰς διαφόρους περιφερείας ἀπήλαυσε μίαν αὐξήσιν ἐκ τῆς παραγωγῆς του ἐκ 200 ὀκάδων φθάνομεν εἰς ἓνα πολὺ μεγάλον ποσὸν τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῶν γεωπόνων.

Τὰ ὀλίγα αὐτὰ εἶναι νομίζομεν ἄρκετὰ διὰ νὰ δείξουν ὅτι τὰ δαπανηθέντα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ὑπὸ τῶν ἐνέα γεωπόνων εἶναι ἓνα μικρὸν ποσοστὸν τῆς ὀφελείας τῆς προσγιγνομένης εἰς τοὺς γεωργούς, καὶ νὰ τονίσουν ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν χώραν μας ἡ ὀργάνωσις ἐνὸς ἀρτίως λειτουργοῦντος συστήματος γεωργικῶν ἐφαρμογῶν.

Καὶ ἤδη ἂς συγκρίνομεν τὸ κόστος τῆς ὑπὸ τῶν γεωπόνων τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος ἐκτελεσθείσης ἐργασίας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους μὲ τὴν τοιαύτην ἐνὸς ἐκ τῶν ἀρτιώτερον λει-

τουργούντων Γραφείων τῆς Μακεδονίας. Τὸ Γραφεῖον τοῦτο ἔδα-
πάνησεν ἐπίσης περὶ τὰς 600 χιλ. δραχμὰς διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ
προγράμματος του ὡς κάτωθι :

Μισθοὶ 7 γεωπόνων.....	214,524.—
Ὀδοιπορικὰ προσωπικοῦ.....	68,640.—
Πρότυπα, πειραματικοί, ἀποδεικτικοὶ καὶ λοιπὰ ἔξοδα προπαγάνδας	300,000.—
Συντήρησις καὶ ἐπισκευὴ μηχανημάτων καὶ ἐρ- γαλείων.....	5,000.—
	<hr/>
Τὸ ὅλον.....	588,164.—
	<hr/> <hr/>

Τὸ γραφεῖον τοῦτο ἔχει 129 συνοικισμοὺς ἐπομένως κατὰ μέσον
ὄρον ἐξοδεύθησαν 5,000 δραχμῶν δι' ἕκαστον συνοικισμὸν χωρὶς
χωρὶς ὅμως οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν νὰ ἴδουν ἔστω καὶ ἅπαξ ἓνα
γεωπόνον καὶ τοῦτο διότι τὰ ἐνενήκοντα ἑκατοστὰ τοῦ χρόνου
τῶν γεωπόνων κατηναλώθησαν διὰ τὴν ἐπίλυσιν ἐποικιστικῆς
φύσεως ζητημάτων. Οὕτως ἡ ἐκτελεσθεῖσα γεωργικὴ ἐργασία εἶναι
πολὺ περιορισμένη καὶ ἐγένετο εἰς 20 χωρία κατὰ τὸν ἓνα ἢ ἄλλον
τρόπον ὡς κατωτέρω.

19 πρότυποι ὄπωρῶνες εἰς ἀντίστοιχα χωρία συνεργασία
μὲ 19 γεωργούς.

Παρακολούθησις δύο προτύπων ἀμπελώνων.

Ἐνας πειραματικὸς ψυχανθῶν καὶ τρεῖς πειραματικοὶ ποικι-
λιῶν σίτου.

Κλαδεύματα ἐπὶ 4,000 δένδρων τῶν προτύπων ὄπωρῶνων.

Καταπολέμησις περονοσπόρου καὶ ὠιδίου εἰς δύο χωρία τῆ
συνεργασία 80 γεωργῶν.

Δακτοκτόνα εἰς μίαν κοινότητα ἐπὶ 8,000 δένδρων τῆ συνερ-
γασία 120 γεωργῶν.

Ραντίσματα εἰς τοὺς 19 προτύπους ὄπωρῶνας.

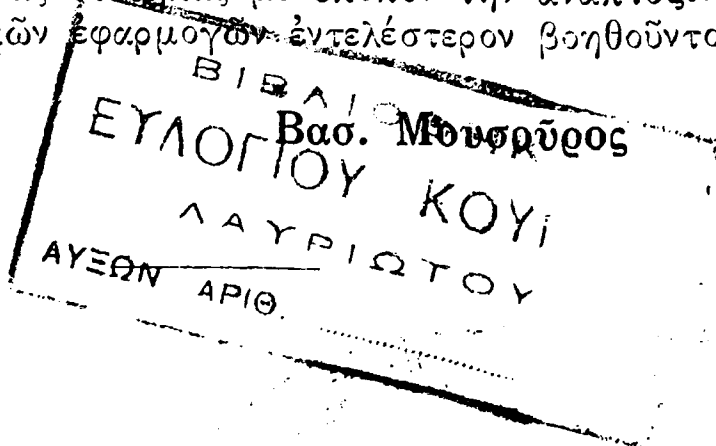
Ἐξημέρωσις ἀγρίων δένδρων ἤτοι 7900 ἀπιδιές, 500 βερυ-
κοιές καὶ 100 ροδακινιές εἰς τρεῖς κοινότητας.

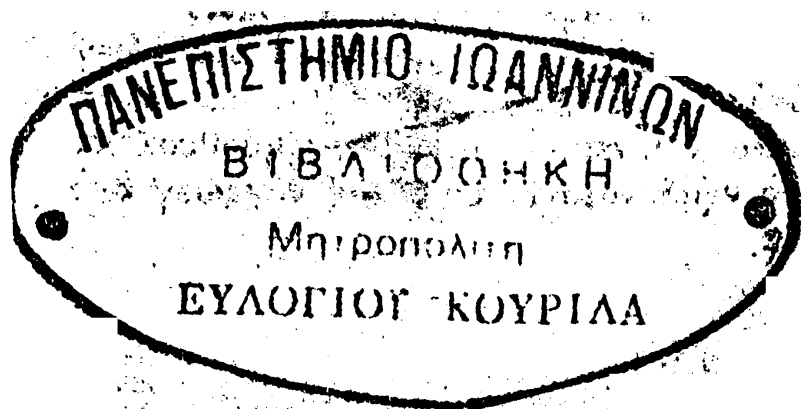
Αὕτη εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Γεωργικοῦ Γραφείου συντελεσθεῖσα
ἐργασία εἰς τὸ πεδῖον τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν. Ὁ ὀλικὸς
ἀριθμὸς γεωργῶν μὲ τοὺς ὁποίους συνηργάσθη τὸ γραφεῖον διὰ
τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 200
γεωργούς ἐπομένως κατανέμοντες τὰς δαπάνας ἔχομεν μίαν δα-
πάνην ἀπὸ 3,000 δραχ. ἀνὰ γεωργὸν ἐνῶ μὲ τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον
ἀκολουθοῦμεν πειραματιζόμενοι ἡ δαπάνη αὕτη εἶναι 120 δραχ.
ἀνὰ γεωργὸν χωρὶς νὰ λησμονοῦμεν ὅτι τὰ ἐπιτευχθέντα ὑπὸ τοῦ

Γεωργικοῦ Γραφείου ὀφείλονται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ ὅτι τοῦτο ἔδαπάνησε 300 χιλιάδας δραχμῶν. Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῶν 200 γεωργῶν μὲ τοὺς ὁποίους συνηργάσθη τὸ γραφεῖον κάθε ἄλλο ἦτο παρὰ ἡ ἐπιθυμητὴ τὰ δὲ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης οὐδόλως ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν περαιτέρω διάδοσιν τῶν βελτιώσεων αὐτῶν ὅπως αὐτὸς οὗτος ὁ προϊστάμενος βεβαιοῖ, λόγῳ ἐλλείψεως προσωπικοῦ καὶ μὲ ὀργανωμένου προγράμματος ἐργασίαν διὰ τὰς γεωργικὰς ἐφαρμογὰς. Ὁ προϊστάμενος οὗτος ὑπολογίζει ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους πλέον τῶν 3500 ἐποικιστικῶν περιπτώσεων ἐζητάσθησαν καὶ ἐπελύθησαν εἶναι δὲ ἡ ἐργασία αὕτη ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἔλλειψιν ὀργανωμένης καὶ συστηματικῆς προσπαθείας διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργίας εἰς τὴν περιφέρειαν.

Τὰ ἀνωτέρω νομίζομεν ὅτι εἶναι πλέον ἢ ἀρκετὰ διὰ νὰ δείξουν ὅτι ἡ ὑπότοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος ἐκτελουμένη ἐργασία εἰς τὸ πεδῖον τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν δὲν εἶναι διόλου δαπανηρὰ ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν του ὅτι ὁ γεωπόνος μεταβαίνει δις τῆς ἐβδομάδος εἰς ἕκαστον χωρίον καὶ ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας του τῆς σχετικῆς μὲ τὰς γεωργικὰς ἐφαρμογὰς φροντίζει καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων μικροεξυγιαντικῶν μέτρων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς προγράμματος ψυχαγωγίας διὰ τοὺς νέους τοῦ χωρίου. Βεβαίως εἶναι πολὺ εὐκολοντὸ κόστος τῆς ἐργασίας τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖ τὸ Ἀμερικανικὸν Ἰδρυμα νὰ κατέλθῃ ἀκόμη ἐὰν ἀντὶ ἕξ χωρίων ἀνατεθῶσιν περισσότερα εἰς ἕκαστον γεωπόνον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ πρόγραμμα θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην πλέον ἐκτατικὸν καὶ θὰ ἀπαιτήσῃ περισσότερον χρόνον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν του εἰς ἐκάστην περιφέρειαν. Ὅπως δὴποτε ὁ ρυθμὸς μὲ τὸν ὁποῖον βαίνουν τὰ γεωργικὰ πράγματα εἶναι ἀρκετὰ βραδύς ὥστε μᾶς ἐπιτρέπει ἕνα διαρκῆ πειραματισμὸν καὶ μίαν διαρκῆ προσπάθειαν διὰ τὴν προσαρμογὴν μας ὡς Γεωργικῶν Ὑπηρεσιῶν εἰς τὰς ἐκάστοτε δημιουργουμένας συνθήκας μὲ σκοπὸν τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς συττήματος γεωργικῶν ἐφαρμογῶν ἐντελέστερον βοηθοῦντος τὸν Ἕλληνα ἀγρότην.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μητροπολιτη

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ